

Hid

HEBRÁNG ANDRIJA: Jugoszlávia első öt éves terve	553
THURZÓ LAJOS: Új vetés, vers	568
EHRENBURG ILIJA: Amerika hangja	569
GÁL LÁSZLÓ: Munkás a tengeren, vers	573
PAP JÓZSEF: A bodza	575
MARKOVICS JÁNOS: Lázadás (Részlet egy elbeszélő költeményből)	580
SINKÓ ERVIN: Ez minden	581
GELLÉRT ENDRE: A magyar békeszerződés gazdasági feltételei	583
ZÁKÁNY ANTAL: Négy vers	586
SULHOF JÓZSEF: Világszemle	588

FIGYELŐ

FRANCOV IVÁN: A szovjet kultúra	596
ZUBKOV JOSZIP: A német katonai elmélet csődje	602
SZÜCS MIKLÓS: Az angol munkáspárt kongresszusának tanulságai	609

SZEMLE

GÁL LÁSZLÓ: Osztróvszkj két könyve	612
LÉVAY ENDRE: Andrics Ivó: Híd a Drinán	614

A HID 25.000 DINÁROS IRODALMI PÁLYÁZATA

XI. ÉVFOLYAM
7. SZÁM
ÁRA 9 DINÁR

SZUBOTICA
1947
JÚLIUS

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

KIADJA A VAJDASÁGI MAGYAR KULTÚRSZÖVETSÉG
MEGJELENIK HAVONTA

SZERKESZTI: A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. STEINFELD SÁNDOR

SZERKESZTŐSÉG: NOVISZÁD, GEN. STALJINA U. 16 I. TEL. 23—53

KIADÓHIVATAL: SZUBOTICA, DOBANOVACSKA U. 9

TELEFON: SZUBOTICA 414

ELŐFIZETÉSI DIJ: EGY ÉVRE 90 DINÁR, FÉL ÉVRE 50 DINÁR

EGYES SZÁM ÁRA 9 DINÁR

POSTATAKARÉKSZÁMLA 32-704-503—LAPZÁRTA MINDEN HÓ 10-ÉN

— Kéziratokat nem őrizünk meg és nem adunk vissza. —

HID KÖNYVKIADÓVÁLLALAT

KIADVÁNYAI:

Szabadságdalok (II. kiadás)	—	—	—	—	Ára	25.—	Dinár
Csillagok csillaga (antológia)	—	—	—	—	"	20.—	"
<i>Gorkij Maxim</i> : Így tanultam én (II. kiadás)	—	—	—	—	"	5.—	"
<i>Tung-Pi-Vu</i> : Mi történik Kinában?	—	—	—	—	"	9.—	"
<i>Lenin I. V.</i> : A szakszervezetekről	—	—	—	—	"	5.—	"
<i>Lenin I. V.</i> : Az államról (II. kiadás sajtó alatt)	—	—	—	—	"	—	"
<i>Olajos Mihály</i> : Parasztkérdés — Földkérdés	—	—	—	—	"	5.—	"

SZÓTÁRAK

Szerb—Magyar szótár	—	—	—	—	Ára	35.—	Dinár
Magyar—Szerb szótár	—	—	—	—	"	35.—	"

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

<i>Nikolyszki J.</i> : Miért beszélnek az emberek külön-féle nyelven	—	—	—	—	Ára	10.—	Dinár
<i>Voroncov</i> : Volt-e kezdete és lesz-e vége a világnak	—	—	—	—	"	5.—	"
<i>Kosenko Z.</i> : Álom és álomlátás	—	—	—	—	"	4.—	"

SZINDARABOK GYŪJTEMÉNYE

Szinpadunk	II. füzet	—	—	—	—	Ára	15.—	Dinár
	III. "	—	—	—	—	"	15.—	"
	IV. "	—	—	—	—	"	6.—	"
	V. "	—	—	—	—	"	6.—	"
	VI. "	—	—	—	—	"	9.—	"
	VII. "	—	—	—	—	"	6.—	"
	VIII. "	—	—	—	—	"	6.—	"
	IX. "	—	—	—	—	"	8.—	"

NÉPEGYETEM

<i>Naumova Mária</i> : A gyakorlat szerepe az elmélet fejlődésében	—	—	—	—	Ára	5.—	Dinár
<i>Steinfeld Sándor</i> : A tőkésrendszer lényege	—	—	—	—	"	2.—	"
<i>Steinfeld Sándor</i> : A dolgozók üzemi és vitaklubjai	—	—	—	—	"	2.—	"
<i>Steinfeld Sándor</i> : Az új Jugoszlávia gazdasági helyzete	—	—	—	—	"	3.—	"

TÖRTÉNELEM

<i>Javánovics Arszo</i> : A népfőszabadító harc áttekintése	—	—	—	—	Ára	5.50	Dinár
<i>Kardely Edvard</i> : Jegyzetek a nemzetközi fejlemények egyes kérdéseiről	—	—	—	—	"	6.50	"

MEGREDELHETŐ: **HID** SZUBOTICA, DOBANOVACSKA 9.

A „HID” IRODALMI PÁLYÁZATA

Az 1947 évi pályadíj 25.000 dinár.

Demokratikus népi irodalmunk fejlődése az elmúlt esztendő alatt jelentős lépést tett meg előre. Nem csupán olvasórétegünk szélesedett, de a tollforgatók köre is kibővült: új erők új hanggal léptek az előljárók sorába, bátran szembeszálltak a kezdés- és a forma nehézségeivel s merész vállalkozásuk valóban gazdagította irodalmunkat. Távol vagyunk még attól az irodalmi színvonaltól, amely felé a „HID” irányítja munkatársait, de elindultunk azon az úton s akik jönnek, könnyebben teszik majd meg ennek az utnak első szakaszát.

Az új szellemi front épül a „HID” és a többi lapjaink körül. Az építés nem egyoldalú: népi kultúránk alappilléret építi a Kultúrszövetség a „HID”-dal, a magyar népi sajtó és építi minden tollforgató a műhelyben, az iskolában, a szánóföldek dolgozói között épp úgy, mint az egyesületek próbatermeiben és könyvtárszobáiban. Régi és új erők munkájának eredménye az, amiről eddig számot adtunk s hogy tovább menjünk, tovább jussunk, a „HID” irodalmi pályázata újabb erőpróbára hívja föl a haladószellem írástudóit. Régi és új tehetségeknek pályázatot hirdetünk, hogy korunk szavát és a történelem nagy fejlődésébe lépő dolgozó ember életét költői formába öntsék, a realizmus tiszta eszközeivel színpadra vigyék; novellában, versben, színjátékban mondják el mindazt, amit ma magunk körül látunk. Kevés korszak adott ilyen tömördek gazdagságú mondánivalót kortársainak, mint a mi korunk. Az írókn és minden tollforgatókn van a sor: meglátni és egységes műben művészi eszközökkel kifejezni azt, ami körülötte érik és amit ígér az ötéves terv jegyében épülő holnap.

PÁLYÁZATUNK:

1. Elbeszélés. Első díj 3.000 dinár, második díj 2.000, harmadik díj 1.000 dinár
2. Vers. Első díj 2.000 dinár, második 1.000, harmadik 500 dinár
3. Egyfelvonásos szindarab. Első díj 3.000 dinár, második 2.000, harmadik 1.000 dinár.
4. Háromfelvonásos szinmű. Első díj 5.000 dinár, második 3.000, harmadik díj 2.000 dinár.

PÁLYÁZATI FÖLTÉTELEINK:

- a) A pályázaton kizárólag eddig még nem jelent írással lehet résztvenni.
- b) A pályaművet két példányban, ritkán gépelt sorokban, a papírnak csak az egyik oldalára írott szövegezéssel kell eljuttatni a „HID” szerkesztőségébe jelíges boríték kíséretében. Az elbeszéléseket, novellákat és a verseket legkésőbb 1947 szeptember hó 30-ig, az egyfelvonásos szindarabokat 1947 okt. hó 31-ig, a háromfelvonásos szinműveket 1947 november hó 30-ig kell benyújtani.
- c) A pályázaton csak jugoszláv állampolgárok vehetnek részt.
- d) A pályázat eredményét egy hónappal a pályázati határidő után tesszük közzé.
- e) A „HID” fenntartja magának a beküldött pályaművek közlésének vagy kiadásának jogát, tekintet nélkül azok minősítésére.

Szubotica, 1947 július 1

A „HID” szerkesztősége

JUGOSZLÁVIA ELSŐ ÖTÉVES TERVE

Hebrang Andrija beszéde

I.

Nép képviselő társaim és társnőim! A szövetségi kormány letárgyalásra és jóváhagyásra terjeszti elő törvényjavaslatát a népgazdaság fejlődésének öt éves tervéről a JSzNK-ban.

Népeink Tito elvtárs vezetésével nagy győzelmet arattak a felszabadító háborúban a külső és belső ellenségek felett és megteremtették az új társadalmi és gazdasági berendezés minden előfeltételét.

Az új Jugoszlávia, a régihez viszonyítva, már a háboru utáni újjáépítés és építés rövid időszaka alatt alapjaiban megváltozott. Az örökölt romok, anarchia és feketetőzsde: mindez nagyjából már a múlté. A háboru utáni újjáépítés és építés gyors irama, a népgazdaság átszervezésében és általános rendszerében elért nagy sikerek, továbbá társadalmi, egészségügyi és kulturális téren elért sikerek világosan kidomborítják a JSzNK, az új népi állam minden előnyét és fölényét a régi, tőkés és reakciós Jugoszláviával szemben. A gyakorlatban az új népi demokrácia kiállta a nagy próbát. Az új Jugoszlávia, mint a háboruban, ugy most a békében is megmutatja a világnak, hogy milyen gyümölcsöket hoz népeinek az igazán demokratikus uralom. A nyugati típusú demokrácia uralmával szerencsétlenül népek nem dicsekedhetnek ilyen sikerekkel.

Jugoszlávia népeinek alkotó munkája és az újjáépítés és építés terén aratott győzelmeink világszerte lelkesedést váltanak ki minden igazi demokratánál és irigységet és gyűlöletet a világ minden országának reakciósainál.

Mi az, tulajdonképpen, ami megváltozott országunkban és mi minden sikerünk, minden győzelmünk magyarázata?

Először: Megváltozott az uralom jellege. A hatalom, a kizsákmányolók és reakciók kezéből a nép kezébe ment át.

Szétzúztuk a régi államot, a dolgozó nép kizsákmányolóinak államát és felépítettük az új népi államot, a dolgozók érdekeit védő új típusú államot.

Másodszor: Megváltozott a közgazdaság parancsnokló szerveinek tartalma és társadalmi jellege. Elkérgettük a tőkéseket a közgazdaság vezető állásaiból, megszűnt kizsákmányoló tulajdonuk az iparban, bankéletben, földbirtokon és nagykereskedelemben. Így jött létre a közgazdaság szocialista jellegű vezetőszeke, mint a népuralom anyagi alapja. A közgazdaság állami szektorának megteremtése lehetővé teszi, hogy kiküszöböljük a gazdasági törvények vak hatását és áttérjünk a közgazdaság tudatos irányítására. Ma népi államunk, az új típusú állam, általános állami terv alapján irányítja az ország gazdasági és társadalmi fejlődését. A régi Jugoszláviában a bankárok és gyárosok, nagykereskedők és nagybirtokosok irányították a gazdasági életet, a maguk meggazdagodását tartva szem előtt. Ennek örökre befellegzett. Népi államunk úgy irányítja a gazdasági életet és annak építését, hogy a dolgozó ember gazdasági és politikai érdekeit és jólétének növekedését szolgálja. (Helyeslés).

Harmadszor: Megváltoztak a dolgozó nép kizsákmányolásán alapuló régi tőkés termelési viszonyok. Új szocialista termelési viszonyok alakulnak. Ezzel létrejönnek az anyagi és társadalmi előfeltételek annak megszüntetésére, hogy ember embert kizsákmányoljon.

Negyedszer: Megváltozott a gazdasági élet szervezeti formája. A közgazdaság vezető ágainak szocialista jellegével összhangban, a tervgazdálkodás szervezeti formáját ölti magára. A tervgazdálkodás kiszorítja a gazdasági törvények vak hatását és az öröklött anarhiát. A gazdaság szocialista ágazata kihat minden más szektorra és meghatározza az egész gazdasági élet fejlődési irányát.

Ötödször: Megváltozott a viszony a gyáripar és a dolgozó paraszt mezőgazdasága között. A régi Jugoszláviában a gyáripar kizsákmányolta a dolgozó paraszt mezőgazdaságát. A mezőgazdaságot alárendelték a kartellek, bankárok, gyárosok és nagykereskedők érdekeinek. Ez volt az alapvető oka annak, hogy a mezőgazdaság nem fejlődött és a dolgozó paraszt tönkrement. Ma a gyáripar és a mezőgazdaság kölcsönösen segítik és kiegészítik egymást.

Hatodszor: Megváltozott a kereskedelem és szerepe. A régi Jugoszláviában a gyáripar és a mezőgazdaság között állt a tőkés közvetítő: a kereskedő. Kizsákmányolta a dolgozókat és kétszeres hasznot zsebelt be, amikor felvásárolta a paraszttól mezőgazdasági termékeit és eladta neki a gyáripari termékeket. Ennek is örökre vége. A tőkés közvetítő helyét ma az állami, szövetkezeti és magán-kiskereskedelem foglalta el. Feladata az áruforgalom minél sikeresebb és minél kisebb költségekkel való lebonyolítása, a falu-gyáripari termékekkel való ellátása és a mezőgazdasági termékek felvásárlása.

Hetedszer: Megváltozott a pénz- és hitelrendszer. Az egyesült bank- és ipari tőke kíméletlenül kizsákmányolta falvainkat és a dolgozó parasztságot a hirhedt parasztadósságokba sodorta. Ennek is mindörökre vége. Falvaink ma felszabadultak a finánc-tőke kizsákmányoló és nyomorba döntő nyomása alól. Kiepill az olcsó állami hitelrendszer, amely elősegíti a mezőgazdaság és a dolgozó paraszt fejlődését.

Nyolcadszor: Megváltozott a nemzeti jövedelem megosztása. A régi Jugoszláviában a nemzeti jövedelem óriási része a hazai és külföldi tőkések zsebébe ment. Ezek a jövedelem nagyrészét haszontalan és pazarló életmódra fordították. Az élődsi egzisztenciák megszüntetésével és a terméketlen költségek nagyobb részének megszüntetésével lehetővé vált a nemzeti jövedelem új és igazságosabb megosztása a lakosság fogyasztási alapja, az akkumulációs alap és az állami tartalékalap között. A nemzeti jövedelem új elosztása biztosítja mind az akkumuláció gyors iramát, mind pedig a dolgozó ember anyagi és kulturális színvonalának emelését.

E változások, képviselőtársaim, alapjaikban megváltoztatták a dolgokat, embereket és viszonyokat. E változások magyarázzák meg sikerünket is. Népeink sötét és nehéz napokat élnének át, ha a háboru után valami szerencsétlenség folytán a nyugati demokráciát erőszakolták volna rájuk. E változások következtében hazánk munkásosztályának és minden dolgozó emberének hallatlan lelkesedését, politikai tevékenységét, áldozatkészségét és alkotó lendületét tapasztaljuk. A dolgozó nép, felszabadulva a nemzeti és osztályelnyomás alól, zárt sorokba tömörült a jobb és boldogabb jövő kiépítéséért folyó harcban. (Taps).

Mind e változások együttesen lehetővé tették a gyors ujjáépítést és első öt éves tervünk kidolgozását népgazdaságunk fejlesztésére a JSzNK-ban. Szükségtelen bizonyítani, hogy az említett tények megdönthetetlen erővel és világosan igazolják a Tito néptárs vezetése alatt álló szövetségi kormány politikájának helyességét.

II.

A régi Jugoszlávia gazdasági és műszaki elmaradottsága

A régi Jugoszlávia és a fasiszta megszállás súlyos gazdasági, műszaki és kulturális elmaradottságot hagyott ránk örökségül. Innen van az a nyilvánvaló aránytalanság haladószellemű társadalmi, politikai és állami felépítményünk és a maradt gazdasági alap között. Ismeretes, hogy a maradt gazdaság és technika gyengeséggel, függőséggel, anyagi nyomorral és alacsony kultúrszínvonallal jár. Jugoszlávia népei nem nyugodhatnak bele ilyen életkörülményekbe. Emberhez méltó, jómódu és kulturált életet akarnak élni. Az ilyen élet megteremtéséhez azonban mielőbb meg kell szüntetnünk az aránytalanságokat, haladószellemű társadalmi és politikai felépítményünk és a maradt gazdasági alap között. Az öt éves terv megoldja ezt a kérdést.

Melyek gazdasági elmaradottságunk és gyengeségünk legfőbb jelei? Gyáraink termelőképessége gyengén fejlett és műszakilag nagyrészt maradt. Alapja nyersanyagok tekintetében nem volt kellően kifejelesztve. Drágán termel a kezdetleges technológiai termelési folyamat miatt. Különösen fejletlen a nehézipar. 1939-ben az A termelési csoport (termelőeszközök termelése) az össz gyáripari termelésnek mindössze 43 százalékát termelte. Az A csoport ilyen alacsony részlege a gyáripari termelésben jellemző minden iparilag fejletlen országra. Ez nálunk is az alapvető gyengeség, mert hiszen a nehézipar a gazdasági élet és az ország véderejének gerinccé. Gyáraink a háború előtt megközelítőleg sem tudta kielégíteni az ország szükségleteit, termelőeszközök és fogyasztási eszközök terén. A gyáripari termelés az össztermelésben 1939-ben csupán 45 százalékot, vagy fejenként 3.378 dinárt tett ki. Ez kényszerített bennünket arra, hogy kivigyünk nyersanyagunkat és élelmiszereinket és behozzunk mindenfajta ipari terméket. A behozatal értékének 86 százaléka 1940-ben ipari termékekből állott.

A háború előtt Jugoszlávia ipar tekintetében Európa legelmaradottabb országai közé tartozott. Lakosonkénti termelése 1939-ben így oszlott meg:

Szén: 389 kg. Románia és Bulgária előtt állottunk.

Vas: 6 kilogramm. Jugoszlávia és Románia együttesen tartották az utolsó helyet.

Acél: 15 kg. Utolsóelőtti helyen álltunk. Mögöttünk csupán Románia állott 13 kg.-al.

Villanyáram: 71 Kilowattóra. Mögöttünk csak Bulgária maradt 42 kWh-val.

Kőolaj: 0,06 kg. Utolsó helyen álltunk.

Cement: 42,5 kg. Mögöttünk csak Magyarország maradt 26 és Csehszlovákia 18 kg.-al.

Ez a helyzet gyárainkban. Nem jobb azonban a helyzet a mezőgazdaságban sem. Itt is a semmiképen sem írgylésreméltó utolsó helyen állottunk. Mezőgazdaságunk jellegzetessége a föld maradt, kezdetleges megművelése és a hektáronkénti hozam alacsony színvonala.

A hektáronkénti hozam átlaga ilyen volt:

Buza: 11,3 métermázs. Mögöttünk csak Románia állott 9,1 métermázsával.

Burgonya: 61 mm. Az utolsó helyen állottunk Európában.

Cukorrépa: 180 mm. Mögöttünk csupán Románia maradt 91 q-al.

A szántóföldeknek mindössze 7 százalékán termeltünk ipari és takarmánynövényeket. Utolsó helyen állottunk.

Mütrágyahasználat a hektáronkénti felületen 0.3 kg.. Az utolsó helyet foglaltuk el.

Tejtermelés tehénenként évente 900 liter. Az utolsó helyre szorultunk.

Buzatermelés lakosonként 155 kg. Magyarország és Bulgária mögött álltunk.

Ez azonban még nem minden. A régi Jugoszlávia a minden tőkés országra érvényes aránytalan egyetlen fejlődés törvénye szerint fejlődött. Ennek következménye az egyes népköztársaságok gazdasági és kulturális fejlettségében mutatkozó nagy különbség és az egész gazdasági életben mutakozó durva aránytalanságok. Megtaláljuk ezt az egyes termelési ágakban is: a bányászatban, gyáripárban, mezőgazdaságban és a közlekedésben, a gyáripari és mezőgazdasági termékek kínálatában és keresletében s a többiben. Nagy az aránytalanság a népgazdaság egyes ágai között is. Egyike a legfontosabb aránytalanságoknak, mint gazdasági elmaradottságunk következménye, a gyáripar és a mezőgazdaság közötti aránytalanság.

III.

Az iparosítás

Az öt éves terv kidolgozásakor szem előtt kellett tartanunk mind ezeket a tényeket. A tervkészítés főfeladata összhangot teremteni a közgazdaság minden ágában s elemében. E nélkül nem lehetséges a tervszerű fejlődés. Öt éves tervünk javaslata oldja meg ezt a feladatot. Előírányozza a fennálló aránytalanságok kiküszöbölését az egyes ágakban, a különböző ágak között és az egész gazdasági életben. Tervünk szerint egy magasabb fokozat kell megteremteni az összhangot a gyáripar és mezőgazdaság, a nehéz- és könnyűipar, a kereslet és kínálat viszonyában. Az öt éves terv minden vonatkozásában felöleli az élet minden problémáját. Megállapítja a gyáripar, közlekedés, mezőgazdaság, kézműipar, közoktatás, kulturális és egészségügyi intézmények fejlődésének határozott vonalát és konkrét feladatait. Az öt éves terv a feladatok és intézkedések részletesen kidolgozott programja a gazdasági és műszaki elmaradottság kiküszöbölésére és országunk átalakítására, haladó, iparilag fejlett és erős népi állammá.

A JSzNK gazdasági élete, fejlődésének öt éves terve ezeket a főfeladatokat tűzi ki:

1. Felszámolni a gazdasági és műszaki elmaradottságot;
2. fokozni és megszilárdítani az ország gazdasági és véderejét;
3. Megszilárdítani és továbbfejlesztetni a közgazdaság szocialista szektorát és a belőle eredő új termelési viszonyokat;
4. felemelni mindhárom gazdasági szektor dolgozóinak általános jólétét.

Ezen óriás feladatok megvalósítására 278 milliárd 300 millió dináros beruházásokat irányoztunk elő.

Hogy felszámolhassuk gazdasági és műszaki elmaradottságunkat, korszerű műszaki alapon iparosítanunk és villamosítanunk kell hazánkat: száz és száz új gyárat és új villanytelepek tucatjait kell építenünk, új bányákat kell feltárnunk, korszerűvé kell tennünk és ujjaszerveznünk a régi vállalatokat és bányákat. E téren körülbelül 120 milliárd dinár beruházást eszközölünk. Az ipari termelés értéke 1951-ben ötszörösen emelkedik az 1939 évvel szemben, vagyis lakosonként 3.378 dinárról 10.625 dinárra emelkedik. Jelentősen növekedik a gyáripari termelés része az össztermelésben. Ez a rész az 1939 évi 45 százalékról 1951-ben 64

százalékra emelkedik. Ez kétségtelenül nagy és jelentős ugrás lesz iparunk fejlődésében. A gyáripari termelés szerepének általános növekedése az össztermelésben nagyon fontos. Ez azonban nem minden. Van valami, ami még fontosabb gazdasági és politikai fejlődésünk szempontjából. Ez az, hogy gazdaságunk szocialista szektora más szektoroknál gyorsabb iramban fejlődik és megerősödik. 1951-ben, az öt éves terv szerint, a termelés összértéke a háboru előtti termelés értékének 2.4-szeresére emelkedik, a szocialista szektor termelésének értéke pedig majdnem ötszörösre.

Minden ország gazdasági és védőereje a nehézipartól, különösen a feketefém-kohászatától és a gépipartól függ. Ezért legfontosabb feladatunk, ami lehetővé teszi minden más feladatnak a megoldását az, hogy kiépítsük a kellőképp erős és műszakilag korszerűen felszerelt nehézipart. A nehézipar kifejlesztése nélkül nem is gondolhatunk arra, hogy iparunk más ágait ellássuk korszerű gépekkel, berendezésekkel, készülékekkel és szerszámokkal. E nélkül nem gondoskodhatunk közlekedésünk, mezőgazdaságunk és hadseregünk műszaki felszereléséről. A nehézipar kiépítésével megteremtjük a műszaki termelési alapot minden iparág átalakítására és műszaki felszerelésére. Ezzel felszámoljuk az A csoport alacsony termelékenységét, minden ország elmaradottságának és gyengeségének jellegzetes bélyegét. A nehézipar illoirányzott kiépítése révén jelentősen megváltozik a viszony az A termelési csoport (termelőeszközök termelése) és a B csoport (fogyasztási cikkek termelése) között. Az A csoport termelését az 1939-es összgyáripari termeléshez viszonyított 43 százalékról 1951-ben 57 százalékra kell emelni. Ennek rendkívüli jelentősége van további fejlődésünk szempontjából.

Az öt éves terv egész sor új iparág kiépítését irányozza elő. A legfontosabbak közé tartozik a villamosipari nehéz- és közepszerszámgépipar, nehéz mozdonyok és vagonok, nagy gőzkazánok, vıziturbinák, tehergépkocsik, traktorok, nagyobb mezőgazdasági gépek, emelődaruk és egyebek ipara. Az 1939-es termeléshez viszonyítva a fémipari termelés majdnem 7-szeresre, az épületanyaggyártás 8-szorosra, a vegyipari termelés 9-szeresre, a villamossági ipar termelése több mint 10-szeresre emelkedik. A korszerű gépek elfoglalják a kezdetleges szerszámok és eszközök helyét, kiszorítják a használatból az elavultakat, vagy túlságosan elhasználtakat, kiüzik a maradi munkamódszereket és szervezetet. Ez hatalmas mértékben megnöveli a munka termelékenységét és csökkenti a termelési költségeket.

Villamosítás: Az ipar kiépítésének ez a programja megköveteli az ország villamosítását. Öt év alatt 30 milliárd dinárt fektetünk be a villamosításba. Az ország eddig fékezetlen és kihasználatlana vízi erőit korszerű és hatalmas erővé alakítjuk át. A vízi villanyközpontok és a kiegészítő hőhajtású villanytelepek egész sorának kiépítésével jelentősen emelkedik az olcsó áramtermelés. Távfvezetékkel keresztül-kasul szőjük az országot és ezek elvezetik az áramot a központokból, hogy hajtssa gyárainkat, vonatainkat, gépeinket, készülékeinket és világítson falvainkban és városainkban. Az öt éves terv 1951-ben 4 milliárd 350 millió KWH termelését, vagyis az 1939 évi termelés 4-szeresére való növelését irányozza elő. A háboru előtti 71 KWH-ról a lakosonkénti áramtermelés 272 KWH-ra emelkedik. Ezzel sokakat megelőzünk, akik ma még előttünk járnak.

Bányászat: Országunknak eddig nagymennyiségű szénre, vasra, acélra, rézre, alumíniumra volt szüksége. A jövőben még többre lesz szükségünk ahhoz, hogy kielégíthessük a nagyarányú beruházási építkezések szükségleteit, gyáraink, közlekedésünk megnövekedett termelő-

képességét és lakosságunk növekvő szükségleteit. Több mint 30 milliárd dinár beruházást végzünk a bányászat és fekete fémipar kiépítésére. Korszerűvé tesszük a régi bányákat és újakat tárunk fel, kifúrjuk a földet és új kőolajforrásokat furunk, kohókat, acél- és hengerműveket építünk. Pótoljuk az országunkban még ma is annyira érezhető nagy hiányt ezekben a termékekben. Az öt éves terv a szén és kokszt kitermelésének az 1939 évi 6 millió tonnáról 16.5 millió tonnára, vagyis 1951-ig 2.5-szeresre, a kőolaj kitermelését 1000-ról 450.000-re, vagyis 450-szeresre, a vasércet 613 ezerről 1.5 millió tonnára, vagyis 2.5-szeresre, a nyersvasat 101 ezer tonnáról 550.000 tonnára, vagyis 5 és félszeresre, az acél kitermelését 235 ezerről 760 ezer tonnára, vagyis több mint háromszorosra való emelését irányozza elő.

A kitermelés a 1939 évihez viszonyítva 1951-ben fejenként így emelkedik:

szénnél 389-ről 1031 kg-ra, vagy 265%-kal;

acélnál 15 kg-ról 48 kg-ra, vagy 320%-kal;

alumíniumnál 0.1 kg-ról 0.8 kilogramra, vagy 800 százalékkal.

Élelmezési és könnyűipar. Az öt éves terv helyesen oldja meg a viszonyt a könnyű és nehéz, valamint az élelmezési ipar között is. Országunknak több szénre, villanyerőre, acélra, különböző gépekre, villamosági berendezésre, kompresszorra van szüksége. Ez kell azonban látnunk a minden erejünkkel az öt éves terv megvalósításán fáradozó dolgozóinkat nagyobb mennyiségű és jobb minőségű kötött és szövött áruval, élelmiszerral, üveg és vasáruval és egyéb házi szükségleti cikkekkel. Öt éves tervünk ezért előirányozza új gyárak építését a könnyű és élelmezési iparban és a régi gyárak korszerűsítését is. Az élelmezési és könnyű iparban közel 24 milliárd dináros beruházást eszközölünk és 1951-ig messze túlszárnyaljuk az 1939 évi termelést.

Rendezzi az öt éves terv iparosaink helyzetét is. Pontosan meghatározza a vonalat és a feladatokat. A dolgozó iparost be kell kapcsolnunk a termelési és kiépítési tervbe, el kell látnunk nyersanyaggal és szerszámmal. Képességeik, szakképzettségük és ügyességük nagyon hasznos lesz számunkra. Nagyon sok szép és hasznos dolgot készítenek majd. Termelésük és szolgáltatásaik értéke 1951-ig az 1939 évinek 1.5-szeresére emelkedik.

Az öt éves terv megvalósításáért folyó harcban győzedelmes nagy csatát vívunk a közszükségleti cikkek hiánya terén is. Ezzel biztosítjuk az alapszükségletek kiegészítését és tesszük szebbé és gazdagabbá az életet. (Taps).

Közlekedés. Az öt éves terv megvalósítása nagymértékben növeli országunk gazdagságát. Több villanytelepünk, gyárunk, bányánk lesz. A paraszt földje többet terem. Nagyobbak lesznek városaink és újak is kiépülnek. Több iskola, színház, mozi, kórház, sanatórium, üdülőtelep lesz. Nagyobb mennyiségű élelmet, nyersanyagot és kész terméket szállítanak. Az emberek többet utaznak majd. A közlekedés kiépítésével meg kell teremteni az összeköttetést a városok, falvak, túrista helyek és minden gazdasági és politikai központ között. A közlekedésnek összeköttetést kell teremtenie a gyár és a nyersanyagforrás, továbbá az ipari termékek fogyasztói között, országunk és a külföld között, biztosítva az áru és emberek zavartalan szállítását.

A közlekedés kiépítésére 72 milliárd 600 millió dinár összegű beruházást szántunk. Befejezzük a megrongált épületek, hidak, vasutak, vasuti park, hajók, kikötők, utak ujjáépítését, új vasutvonalakat, épületeket, vagonokat, hajókat, utakat és autótutakat építünk. Gazdaságosabbá tesszük a közlekedést, olcsóbbá szolgáltatásait és biztosítjuk a közlekedés

minden ágazatának tervszerű és kiegészítő együttműködését. 780 rendbehozott, vagy új mozdonyt, 2.930 utaskocsit, több mint 29.000 tehervagont és 365 szolgálati kocsit teszünk üzemképessé és hozunk forgalomba. Befejezünk és kiépítünk 1.900 km új vasutvonalat. Vasutaink 1951-ben majdnem 3-szor annyi árut és 1.5-szer annyi utast szállítanak mint 1938-ban.

Felújítjuk és kiépítjük kereskedelmi tengerészetünket 600.000 BRT-ra, újjáépítjük és kibővítjük kikötőinket és megnagyobbítjuk operatív tengerpartunkat az Adriánkon. A tengeri közlekedés 1951-ben körülbelül 2-szer annyi árut és 2,5-szer annyi utast szállít majd, mint 1939-ben.

Felújítjuk és továbbépítjük folyamhajózásunkat, légi és autóforgalmunkat és teljesítőképességüket messze a háború előtti fölé emeljük.

Építéset: Beruházási építkezésünk programja rendkívül nagy. Nagyon sok különféle építőanyagra lesz szükségünk a gyárak, villanytelepek, raktárak, hidak, vasutak, lakóházak és középületek, közművelődési, egészségügyi és kulturális intézményeink építéséhez. Az eddiginél több cementre, vasra, téglára, üvegre, épületfára lesz szükségünk. Az építőanyag ipar kiépítésének beruházási költségei meghaladják a 4.5 milliárd dinárt. Az építőipar termelése a háború előtti 8-szorosára emelkedik.

Ezt az anyagot építményekké kell átalakítani. Meg kell tanulnunk gyorsabban, jobban és olcsóbban építeni és fel kell számolnunk a kezdetleges, lassu és pazarló építkezési módokat. Bevezetjük a házak ipari építését, az építőgépek széleskörű használatát és a durva munkák gépesítését. Ugyancsak takarékoskodnunk kell az építési anyaggal és átterni az újfajta építőanyagok használatára.

A beruházások a lakóházak és középületek építése terén 37 milliárd dinárt tesznek ki. Újjáépítjük a lerombolt falusi és városi épületeket, munkástelepeket létesítünk és 15 millió négyzetméternyi lakófelületet építünk.

7 milliárdos beruházást szánunk városaink szépítésére és rendezésére. Szébbek lesznek az utcák és parkok, jobb a városi közlekedés. kiépülnek a vízvezetékek és csatornahálózatok, lesz utcai világítás, közfürdő és mosóda.

IV.

A földművelés

Az ötéves terv különösen nagy figyelmet szentel a dolgozó parasztnak és a földművelés fejlődésének. Az iparnak — mint a termelés legmagasabb tehnikai és szervezeti formájának — kétségtelenül vezető és döntő szerep jut minden ország gazdaságában. Ezt csak a népámitók és tudatlanok tagadhatják. Mégis, amikor elismerjük az ipar vezető szerepét, távoláll tőlünk az a szándék, hogy mostohán bánjunk a földműveléssel. Egyaránt közel áll szívéinkhöz a földművelés és az ipar. Gazdaságunknak azon két ágazata ez, amelyek egymást kölcsönösen kiegészítik és segítik. Egyik sem fejlődhet jelentősen, ha a másik elmarad. Bizonyítják ezt a régi Jugoszláviáról fentebb ismertetett adatok is.

Az új Jugoszláviában alapjaiban megváltozott a viszony az ipar és a dolgozó paraszt földművelése között. Azelőtt a tőkés ipar kiszákmányolta a parasztot. Ennek végetvetettünk. Szocialista iparunk feladata az, hogy segítse a földművelés fejlődését, ellássa a parasztot mezőgazdasági szerszámokkal, gépekkel, műtrágyával, védőanyagokkal a rovények számára és fogyasztási cikkekkel. A földművelés feladata viszont az, hogy feljavítsa és magasabb színvonalra emelje a termelést,

biztosítsa a lakosság élelmezését és az ipart ellássa nyersanyaggal. Ma tehát, az új Jugoszláviában, csak a nép ellenségei törekedhetnek arra, hogy szembeállítsák egymással a falut és várost, földművelést és ipart, dolgozó parasztot és munkást.

Mezőgazdaságunk technikai felszerelése nyomorúságos volt. Évente mindössze 200 vagon mészsodratot (calcium cianamid) használt, vagyis a hazai termelésnek alig 5—10 százalékát. A többi 2—4.000 vagon külföldről szállították.

Hiányos és maradi eszközökkel felszerelt, mindenfajta kizsákmányolásnak kiszolgáltatott és tudatlanságban tartott dolgozó parasztunk kezdetlegesen gazda volt. Innen ered földje gyenge hozása, kis jövedelme és nélkülözéstele élete.

Az öt éves terv anélkül, hogy érintené a paraszt magántulajdonát a föld felett, kidolgozott tervet nyújt a földművelés kiemelésére elmaradottságából. Ecélből 1951. végéig 19 milliárd 400 millió dinár beruházást eszközölünk. A népámitók, ha nem is kiabálnak, de mindenesetre arról sutognak majd, hogy ez a földművelés háttérbe szorítását jelenti. Ezért hát felsorolok még néhány számot. 13 milliárd 204 millió dinár ipari beruházást végzünk még közvetve a földművelés javára. Ez összesen 32,5 milliárd dinárt tesz ki. A 13 milliárd 200 millió dinárból körülbelül 940 millió dinár megy a földművelés számára termelő vegyipar 840 millió dinár a mezőgazdasági szerzsám és gépgyár kiépítésére és körülbelül 11,5 milliárd dinár a mezőgazdasági termékeket feldolgozó élelmezési ipar kiépítésre.

Az öt éves terv földműveseink jobb technikai felszerelését, elegendő műtrágyával, növényvédő szerekkel és állati gyógyszerekkel való ellátását irányozza elő. Iparunk 1951-ig 3 milliárd dinár értékű mezőgazdasági gépet és földműves szerszámot, 2 milliárd 100 millió dinár értékű műtrágyát és 1 milliárd 600 millió dinárért növényvédő szereket termel a mezőgazdaság számára.

Ez jelentékenyen elősegíti mezőgazdasági termelésünk fejlődését. Az öt éves terv szerint 1951-ig az 1939 évi 63,3 milliárdról 1951-ben 96,7 milliárd dinárra emelkedik és a háború előtti termelés értékét 52%-kal növeli. A kenyérgabona hozamát 1951-ig 15%-kal, a kukoricáját 20%-kal, az ipari növényekét 8—30%-kal kell a háború előtti hektáronkénti termeléssel szemben növelni.

A terv sokoldalú és beható intézkedésekre kötelez bennünket, hogy biztosíthassuk a korszerű mezőgazdasági technikai módszerek alkalmazását a földművelésben, fokozzuk a föld hozamát és megjavítsuk a földművelés és állattenyésztés termékeinek minőségét. Földjeink termékeinyebbek, állataink egészségesebbek és termékeinyebbek lesznek.

Nagyon hasznos lesz földműveseink számára a földművelés és állattenyésztés tudományos kutatás munkája a földművelés és állattenyésztés termelésének körzeterkénti beosztása, az ipari növények termelésének fokozása, új ipari növények és délszaki növényzetek termelésének bevezetése, 800.000 hektár terület kiszáritása, illetve öntözése, a fennálló öntözési módszerek megjavítása és a mezőgazdasági gépállományok technikai és szervezési segítsége.

Az öt éves terv kötelezi az állami földbirtokokat, hogy a parasztgazdaságokat és földmégmunkáló szövetkezeteket minőségi magvakkal, gyümölcsfával és szőlővesszővel és tenyészállatokkal lássák el.

Nagy figyelmet fordítottunk a földmégmunkáló szövetkezetekre is. Messzemenő anyagi, szervezeti és szaktanácsbeli segítségben részesülnek, hogy mielőbb mintagazdaságokká válhassanak.

Végül megemlítem: az állam magára vállalja a kötelezettséget, hogy a dolgozó parasztnak messzemenő anyagi és szakértői segítséget, továbbá ipari termékekkel való jobb ellátást biztosítson és megvédje a kizsákmányolástól. Mindezen intézkedéseknek az a célja, hogy fejlessze mezőgazdasági termelésünket és parasztságunk anyagi és kulturális színvonalának felemelését. (Taps).

Mint láthatják, társaim, az állam az öt éves tervvel nagyon nagy, sokoldalú és nehéz kötelezettségeket vállalt a dolgozó parasztsággal szemben.

Ez viszont a parasztságot is kötelezi az állammal szemben. A parasztság egy része, különösen a gazdag parasztok még mindig nem fogták fel helyesen a hazánkban beállott nagy változásokat és kötelezettségeiket az állam iránt. Egyesek teljesen rendjénvalónak tekintik, hogy az állam gondoskodik szükségleteikről, ellátja őket ipari termékekkel, törődjön vele, hogy minél több jusson e termékekből és azok minél olcsóbbak és jobbak legyenek. Amikor azonban az ő kötelezettségükről van szó az állam iránt, mint például a gabonabeszolgáltatásnál, akkor jajgatnak, vagy ki akarják játszani. Népi államunk teljesíti a parasztság iránti köteleességét. A jövőben még nagyobb mértékben megteszi ezt. Éppen ezért a parasztságnak is pontosan és idejében kell teljesítenie az állam iránti köteleességét. A köteleességek kölcsönös teljesítése nélkül nem haladhatunk előre és nem építhetjük ki országunkat. A tervgazdaság fegyelmet s azt követeli, hogy a kötelezettségeknek pontosan, a terv szerint eleget tegyenek. Enélkül nem fejlődhet se iparunk se mezőgazdaságunk. Az önkény és a terv összeegyeztethetlen fogalmak.

V.

Tehnika

A régi Jugoszlávia technikai tekintetben is utolsó helyen állott Európában. Az idegen tőke megakadályozta műszaki fejlődésünket, hogy függjünk tőle. A hazai kartellek is hozzájárultak a technikai elmaradottsághoz. Nemcsak földművelésünk felszerelésében szerepeit a faeke. Iparunkban is vannak műszaki szempontból olyan modern felszerelések, mint a faeke a földművelésben és a faekének megfelelő munkamódszer. Sokmindenben elviharzottak felettünk a századok és technikai forradalmak. Az Idría higánybánya Szlovén tengervíziárán egészen hazánk felszabadulásáig a Napoleon korából származó felszerelést használta. A Jezorina bánya Koszmetben 8.200 tonna kromot termelt ki évente pusztán kézzel. Az ércet hat kilométeren lovak vitték tehernyerges és onnan 25 kilométeren ökrösszekerek a vasutállomásig. Egyes kohóink 200 munkással 24 óra alatt 100 tonna nyersvasat termeltek ki. A modern kohók ugyanennyi idő alatt 45 emberrel 500 tonna nyersvasat termelnek. Egy villanymotor előállítási ideje a szubotici Szever gyárban 20-szor hosszabb ideig tartott, mint amennyi ideig egy modern felszerelésű gyárban tart. A jajcei Elektro-Boszna vállalat legfontosabb villamosági vegyi üzemünk közé tartozik. Itt uttörő felfedezésekre bukkantak a villamos-vegyészet terén (ferrosilícium). A gyárhoz szükséges áramot szolgáltató vízi villanyerőmű facsatornákon keresztül kapja a vizet. Az áramot nagysúlyú és nagytömegű meztelen rézhuzalokkal vezetik el földalatti csatornán keresztül, ahelyett, hogy korszerű magasfeszültségű kábellel vezetnék, ami 300-szor olcsóbb volna a mostani berendezésnél. A fémiparban nem volt szériagyártás. Termelése kézműipari jellegű volt.

A technológia terén is nagyon elmaradtunk. A műszaki mérések és

a technológiai folyamatok ellenőrzése az iparban kivételes eseteknek számítanak. Általában a szemmértékre bizzák.

Az öt éves terv hadatüzen a technikai kezdetlegességnek és elmaradottságnak hazánkban. Meghatározza a műszaki haladás és fejlődés irányát. Az iparosítás korszerű technikai alapon történik. A korszerű tudomány és technika vívmányai minden téren gyakorlati alkalmazást nyernek. Az elmaradt, elavult technikát és kezdetleges munkaszervezetet kiszorítják új, korszerű gépek és műszaki berendezések, új technológiai folyamatok a termelésben, új haladószellemű munkaszervezés. Tudósaink, mérnökeink, technikusaink, felfalálóink, újtóink és gazdasági vezetőink számára a munkalehetőségek tág tere nyílik.

Az öt éves terv új ipari ágak és újfajta iparok kiépítését irányozza elő. Megvalósítjuk az egyöntetűséget (tipizáció) és a szériagyártást. Kombinátokat építünk a nyersanyag mindenoldali teljes kihasználására és új nyersanyagalapokat fejlesztünk ki az ipar különböző ágai számára. A nyersanyagokat érszerűen és beosztással használjuk ki. Számos eddig használt nyersanyagot új hazai nyersanyaggal helyettesítünk, új anyaggal és hulladékkal. Számos értékes új terméket gyártunk, mint: kokszt, szintetikus fűtőanyag, minőségi acél, forrasztás nélküli cső, különböző gépek, mindenféle vegyszerek, gumi, műfonál, vitaminok. Az öt éves terv felveti a technikai problémákat és technikai feladatokat a gazdaság minden ágában. Felöleli a fém és viliamosság ipart, a vegyi, építészeti, élelmezési, textil ipart, mezőgazdaságot és közlekedést. Az öt éves terv technikai programjának megvalósítása valóságos műszaki fordulamat jelent majd hazánkban.

VI.

Általános gazdasági terv és a népköztársaságok tervei

A szövetségi Alkotmány előírásainak megfelelően az öt éves terv javaslata a JSzNK gazdasági egységén alapul. Csak az egész ország fejlődésének és alapfeladatainak irányát meghatározó általános gazdasági terv biztosíthatja az összhangot a népgazdaság minden ágának és elemének fejlődésében. Az egységes terv hiánya elkerülhetetlenül nagy aránytalanságokra vezetne az egyes gazdasági ágak, az egyes népköztársaságok között és az országban, mint egészben. Ebben az esetben a termelőerők helytelen megosztása alakulna ki, bonyodalmak és zavarok merülnének fel minden téren.

Az egységes gazdasági terv nem áll ellentétben a gazdaság megosztásával a szövetségi és népköztársasági jelentőségű gazdaság között. Nem nyirbálja meg a köztársaságok gazdasági önállóságát. Az általános gazdasági terv meghatározza a feladatokat az egész országra, összhangot teremt a szövetségi és köztársasági jelentőségű gazdaság fejlődése között és megteremti a termelőerők helyes elosztását. Öt éves tervünk előírja a népköztársaságok gazdaságának minimális feladatait. E feladatok meghatározásánál figyelembe vettük az egyes köztársaságok jelenlegi gazdasági, fejlettségi fokát, szükségleteit, nyersanyagforrásait, fogyasztóterületét és az egyéb elemeket. A népköztársaságok főfeladatainak meghatározásával az öt éves terv senkinek sem köti meg a kezét, nem korlátozza a kezdeményezést. Az egyes népköztársaságok saját öt éves tervük kidolgozása során, az ezen tervben lefektetett általános vonal érinzése nélkül, lehetőségeik szerint kiszélesítik és gyakorlatilag túlszárnyalják az adott feladatokat.

Az öt éves terv javaslata gazdasági téren is konkrétan kifejezésre juttatja a Szövetségi Kormány helyes nemzetiségi politikáját. Népeink

testvérisége és egysége üres szólam maradna, ha a terv nem irányozna elő intézkedéseket a nagy gazdasági és kulturális különbségek megszüntetésére az egyes köztársaságok fejlődési fokában.

A régi Jugoszláviában ez másképp volt. Ott az ipari termelés fejlődési irama az egyes országokban a nagyszerb burzsoázia nemzeti elnyomó politikája szerint alakult.

Az ipari fejlődés irama egész Jugoszláviában és az egyes országokban így nézett ki:

	1929	1939
Jugoszlávia	100	120
Szerbia	100	144
Horvátország	100	107
Szlovénia	100	110
Bosznia és Hercegovina	100	111
Macedonia	100	92
Crnagora	100	111

Az egyes népköztársaságok fejlődési irama az öt éves tervben így alakul ki:

Beruházások:

	1946	1951
Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság	100	516
Szerbia Népköztársaság	100	439
Horvát Népköztársaság	100	466
Szlovén Népköztársaság	100	368
Bosznia és Hercegovina Népköztársaság	100	721
Macedon Népköztársaság	100	800
Crnagora Népköztársaság	100	775

Az ipari, bányá és villanygazdasági termelés értékének növekedése:

	1939	1951
JSzNK	100	494
Szerb Nk.	100	417
Horvátország	100	452
Szlovénia	100	366
Bosznia és Hercegovina	100	1054
Macedonia	100	2633
Crnagora	100	1100

A beruházások nagyobb százaléka és az általános átlag feletti termelés gyorsabb fejlődési irama jelentékenyen csökkenti a fennálló különbséget a gazdaságilag és kulturálisan elmaradott és haladottabb köztársaságok között. A gazdaságra alkalmazott helyes nemzetiségi politika az elmaradt köztársaságok gazdasági és kulturális színvonalának felemelésére és a fejlődési fokozatok öröklött különbségeinek kiküszöbölésére vezet. Nem kétséges, hogy ez még szilárabbá teszi és még jobban kimélyíti népeink egységét és egyenjogúságát. Így gyümölcsozik Jugoszlávia népeinek nemzeti felszabadulásuk a fasiszta megszállás és a nagyszerb burzsoázia egyeduralma alól és önkéntes egyesülésünk a JSzNK államközösségbe. Ezért védik népeink olyan elszántan nemzeti szabadságukat, egyenjogúságukat és egységüket minden kívülről, vagy belülről jövő elkülönülési és romboló kísérlet ellen. (Viharos taps). Jugoszlávia népei nemzeti szabadságukért harcolva megmutatták a felszabadulás utját az elnyomott népeknek.

VII.

A nép anyagi és kultúrszínvonalának felemelése

Az öt éves terv nagy beruházásokat, a gazdasági erő fejlődésének gyors iramát, a termelés értékének növekedését és a népi jövedelemnek az 1939 évi 132 milliárdról 1951 évi 255 milliárd dinárra, vagyis majdnem kétszeresére való emelkedését irányozza elő. Nem felesleges tehát felvetni a kérdést, hogyan boldogul emellett a dolgozó nép?

Ismeretes és tudományosan bebizonyított tény, hogy a társadalom gazdagságának növekedése és a dolgozó nép jóléte nem halad mindenkor párhuzamosan. Ellenkezőleg, a tőkés országokban a termelőerők növekedését és a társadalmi gazdagság fokozódását a széles tömegek nyomora kíséri. Ez a tőkésrendszer törvénye. Ott a megnövekedett társadalmi vagyon a tőkésrendszer gazdaságának törvényei szerint egyre jobban halmozódik kisszámú pénzmágnás kezében. Részesedésük a nemzeti jövedelemből évről évre növekedik, a dolgozó tömegek részesedése pedig csökken. Vagyonhalmozás kisszámú tőkés kezében és a dolgozó tömegek nyomorának növekedése: ez a tőkés gazdaság feltétlen törvénye.

Nálunk nem így lesz. Hazánkban más társadalmi erők vannak hatalmon, mint a tőkés országokban. Nálunk más törvények érvényesek. Ezért hát más a nemzeti jövedelem megoszlása is, mint a tőkés rendszerben. A nemzeti jövedelem felosztása pedig a lakosság osztályai között alapvető kérdés a munkás és paraszt anyagi és kulturális helyzete szempontjából — mondja Sztalin. Hazánkban ezért a termelő erők és a társadalom gazdagságának növekedésével mindenkor párhuzamosan halad a dolgozó nép jólétének növekedése. Részesedése a nemzeti jövedelemből nem csökken, mint a tőkésrendszerben, hanem növekedni fog. Minél nagyobb lesz termelő erők és társadalmi gazdagságunk, annál inkább jómódban és kultúraltan él majd a dolgozó.

A munka termelékenységének szakadatlan növekedése nagyobb akkumulációnk, és az anyagi és kulturális életszínvonal állandó emelkedésének főforrása. Az öt éves terv a munka termelékenységének növekedését az 1946 évvel szemben 1951-ig az iparban 66%-kal, a bányászatban 90%-kal irányozza elő, a vasúti forgalomban az önköltségi árat 40%-kal csökkenti, a lakásépítésben 46%-kal és a kiskereskedelem költségeit 10% alá szállítja le az 1939 évi 39 százalékkal szemben. A hektáronkénti hozam növekedése a búzánál és egyéb kenyérgabonánál 15%-ot, a kukoricánál 20%-ot, az ipari növényeknél 8—30%-ot tesz ki. Ezen az alapon terv készült a dolgozók életszínvonalának emelésére. 1951-ig jelentősen megnövekedik a reális bér és a dolgozó paraszt és iparos jövedelme. Az állam 1951-ig 55 milliárd 700 millió dinár beruházást eszközöl a lakások, kórházak, gyógyintézetek, iskolák és kulturintézmények kiépítésére. Dolgozónk jobban fognak élni. Jobban táplálkoznak, öltözködnek, laknak, jobb és fejlettebb egészségügyi szolgálat áll rendelkezésükre, több iskola és kulturintézmény, kórház, gyógyintézet és szanatórium.

A kiskereskedelmi áruforgalomban az 1946 évi 55 milliárdról 1951-ig 102 milliárdra, tehát majdnem kétszeresre növekszik. Az ilyen nagy áruforgalomhoz meg kell erősítenünk és alkalmassá kell tennünk kereskedelmi gépezetünket és különösen beszerzési és fogyasztó szervezeteket a falvakon és városokban. Az 1939. évihez viszonyítva 1951-ben lakosonként

több mint 2-szer több cukrot

1,5-szer több sertézsírt,

3-szor több növényi olajat,
 9-szer több húsárút,
 5,5-szer több konzervált halat,
 17-szer több tésztaneműt,
 16-szor több konzervált gyümölcsöt,
 több mint 2-szer több textilt,
 2,5-szer több cipőt,
 4-szer több háztartási kelléket
 készítünk.

VIII.

Első ötéves tervünk ragyogó távlatokat nyit hazánk népej számára és biztos alapot teremt anyagi és kulturális virágzásukhoz. Fenséges alkotások és ragyogó győzelmek távlatait nyújtja. (Taps). A tőkésvilág más kilátások felé halad, Kapuit már döngeti a gazdasági válság. A dolgozó tömegek feje felett damokleszkardként függ a munkanélküliség veszélye. Az éhínség és magyarányú nyomor kísértete már feltűnt a láthatáron.

Mi gyorsabban alkotunk és sokszorososan gyorsabban haladunk előre, mint a régi Jugoszlávia. Az ipari termelés a régi Jugoszláviában 10 év alatt (1929-től 1939-ig) 20 százalékkal növekedett. Ez átlag 2%-ot tesz ki évenként. Ezzel szemben ötéves tervünk az ipari termelés közel 5-szörös emelkedését irányozza elő az 1939-évível szemben. Ez azt jelenti, hogy az új Jugoszlávia ipari fejlődése 19-szer gyorsabban halad, mint a régi Jugoszláviáé. A régi Jugoszláviában 10 év alatt (1930-tól 1940-ig) összesen 480 kilométer vasutat építettek, vagyis évente 48 kilométert. Ötéves tervünk évi 380 kilométer vasútvonal kiépítését irányozza elő. Ez majdnem 8-szorosa a réginek. A faeke kiszorítása évente mindössze 0,8%-ot tett ki. Ha valamilyen szerencsétlenség folytán meghosszabbodott volna a régi Jugoszlávia élete, 100 évre lett volna szükség, hogy a vaseke átvegye a faeke birodalmát. Mi azonban nagyon gyorsan muzeumba küldjük. Messze magunkmögött hagytuk a régi Jugoszlávia csigalassúságú fejlődési iramát. Ezt a nagy iramot így magyarázhatjuk meg:

E l ő s z ö r : azzal, hogy az ipar, földművelés, közlekedés, házépítés, ellátás stb. kérdése nem az egyes tőkések és egyes tőkés csoportok magánügye, hanem közös általános népi ügyünk; az egyes tőkések és tőkéscsoportok eszközei, bármilyen gazdagok is, korlátozottak a állami és népi eszközökhöz képest; népi államunk sokkal nagyobb anyagi és pénzeszközöket mozgósíthat és hozhat forgalomba, mint a régi Jugoszlávia; ezeket az eszközöket észszerűbben és hasznosabb célokra használják fel; a népi állam megindíthatja és serkenítheti az alkotó munkát és a munka hasonlíthatatlanul nagyobb erejét tudja megszervezni, mint a régi Jugoszlávia.

M á s o d s z o r : azzal, hogy hazánk dolgozó népe önfeláldozóbban és belterjesebben dolgozik, mint azelőtt, mert tudatában van annak, hogy önmagának, népe jobb jövőjéért és nem a tőkéseknek dolgozik. (Helyeslés).

H a r m a d s z o r : azzal, hogy bevezettük a tervgazdaságot. Ezt igazolja az ezévi terv első évnegyedének nyilvántartása is: Az ipar 104%-ban, a bányák 101%-ban, a közlekedés 101%-ban megvalósították a tervet. A vetési terv megvalósítása nagyjából szintén megtörténik.

Mellékesen megjegyzem, hogy a háromhavi tervet összességében bizonyos mértékben túlszárnyalták. Végrehajítása azonban nem arányos. Egyes ágazatok messze túlszárnyalták a tervet, egyesek nem is valószínűsítették meg. Ezért mindennapos harcot kell folytatnunk a terv arányos

megvalósításáért minden ágazatban és a terv minden útmutatásának érvényesítéséért.

A terv nyilvántartásának megvalósítása nem elegendő. Ez lassú és nem rendszeres. Egyes gazdasági vezetők, vállalati igazgatók, igazgatóságok és sokan mások a régi statisztikusok szemével tekintenek a nyilvántartásra, akik feljegyezgették és rendezgették a számokat, hogy 5—10 év múlva valaki felhasználja. Innen van az, hogy a gazdasági vezetők közül sokan felesleges munkának tekintik a nyilvántartást. Még mindig nem fogták fel: a) hogy a mindennapi pontos nyilvántartás a leghatalmasabb fegyver a kezükben az operatív irányítás és a termelési folyamat feljavítására és b) hogy a nyilvántartás szolgáltatja az adatokat a tervek pontosabb kidolgozására és kijavítására. A harc a nyilvántartásért egyike a legfontosabb feladatoknak a tervért folytatott harcban.

IX.

Miért készítettünk öt éves tervet és nem, mondiuk két éves, vagy tíz éves tervet? A reakciók azt a vádat emelik majd, hogy mindenben utánozzuk a Szovjet Szövetséget. Nem kívánunk védekezni e vád ellen, mert nem is olyan rossz dolog a Szovjet Szövetség példáját követni. (Viharos helyeslés). Mindennek ellenére megmagyarázzuk, miért készítettünk éppen öt éves tervet. Nem választhattuk a két éves tervet, mert csak kis és szűk határok közötti távlatokat nyújthatott volna. A két éves terv kis feladatokat tűzött volna ki, fékezne a valóban létező lendületet, akadályozná a tömegek munkalendületét és meglasztaná előrelépésünket. Az öt éves terv mellett döntöttünk, mert nagy és ragvógó távlatokat nyit meg, reális feladatokat ró ki, serkenti a kezdeményezést tovább fejleszti az alkotó lendületet és meggyorsítja előrehaladásunkat. A szövetséges kormány az öt éves terv mellett döntött azért is, mert ez nem valami kísérlet. Teljesen bizonyosak vagyunk abban, hogy megvalósítjuk öt éves tervünket és ennek megvalósítását nem tudják megakadályozni sem a hazai reakció szétfúzott maradványai, sem pedig külföldi védnökeik. (Taps). Nem köthettük le magunkat a tíz éves terv mellett azért, mert ma még senki se tudja előrelátni és kiszámítani 10 évre előre mindazon óriási lehetőségeket és hatalmas eszközöket, amelyeket a tervgazdaságra való áttérés teremt. A tíz éves terv így bizonytalan előirányzatokon alapulna. Minthogy a mai lehetőségekből indulna ki, bizonyára nem reális és túlságosan kis feladatokat irányozna elő.

X.

Harc a tervért

Előttünk fekszik, néptársaim, első öt éves tervünk. Tervkészítő szerveink sok fáradságot, szeretetet, sok álmatlan éjszakát szenteltek a terv kidolgozására. A terv elkészítése azonban csak az első, legkönnyebb lépés. Most következik az, ami a legfontosabb és legnehezebb. A terv nem valósul meg magától. Valóráváltását úgy kell kivívni, mint egy nagy ütközetet a háborúban. Az öt éves terv nagy célokat tűzött ki, megszabta a munka és harc pontos vonalát és közelebről meghatározta építésünk feladatait. Ezt a vonalat és e feladatokat ki kell dolgozni, meg kell magyarázni és biztosítani kell valóráváltásukat. Ez fordulópontot jelent a munka minden vonalán. Az egyesek és a munkaközösségek munkáját, a gyárakban és mezőkön, vasutakon és hivatalokban, iskolákban, tudományos, kulturális, vagy bármely más intézményben alá kell rendelni annak, hogy az öt éves tervet megvalósítsák. Sőt

tűlszárnyalják. Minden egyes dolgozóval, bárhol állion és bármit dolgozzék is, meg kell ismertetni a terv nagy céljait, az ő szerepét, feladatait és kötelességeit a tervben. Nem szabad, hogy akadion hazánkban egyetlen dolgozó is, aki nincs tisztában azzal, hogy mi mindent hoz népeinknek az öt éves terv megvalósítása. A harcban a tervért propagandánk feladata, hogy mindezt egyszerűen, világosan és mindenki számára érthetően megmagyarázza. Ez lesz propagandánk nagy hozzájárulása a győzelem kivívásához. Különösen fontos annak megmagyarázása, hogy a terv részletes gazdasági programot nyújt a Népfront kiszélesítésére és megszilárdítására és minden dolgozó: a munkás, paraszt, iparos és dolgozó értelmiség még szorosabb egvmáshoz kapcsolására.

Bizonyára lesznek különböző nehézségek is a terv megvalósítása során. Nagyon ébereknek kell lennünk. A belső és külső ellenségek minden fajtája igyekszik majd szabotálni a terv megvalósítását. Ideiében le kell, hogy leplezzük és ártalmatlanná tegyük őket. Lépten-nvomon küzdenünk kell majd a lendületet és az ügyek gyors lebonyolítását fékezni igyekező bürokratizmus, a hanyagság és lelkiismeretlenség, a kötelesség mulasztás és a fegyelmetlenség ellen a munkában.

A terv megvalósítása függ: először, a dolgozó tömegek mozgósításától, ezek eltökéltségétől és áldozatkészségétől a munkában és a harcban a terv megvalósításáért és tűlszárnyalásáért, továbbá a szükséges káderek előteremtésétől: másodsor az anyagi és pénzeszközök mozgósításától, az észszerű gazdálkodástól és a takarékoságtól és harmadszor: az irányítástól, a munka jó megszervezésétől, helvesen felállított normáktól, a nyilvántartástól és a termelés és fogvasztás ellenőrzésétől.

Meggyőződésünk, néptársaim, hogy minden nehézségekkel megbirkózunk. A nehézségek elleni küzdelemben megizmosodnak erőink, tökéletesebbé válik munkaszervezetünk és fokozódnak képességeink. Az öt éves tervünk megvalósításáért és tűlszárnyalásáért folyó harcban hazánkat az új élet nagy műhelvévé alakítjuk, amelyből új felséges dolgok és új emberek kerülnek ki. Mutassuk meg megegyszer a világnak, milyen csodákat tud teremteni a szabad és egyesült nép, amikor az igazi népuralom körül tömörül. (Hosszas taps).

Megvalósíthatjuk-e mi, néptársaim, mind e feladatokat és megváltoztathatjuk-e hazánk képét? Igen, mi meg tudjuk ezt tenni. Biztosítékot jelentenek erre: hazánk természeti gazdagsága, tartalékai és lehetőségei;

hazánk dolgozó népének fáradságot, erőfeszítést és az öt éves terv nagy művének megvalósításáért folyó harcban hozott áldozatokat nem sajnáló önfeláldozása és hősiessége a munkában;

eltökéltségünk és akaratunk, hogy új nagy győzelmet arassunk, hogy a lehetőséget valósággá tegyük;

hazánk kormányzata, élén Titó néptárssal, minden győzelmünk kezdeményezőjével és szervezőjével. (Hosszantartó, viharos taps).

ÚJ VETÉS

Ekék nyomában nem sír a föld,
magnak, parasztnak énekel,
Zsíros rögre áidás hull a napból
s a múlt e tájról
örökre útra kel.

Jó talajba traktor mélyed
és fogatta! eke,
Magágyban trágyás sár terül,
kemény izmokban új erő feszül
s felhőkbe csilingel madarak éneke...

Hogy zsi bong, éled az ős-határ!
Paraszthoz simult végre szent humusz,
mely ősi juss volt eddig,
s ma igaz jussa már...

S hull a mag lágy barázda-öibe,
paraszt homlokáról is cseppekben arany.
Ha néha szájába hull a gyöngye,
íze már nem fanyar,
édes mint a méz...
Eke szarván
erős kapocsként görbül a kéz,
s a szem nem ködbe —
fénylő, nagy korongba néz...

Az új vetés most már barna paraszté,
ki mindig gyöngyös homlokú,
A mag, mit elvetett
és éneklő csíra már övé,
Derű már, nem horú
az öreg álom, mit kergetett. —
Szíve egén nap nyomult
foszító fellegek közé...

Szabad paraszté már, mi földben kel,
új kenyérért vele hát munkára fel!
Széles mezőkön új kapák nem késnek,
bármit is jósol álnok és bölcs,
dörög is poklok tüzes haragja...
Bő aratás lesz ott, fogan édes gyümölcs,
hol égisz erős új vetésnek
ötéves terv a magja...!

AMERIKA HANGJA

Irta: Ehrenburg Ilija

Ez év februárja óta a newyorki rádió orosznyelvű híreket közöl; a műsor címe: »Amerika hangja«. Newyork az új hallgatókhoz fordulva kijelenti: »Marshall külügyminiszter azt mondotta: az USA-nak az a hivatása, hogy az egész világon a hamisítatlan igazságot terjessze. Smith, az USA moszkvai követe, ezzel kapcsolatban annak a reményének adott kifejezést, hogy rádióadásaink elősegítik majd a kölcsönös megértés ki-fejlődését a Szovjetunió és Amerika népei között.« Ez a kijelentés reményekkel töltött el engem. Véleményem szerint tényleg szükséges e két nagy nép közötti barátság és kölcsönös megértés fejlesztése. Habár tudtam, hogy az amerikai rádió munkatársai életüket nem annyira a »hamisítatlan igazság« terjesztésének szentelik, mint inkább a Heinz-féle mártás és a »Chesterfield« cigaretta reklámjának, mégis megörültem, gondolván — lehet, hogy ezt az ügyet becsületes emberekre bizzák.

A newyorki rádió egyik első adását az amerikai sajtónak szentelte. Egy Tomy Tamara nevű, orosz anyanyelvű, de lélekben amerikai hölgy így csevegett: »Egy amerikai újságíró elsősorban megfigyelő, történész, szociológus és hadász, ugyanakkor pedig kedvelője az irodalomnak és művészetnek... Nemsokára Moszkvába utazik egy amerikai újságíró-csoport. Mi különbözteti meg az újságírókat a diplomataktól? Nincsenek olyan kifogástalanul öltözködve, kalapjuk néha gyűrött... Sok újságíró olyan tekintélyes, akár a hollywoodi filmszillagok... Az újságírók munkája barátságos verseny formájában folyik... Néha nem kapsz a vendéglőben szobát, sőt bombázás, fegyveres felkelésbe kerülsz, vagy másvalamilyen kényes helyzetbe keveredsz... Az újságíró legnagyobb előnyeinek egyike a mozgási szabadság. Az úgyanannál a lapnál dolgozó munkatársak nem válogatják ki maguk a témát, kötelesek a vezetőség utasításait követni... A külföldi tudósítók egyik tulajdonsága a tárgyilagosság. A lapok megkövetelik, hogy a tudósítók a valóságot írják meg azokról az államokról, ahol tartózkodnak.«

Megmondom őszintén: sajnálom ezt a Tomy Tamarát: Newyorkban tartózkodik, a vezetőség ott van a szomszédban, s ő maga is bevalotta, hogy a »vezetőség utasításait követni kell«. Ez mindennapi dolog, nem akarok belekötni. De Tomy Tamara mégis túlzásokba bocsátkozott.

Hisz maguk az amerikaiak lenézik a legtöbb újságírójukat, akik csak a botrányokkal, a szenátorok és színészek magánéletének leírásával, zsarolással és olcsó szenzációkkal foglalkoznak. Nagyon kevés itt a »tekintély«.

A Hearst-lapok munkatársának erkölcsi színvonala olyan alacsony, hogy a párizsi boulevard-lapok újságírója hozzá képest akadémikus. Az amerikai átlag-újságíró számára a nép örömei és bajai nem egyebek szenzációnál.

Ezt beismeri Tomy Tamara is, amikor a bombázásról, felkelésről vagy »más kellemetlen helyzetről«, mint a zsufolt vendéglőhöz hasonló kellemetlenségekről beszél. Sok amerikai újságírónak nemcsak a kalapja gyűrött, hanem a lelkiismerete is. Az, ami Tomy Tamara szerint »barátságos verseny« — az a valóságban a kis ragadozók vételkedése. Az egyik tekintélyes a másik benzinjébe vizet önt, autója kerekéből ki-ereszti a levegőt. Emlékszem, hogy a »versenyzőket« egyszer kötözőhelyre kellett szállítani — annyira verekedtek...

A lapok az Egyesült Államok közvéleményét tudósítóik szenzációk távirataival gyűrik meg. Ezek a »megfigyelők« Nankingban vagy Pá-

rizsban, Teheránban vagy Berlinben ülnek és az amerikai olvasók megtevéstésével foglalkoznak.

Hiba keressük a tárgyilagosságot akár a Hearst-lapoknál, (társágban éppúgy nem beszélnek róluk az amerikaiak, mint a züllött nőkről) akár a felette becületes »New York Times« tudósításaiban, amely tudósításokat, az »Amerika hangja« nap mint nap idéz. Alkalmam volt a »New York Times« kiadójának hivatalában Mussolininek sajátkezű ajánlásával ellátott arcképet látni, — ez ereklye is, program is. Egy nagy amerikai lap tudósítója valami olyat mondott nekem, hogy »nagyon nehéz a munka, amikor hetekig nem kapom meg saját lapomat. Én nem is tudom hogyan írjam le az eseményeket...« Igen, a külföldi tudósítók nem figyelik annak az országnak az életét, ahol tartózkodnak, hanem kizárólag »boss«-uk — gazdájuk, vagyis Tomy Tamara kifejezésével élve, »vezetőségük« arckifejezését lesik.

A könnyelmű Tomy Tamara csevegésének azért szenteltem annyi helyet, mert az »Amerika hangja« adásait a legsilányabb amerikai lapok mintájára szerkesztik.

Ezen adások szerzői megfélekednek arról, hogy a szovjet hallgató nem »broadway-i fickó«, aki minden szenzációnak bedől. Az »Amerika hangja« azt közli, hogy az összes amerikai rádióállomások — magántulajdont képeznek; a műsört pedig különböző cégek fizetik, mert a zeneadások után és beszédek előtt a bemondó izzadság elleni szereket és új rágógumikat hirdet. Az orosznyelvű adásokban nem hirdetnek ugyan porszívókat és nadrágtartókat, ezeket nem is kereskedelmi vállalatok fizetik.

Az »Amerika hangja« a legkevésbé keresett árút — az amerikai reakciót hirdeti.

Az amerikaiak természetesen megkísérlik a dolgok költői kitérésekkel való enyhítését; ebből kitűnik rossz izlésük és lényüknek némi vad-sága. Az »Amerika hangja« március 9-én azt tancsolta a divathölgyeknek, hogy ötsenek egy üveg sört a fejükre, frizurájuk megóvása céljából. Március 26-án jelentette: »Fiatal lányok számára szórakoztató ujdonsággként megjelentek az ujjakra erősíthető fémbetűk, amelyek titkos beszélgetések folytatására használhatók.«

Az »Amerika hangja« megemlítette, hogy a háború után az amerikai egyetemeken sok házaspár tanul. Ez érthető és nem is csodálkozunk rajta. De furcsa érzés fogott el akkor, amikor a bemondó élénken bejelentette: »Ez a szülések növeléséhez vezet, erkölcsileg és szellemileg előnyös hatást gyakorol az egyetemi hallgatókra.«

Ha a házasság kedvzően hat az amerikaiak szellemi képességeire, az orosznyelvű adások összeállításával valószínűleg nőtlenek és hajadonok foglalkoznak.

»Ugyanilyen sületlenség az, ha az »Amerika hangja« művészetéről cseveg: ezen is a »businessman« szellemét lehet érezni: Pavlovát, az elhunyt ballerínát »a balett nagyágyújának« (szó szerint: »nagykutyájának«) nevezi — ez a tőzsdealkuszok bókja. Csajkovszkij zenéjének amerikai sikerére a zenekritikus a következőképpen mutat rá: Előfordul, hogy egy hírneves virtuóz Csajkovszkit hajszolva, azzal a kéréssel fordult a zeneszerzőhöz: »Idefigyeljen, nem tud ön egy Csajkovszkij-hangversenyt szerkeszteni?«

Mindez — a női frizurák és Csajkovszkij — csak bevezetés. »Az USA hangja« kísérletet tesz az amerikai politika megindolására. Két embert magasztal: Washingtont és ...Fordot. Wasintgont »talpig virginiai földbirtokos«-nak állítja be. »Tulajdonságai — józan, takarékos és gazdálkodásra hajlamos.« Az ember azt hinné, hogy nem is a forrada-

lom hadvezéréről, hanem a Middle-West valamilyen nagyparasztjáról beszélnek. A reakciós és spekuláns Fordot feldicsőítik: »Élete utolsó évéig nem ismerte el a szakszervezeteket, mert úgy vélekedett, hogy a munkások megelégedettek és nem szorulnak védelemre a kizsákmányolás ellen«. Az »Amerika hangja« Forddal párhuzamosan ünnepli a »gyárosok szövetségét« is. »E szövetség feladata: a sztrájkokat megtiltani és általában annyira korlátozni a szakszervezet jogait, amennyire csak lehet; helytelen lenne azonban a szervezet tevékenységét fasiszta vagy munkásellenes politikának nevezni«. »Ezek a naiv emberek úgy vélik, hogy a szovjet hallgatók azt mondják majd: »Az amerikai tőke politikája progresszív, a munkások mellett száll síkra.«

Az »Amerika hangja« dicséri az amerikai alkotmányt azzal az állításával, hogy ez az alkotmány minden polgárnak »fajra való tekintet nélkül« egyenlő jogokat biztosít. Az adás szervezőjének naivitása megint csak megható: valóban azt gondolják, hogy mi nem ismerjük a négerek helyzetét az Egyesült Államokban?

»A színesek lelkiismereti szabadságáról« beszélnek. Hogyan vélekednek arról, hogy szabad-e színeseknek üzletben cipőt próbálniok? A négereket Délen ettől a szabadságtól megfosztották. Hirdetik a »személyi sérthetlenséget«, és Délen a fehér nemcsak büntetlenül ütheti a feketét, de büntetlenül meg is erőszakolhatja a néger nőt. Ha én a rádió ilyen rosszul tájékoztató bemondója lennék, mindenről beszélnek — autókról, jégszekrényekről — csak éppen egyenjogúságról egy szót sem ejtenék. Egy jacksoni fajkutató azt mondta nekem: »A négerek alacsonyabbrendű faj, hazudnak és mivel feketék, képtelenek elpirulni«. Amerika — a csodák országa, ott sok ember, aki ugyan fehér, nem tudja mit jelent az: a szégyentől elpirulni. Nem azért, mert nem hazudnak, hanem azért, mert a hazugságot nem szégyenlik.

Newyork a néger iránti szeretetét meg akarja mutatni a szovjet polgároknak és e célból néger dalokat tűz műsorra. Kár, hogy nem közvetítik. »Az idegen szülöttje« című tragikus dalt, amely egy néger lincseléséről szól. ...

»Az USA hangja« hangsúlyozza, hogy Amerikában minden pártnak megvan a működési szabadsága. Valószínűleg ennek az állításnak az igazolására adnak részletes közleményeket a kommunisták üldözéséről.

Március 13-án »Shwellenbch munkaügyi miniszter kijelentette, hogy véleménye szerint az Egyesült Államokban be kell tiltani a kommunista pártot«.

Március 24-én »Truman elnök rendeletet adott ki, miszerint az összes állami tisztviselők lojalitását felül kell vizsgálni. ... Nem lehet megengedni azt, hogy állami tisztviselők kül- vagy belföldi kommunista csoportosulásokhoz tartozzanak vagy azokkal együttérezzenek.«

Március 27-én »a veteránok szervezetének képviselői kijelentették, hogy a kommunisták és követőik lényegében egy külföldi állam ötödik hadoszlopát képezik«.

Március 31-én »a bizottság kimerítő jelentést állított össze, amelyben bizonygatja, hogy a kommunista párt az egész világot átfogó forradalmi összesküvésnek Moszkva egyenes utasításai szerint ténykedő része«.

Mindezek a kérdések végeredményben elsősorban az amerikaiakat érintik. Csak azt akarom megjegyezni, hogy éppen az »Amerika hangja« magyarázza az amerikai véleménynyilvánítási és pártszabadság lényegét. Könnyen rájöhethünk arra, hogy a reakciósok részéről nemcsak a kommunistákat fenyegeti veszély, hanem azokat is, akiket ők a kommunisták »követői«-nek neveznek, vagyis az egész haladó Amerikát.

De amikor az »Amerika hangja« nemcsak az amerikai kommunis-
tákról, hanem Moszkváról is beszél, már nem intézhetjük el a dolgot
ironikus mosollyal.

Göring és Göbbels öngyilkosok lettek, Rosenberget és Ribbentropot
felakasztották. Ezek az urak tehát szervezői jogaikat a newyorki rádió-
tól már nem követelhetik.

Máskülönben is jól tudja mindenki, hogy a Moszkva vezetése alatt
álló »világösszesküvés« — hitlerista találmány. Az »Amerika hangja«
plagizál. A szovjet emberek megmentették a világot a fasiszta veszély-
től — megmentették még a newyorki adások szerzőit is. Ezek most kü-
lönös módon adnak kifejezést hálájuknak: egyáltalán nem gyöngédnek
mondható rágalmakat kürtölnek világgá és amellet még a »Szovjetunió-
és az Egyesült Államok népei barátságának fejlesztéséről« beszélnek.
Furcsa fogalmaik vannak a barátságról!...

Március 29-én az »Amerika hangja« jazzon kívül egy elkopott le-
mezt: »A kommunizmus elleni kereszties hadjárat«-ot is közvetíti. A
newyorki adó egyetlen napon sem mulasztja el annak elbeszélését, ho-
gyan folyik a kommunizmus és a haladó szervezetek elleni »kereszties
hadjárat.«

Március 15-én »Belgiumban kommunistáktól mentes kormányt ala-
kítottak«.

Március 21-én (némi melankóliával): »A kommunisták egyelőre meg-
maradnak a francia kormányban«. Milyen nagy fontosságot tulajdoní-
tának annak az »egyelőre«-nek!

Március 24-én: »Marshall és Bevin beszédét Németországban meg-
elégedéssel fogadták. A katolikusok, liberálisok és szociáldemokraták a
szocialista egységpárt nélkül tanácskoznak.«

Március 27-én: »A kínai kormány a kommunista pártot törvényen-
kívül helyezte.« Line volt lengyelországi USA követ kijelentette, hogy
»az amerikai lengyel kapcsolatokat jobban szolgálja akkor, ha Ameri-
kában propaganda-hadjáratot indít a demokratikus Lengyelország ellen.«
»Az USA elutasította Jugoszlávia élelem iránti kérését.«

Van azonban egy ország, amelyről az »Amerika hangja« szívetre-
pesztő hangon beszél; ez a monarchista Görögország. Közleményeket
adnak Truman beszédének visszhangjáról. A szovjet hallgatók valószí-
nűleg megrendülnek, amikor arról értesülnek, hogy a »Denver Post« cí-
mű coloradói lap kijelentette: »az USA Görögországnak és kormányának
segéllyel való megmentésére készül. Az »Amerika hangja« azonban meg-
fedkezik ama számtalan tiltakozásról, amelyekkel magában Ameriká-
ban is ellenzik a görög-ultra-reakciók segélyezését. Leereszkedő han-
gon megjegyzi, hogy »Butler doktor kételyének adott kifejezést aza-
ka kapcsolatban, hogy Henry Wallace illetékes-e külpolitikai kérdésekben.«
Az lenne csak érdekes, ha a coloradói »Denver Post« sokkal illetéke-
sebb lenne!...

Miért is nyugtalanodik Franco: ha a newyorki rádiót hallgatja,
megtudja, hogy ő kifogástalan »demokrata«, sőt még pénzt is kaphat.
Csak be kell állni a sorba a pénztár előtt, mert a sor ugyanolyan hosz-
szú, mint az amerikai imperialisták fogai. Március 21-én az »Amerika
hangja« közli, hogy az Egyesült Államoknak szándékában áll: »megvé-
deni a demokráciát a Dardanelláktól a kínai tengerig terjedő széles öve-
zetben.« Március 25-én metudjuk, hogy Görögország és Törökország
után Korea és Kína következik. Azt suttogják: »Szegény éhes görögök«.
Március 25-én viszont megmondják nyíltan, hogy a Görögországnak ki-
utalt 300 millió dolláros kölcsönből »150 millió dollárt a feikelők (azaz a
görög nép) elleni harc folytatására kell fordítani.«

Kár, hogy az »Amerika hangja« nem beszél a »keresztes hadjárat« és »a demokrácia védelme« igazi indító okairól. A menüt ismerjük. Érdekes diagnózis: honnan ered e beteges étvágy? Miért nem beszélnek kevesebbet a szent vezérelvekről és miért nem ejtenek legalább egy pár szót a kóolajról?...

Az »Amerika hangja« szerzett magának egy embert, akinek a következő tréfás gúnynevet adta: »Georg Georgijevics Otvjetov« (Válaszoló György). E »Válaszoló György« válaszol a kérdésekre. S amennyiben kérdések nincsenek, úgy saját maga talál ki kérdéseket és felel rájuk: A március 18-i adás a következő fontos kérdéssel foglalkozott: »A háború folyamán a kormány ellátta a hadsereget rágógumival. A közelmultban feltalálták a rágógumi új fajtáját, az úgynevezett buborékoló rágógumit. Buborékol, buborékol kisfim, aztán pedig kifujod a buborékot és addig fújod, fújod, amíg a buborék szét nem pukkan. A baj csak az, hogy a háború folytán a buborékoló rágógumi gyártását nagymértékben csökkentették... Minden országban találunk sajátoságos, néha egészen furcsa szokásokat... Ha bármit nem ért, forduljon bizalommal a Válaszoló Györgyhez — az mindent megmagyaráz«.

Bevallom, sok kérdésem van ehhez a »Válaszoló György«-höz:

Ha szereti a »hamisítatlan igazságot« miért van az adásaiban anynyi valótlanság?

Ha a »barátságot« akarja fejleszteni, miért szít szavaival ellenségeskedést?

»A keresztes hadjárat« és egyéb neofasiszta jelszavak — buborékok, amelyek gyorsan szétpukkanak. Ha már feltaláltak egy különleges »buborékoló rágógumit« — miért fújják világgá ezeket a buborékokat?

Amerikának vannak tudósai, írói, mérnökei, akikre joggal büszke. Van népe, amely a fasizmus ellen harcolt. Vannak becsületes szabadságszerető emberei. Miért nem engedik ezeket az embereket a mikrofon elé?

Az amerikai orosznyelvű adások a reakciósook hamis hangja helyett miért nem az amerikai nép hangját tükrözik vissza?

GÁL LÁSZLÓ:

MUNKÁS A TENGEREN

1.

A szónak más az íze most,
a »más«-nak más a hangja;
a színe is, hol holdsugár,
hol hullám halló habja,

amint fehéren megtörik
és ráborul a partra,

S az íznek más a szava most,
a szó maga is édes;
elnyúlik puha asztalon, —
olyan, akár a rótes,

Dohog a mozdony, szaladunk,
s történik száz csoda...
Míránk nem vár hiába tenger,
mi — eljutunk oda!

A víz, a nap, a szél, a nyár
boldog csókját dobálja ránk;
mi akartuk és így akarta,
aki mi vagyunk, a Hazánk.

2.

Te buta nagy víz, gyönyörű tenger!
proli, ugyan, fürdött-e benned?

Tátott halak, a néma mélyen,
— úgy éljek — hallom, énekelnek.

Üvegszemük örömré tárva,
kacsintanak az új világra,

s a víz színére felugorva,
vizet fröcskölnek rá a multra.

A parti homok csupa bársony,
forog a világ kacsalábon,

olyan ez, mint a proliá'om!

3.

Szállóba szállok madárszárnyon,
röpül a pincér fehér kabátja:
— Elvtárs, mit eszünk vacsorára?

— Add ide, elvtárs, a világot!
S a gomblyukomba, ráadásul,
tűzzél bele minden virágot!

4.

Aztán, csak kuncogok magamban:
lám-lám, milyen nagy úr vagyok,
már megenném a félvilágot
s hozzá innám én a napot...

de mikor oly boldog vagyok!

— Hal'ed-e, elvtárs, ne adjál mindent,
jön ám utánam tízezernyi más...
Maradjon hát nekik is tenger,
meg néhány jóízű harapás —

derű, vidámság, ízék és színek:
mindenkinek! mindenkinek!

A BODZA

Irta: Pap József

Nem is a »változás« — az új világforgás bolygatta meg az emberek nyugalalmát; hiszen az »ejtőernyősök« és kakastollasok jól elvégezték azt, hogy ne essék nehézségünkre a megválás, s a korosabbjai, akik már tapasztalatból következettek, beletörődve hümmögtek: egyik éhes lemarja nyakunkról a másikat, mi pedig itt maradunk és gürcölünk tovább — ez a világ rendje... és gyáva meghúnyászkodással fojtották el a lelkük mélyén fölvillogó gondolatot, hogy magunknak kellene már leráznunk őket — mindörökre...

Most azonban tévesen okoskodtak az öregek, mert lám, nem jöttek új nagyszágosok, egyszerű kétkezi emberek vették kezükbe az irányítást: béresek, munkások, akik azt hirdetik, megjött a szabadság s a hatalom a nép kezében van. Nos, hát éppen ez térítette ki medréből az élet csendes folyását, mert ime, a második éve már s még most is napról-napra új, szokatlan intézkedések lépnek életbe és nem elegendő szó nélkül elfogadni őket: elvárják, hogy foglalkozzék velük az ember, hogy javalja s pártot álljon mellettük. Pedig ez már hatalomgyakorlásnak számít és nem tudhatni, mi lehet még ebből: a végén durran az ostor... És ki tudja, mire vezet ez a földosztás is? — Azt beszélik, kolhozba, csajkára akarják fogni a népet — csakhogy ezt Amerika nem hagyja s majd közbelép — atómmal, ami nincs kizárva, mert Máriás Veránéni is kiolvasta a Bibliából, hogy az utolsókat éljük, és hogy tűztől pusztulunk el — de hogysisne, mikor olyan gonoszak és véresszájúak lettek az emberek: beturakodnak a máséba, még a plébános úr földjét sem vétkezik földosztani...

Igen, bent a városban zajos tárgyalások folytak a föld körül. Volt béresek mondtak ítéletet a kézzel-lábbal kapálódzó birtokosokra, akiknek védekezését valami ősi gyűlölet felülkerekedése folytán szánalom nélkül hurrogták le. Igaz ugyan, hogy világeletükben mást sem kaptak felülről ezek az emberek, csak megalázást. Most nem sajnálkoztak, mert könnyen kerékkötökké válhattak volna: az elfojtott vágy induló hajtását törték volna le, amely mindedig meddön lappangott az istállók tövében megbújt rozszant béreslakásokban.

Igy, csak egy fegyver maradt még a hulló birtokosság számára, hogy az induló földet megállítsa: a hírverés, mely a szendergő téli napokon szörnyűségekkel cifrázva bejárta az egész községet. Fölverte a gyanakvó kisparasztokat is, akik ha félszemmel is, de figyelték az eseményeket s most a hírek hallatára még jobban összevonták szemöldöküket, mert a húsukba vátják a szavak, terhes, de megszokott életmódjukra törtek. Beszélgetésük már nem a szokásos téli szóbeszéd volt, amellyel a szobába rekedt napokat vagy a hosszúra nyúló estéket szokták megrövidíteni, hanem aggódó találgatások: vajjon, mi igaz a sok híresztelésből?... Békességüket ingerlékenység váltotta fel s a kapun belül marakodókká, kívül pedig hallgatagokká váltak. Elzárkózottságukban úgy súlyosodtak rájuk a szavak, események, mint amikor a ragadó hógolyók enyhült téli napokon nagy réteges hengerekké göngyölödve a domb tövében megfeneklenek; s rájukrakódott szeméttel együtt a hószökte után is még jóideig ott kussadoznak, hirdetik a tél halódását, azután végül is teljesen elenyésznek a zsongó tavaszi hóáradatban...

Kitavasodott. Hosszabbak lettek a nappalok s a nagy feszültség is alábbhagyott; hiszen dologidőben mindig jobbak az emberek: munkálko-

dóbbak és nem fecsegnek annyit... Az udvarokban mind korábban hallani a reggeli készülődés zaját, a serény kászalódást, kocsizörgést — mert bizony kifelé iparkodik ilyenkor minden jótét lélek.

Kemény Gyura bácsiéknál sem volt már olyan gyakori a hangos szóváltás. Nem is volt annyira szem előtt egymásnak a két öreg, mivel Gyura bácsi kijárogatott az ugarba, Teca néninek pedig megjött a jobbik esze és nem ingerelte urát a sok rémhírrel; a mindig-ráérő szomszéd-asszonyokkal sem keveredett már szóba, amiért igaz, meg is szólták, hogy még mindig a dologban ákar elveszni. Csak az öreg Koszorús fogta pártját, váltig bizonygatván, hogy élet-asszony a Teca: még most is úgy hordja a farát, mint lánykorában, pedig már unokája is van...

Egy áprilisi napon azonban nagy fölfordulás volt náluk...

Teca néni szíinig telt zsetárral fordult ki az istállóajtón. Csak úgy ringott a duzzadó hab az öblös edényben, ahogy szapora léptekkel a kiskonyha felé tartott. — Hess! A szemtelenjei, még belemásznak a tejbe — förmedt a köréje futó baromfiakra, melyek vérszemet kaptak az éhségtől s most követelődzve nyújtogatták nyakukat a habzósájú edény felé, akárcsak a szakajtó felé szokták, melyben Teca néni hébe-hóba egy kis ocsút vagy »söpredéket« hoz nekik a padlásról, de csak úgy lopva, ha nincs otthon az ura, mert kutyaszufilájú az öreg és nem tűri, hogy szemet szórjon az aprójszágoknak, ha éhenfordulnak is föl. — Kaparjanak, azért a körmük — szokta odavetni az asszony követelődzésére; pedig így tavaszelőn még nincsen zöld és csak az üres pelyvát kotorhatják, vagy a ganéракást, mely lassan már az egész hátsóudvart benövi... — Hess, cudarok — toppantott feléjük. Lábával megbillentvén a zsetárt, kilöttyent és gyöngyöző fehér csikokban csurgótt le dókája alján a tej.

Ingerülten csapta be maga után a sarampót. Zsémbeledött, hogy az embert korán reggel kihozzák sodrából; kannát öblített, szűrte a tejet, közben szájából szakadatlanul patakzott a panasz, hogy lám, öregségére magára hagyták a lányai is; ezért bajlódott velük. Ezzel a tejjel meg a szövetezetbe kell bekutyagolnia — most, amikor már megérte volna, hogy kijönnek helyébe az urak... De csak az Andris jönne már a katonáéktól, a legkisebb, az ő szemefénye... küld is a lelkemnek még ma egy kis csomagot, ha nem is kéri, tudja jól esnék egy kis kóstoló a hazából...

Mindezek csak úgy villanásszerűen ötlöttek eszébe, közben arra gondolt, hogy sietnie kell a tejjel, mert idő után nem veszik át. Készen is lett hamarosan. Tisztát kapott magára. Bezárta a szobaajtót. Aztán hátraszólt az embernek:

— Megyek hé, vigyázzik ke! be ne gyűjön valaki. Mingyá itt leszek. Hajja ke?!... Azzal kapta a kannát, mégegyszer megnzte, jól zárta-e be az ajtót, — mert sok a menekült vagy mi*a csuda manapság — és kifordult a nagykapun. Gyura bácsi ki sem mozdult az istállóból, csak a lovak közül dörmögte: — Jó van, csak eriggy má, ne karatyojj annyit...

Teca néni hazafelé szaporázta lépteit. Ha most látta volna az öreg Koszorús, hát még öltre is ment volna igazáért: úgy pattogott a talpa alatt a papucs, mint amikor kukoricát pattogatnak. Valamit most is dűnyögött magában. Valami kedveset, látszott az arcán. Persze: a Bog-nár gyerek jött haza szabadságra, ő hozta hírlül, hogy Andris hamarosan deszetár lesz és hogy olyan szép kövér, mint a Szecskásék csikaja. Ezt a hírt toldozgatta magában, hogy minél szebben mondhassa el az apjának, és csak úgy futtából látta a túlsó sarokról, hogy valaki kifordult

tőlük, olyan hazátlan féle, vagy pedig az öregebb korosztályba eső leszerelt katona, mivel félig mundérban volt.

A nagykapuban veszett robaj ütötte meg fülét. Ijedség fogta el. Hátul az istállóban nyihogva toporogtak a lovak, csontjaikon villa csatogott — csak úgy döngött az egész ház belé...

— Még agyonrúgatja magát — lihegte s rohant az istállóba, ahol Gyura bácsi a vasvillát szorongatva ordította:

— Mondtam én, hogy a mi földünkre is vásik a főruk! Oszt éppen ez a senkiházi Csonka Vince, ez a más keze-lába, aki megboldogult apja halála után eladta a lovakat oszt béressé sülyyedt, mert nehezelté a zsákot, ez túr ki engen a valóságombú?!...

Csak nagysokára csillapodott le, amikor már minden élőjószágon végigsuttogtatott szíjostorával. Teca néni, látva nagy fölindulását, csak elpityeredett, topogott ide-oda, torkán akadt a szó s még azt sem volt ereje megkérdezni, melyik földből akariák kitúrni: az alsóugariból-e, vagy a »nagyfödből«, ott az ügyvéd föld mellett?

— Te meg mit szipogsz itt — förmed rá az öreg. — Adj valamit a tarisznyába, mék, ki a nagyfödhő.

— Azt akarik evenni?

— Csak a mesgyét rosszalta a cudar, de tudom, hogy a földre éhes. Majd adok én neki...

Ekét, fogast tett a derékba, Befogott, Kocsiraült. Amikor a kaput nyitotta neki, még tépelődött Teca néni, vajjon Andrisról szóljon-e, de hogy gubancos szemöldöke alól felé sem pislantott — hát szóltan maradt...

Gyura bácsi terhes gondolatokkal viaskodva nógatta lovait. Majd ad ő neki! Három sukk, azt mondta — és kivette a bodzát. Hát elmozdulhatott a bodza? Igen, tapintott rá, majd azt vágja a szemébe: elmozdulhatott-e a bodza, amit még akkor ültetett a mesgyére, amikor az övék lett a nagyföld, a legjobb másfél lánca a fölsóugarban... Azt mondta, mérnök nélkül ők maguk mérték ki az ügyvéd földből ráeső négy holdat. Hát majd azt mondja: nem jól mértétek, a bodza egyhelyben marad, nem mozdul el, mint a karó!

Maguk mérték — erre van eszük, de amikor kapaszkodni kellett, akkor béresnek szegődött ő is. Csak látta volna a boldogult Fercsi, hogy mire fanyalodott a fia. Azért szakajtotta meg magát, hogy más keze-lába legyen a gyerekéből?... Ők kocsis-lovas emberek lettek, kapaszkodtak és kapartak is össze valamit. Igaz, Fercsi annak lett az áldozata, de ezek a gyerekek már csak a készre ácsingóznak; a máséra! Majd ott is hagyják a földet, mihelyt dologba kell állniok, hiszen igájuk, szerszámuk sincs, amivel nekikezdenének...

Traktorzúgás rezzentette föl gondolataiból. Ingerülten sandított a berregő vörös masinára, mely felveri az ugar csendjét és csak úgy kutyafuttából túrja föl a földet s máris szalad tovább, mint a hangya a morzsa után, új túrnivalót keresni.

Az ügyvéd földön is ilyenek sűrögtek. Már messziről észrevette, hogy a föld négy sarkán álló bodzából kettő hibádzik. Csak a házuk feletti oldalon zöldel két bokor, mint két szép puha bojt. A másik ott volt leterítve, letaposva a dűlőúton... Az ültetés képe villant agyába, amikor először vetette meg lábát a magáiban, meg a rekkenő nyári delelők képe, amikor ott heverték a bodza hűvösében — Tecával és a gyerekekkel. És ezt volt szíve kivetni Csonka Vincének?!...

Odafürkészett a traktorra. Látta, hogy a félkomiszba bújít legény

hajlongva versenyt fut vele. Lohol, bukácsol utána: a kifordított tarackot tépi, csupálja és hányja kis kupacokba — ha majd megszárad, földtüzei bizonyosan. — És ez is régi kép volt Kemény Gyura bácsi szemében. Ő is így cselekedett, amikor először tudta magáénak a nagyföldet, csakhogy még nagyobb nyüggel, mert akkor még a fagöröndőjű eke járta...

E buzgalom, vagy önmaga megbecsülése vett-e erőt rajta, nem tudta, de megilletődött; alább hagyott benne a kiállási szándék a magalkotta igaza mellett és belülről elismerte, hogy igen, elmozdult a bodza: ő mozdította el évről-évre, amikor féloldalvást vágta vissza az új hajtásokat, de jogosan tette, mert a tarackos ügyvéd föld ellen védekezett, amelyet az árendások sohasem tisztítottak ki. Az ő vajpuha földjét óvta, meg hát növelte is, centinként, colonként, mikor milyen volt az elkeseredése, amiért becsületes módon nem lehetett...

Fogasolni kezdett, mivel amazok csellőre szántottak és nem érték még el a kis cöveket, mely az előbbinél jó lépéssel idebb jelezte az új mesgyét. Oda sem köszönt nekik. Csak nézte földreszegezett szemmel a fogas alatt szétporladó fagyszította göröngyöket. — Gondolatai messzi legénykorába szálltak vissza, amikor megelégette a bérességet s otthagytta az uraságot szüleivel együtt, mert emberibbnek látta az uraságtól gabonát szállító fuvarosok életét, akik úgy mertek beszélni az ispánnal is, mint egymásközött, nem pedig megalázkodva, mint ő s az övéi tettek.

Amikor elment közülük azt mondták rá: izgága, a dolog elől szökik, csavargó lesz belőle. — Ő azonban nem kallódott el. Konok daccal cipelte a nehéz zsidósákokat az uszályok ingó pallóján és magtárnak tartó feljáróin. S mert nem ivott bort, és nem evett húst mindennap, miként társai, hamar görnyedni kezdett a válla, azonban így előbb »kilett« a kocsi — lóra való és azután már könnyebb lett az élet... Akkor jött Teca, sorban a gyerekek és csak hosszú feleskedés, árendászkodás után a nagyföld és még két lánc utána... Igaz ugyan, hogy örök-ké kuporgattak, koplaltak, rongyoskodtak és a kacagás is ritka vendég volt náluk, de most már csak zöld ágra verődtek volna valahogy... Andris is elég élet-gyerekek s öregségükre majd csak ellennének csendesen, csakhogy ki lát most a jövőbe?... Ezek itt már nem a régiek: hevesebbek, tán vért is ontathának a földért, de ő nem hiszi, hogy úgy megbecsülnék, mint az, aki egész életét beleizzadta, s ha arra kerülne a sor, hát még össze is adnák talán — egybe, ha úgy könnyebben boldogulnak...

Mire befejezték a szántást, s a traktor másfelé robogott, ő is készen lett a fogaslással. A kocsinál várt rá Vince. Ölléc volt a kezében.

— Tizenöt öl másfél cukk ugy-e?

— Hunnan tudod? — kapta föl a fejét.

— A telekbű — válaszolta egykedvűen.

— Hát annyi — hagyta helyben Gyura bácsi. Kerülte Vince tekintetét. Úgy érezte, úgy néz rá, mintha csak hivalkodni akarna igazával. Ostorával a mesgye felé bökött.

— Cudarú ebántatok vele... Így mégse hagyhatom. Nézd milyen hasat ereszt ott a laposban...

— A fene azt a mesgyét, hát igazijuk ki! — lobbant föl Vince. Leemelte a taligát, ekét. Átfogta a lovakat és nekivágtak az új mesgyének, Vince a lovat vezette, s hátra-hátra nézett ha »tüled« vagy »ma-

gadhó» kiáltást hallott. Látta, hogy Gyura bácsi előregrönyedve hol jobbra, hol balra billenti az ekeszarvát.

Ahogy meglettek az öreg odaállt a cövekhez, végignézett a mesgyén, nyulat lehetett volna löni benne, olyan egyenes volt, s hivalkodva berzenkedett: Ezt csinálja meg a traktor!...

— Megcsinálja az még különben is, csak várják ke — vágta vissza.

— Hát avva mit akarsz — fordult Vince felé, aki kis venyigét ázott ki a másik oldalon lévő bodzabokorból. A legény főlegyenesedett, lassú léptekkel feléje düllöngött, maga előtt tartva a kivágott gyöngye venyigét s fontoskodva szólt:

— Gondótam, tegyük le, hogy e ne vátódzon mostmán, de vigyázzik ke, mer én is tudom ám, hogy kő visszavágni...

A föld másik végire is elmentek, ott is ledugtak két szálát.

Egymás mellett lépdeltek visszafelé a süppedő, friss gerezdeken.

Ki-ki a maga földjén: közöttük kúszott a mesgye. Gyura bácsi tekintete Vince frissenszántott-teikére, a szikkadó tarack-kupacokra vetődött és nem állhatta szó nélkül; nehézkesen csűrte-csavarta a beszédet, mintha élet akarná venni a szavaknak, mert hirtelen tört rá a gondolat s tétovázott vele, akár egy megtorpant vad, nehogy kiéreződjék belőle a megalázkodás:

— Aztán Vince, látom van benned apád véribű is; úgy gondótam, mivel nincs igád, hát beütethetnénk a tied is az enyimme, meg ha ekézni kő, azt is kibírják ezek a sok dóguktú, mert tudom pized se lehet sok, napszám se lesz annyit mostmá, mind másszó, oszt nem jó eladó-sodni... Meg őszre sincs mive betakarítanod a termést... Szóva úgy gondótam, ha akarod, te meg segíthetné kézze! Teca nénéd má nem való ki, az Andris meg, tudod, katona, hát beszéd meg otthon is, oszt szójjá majd, ha te is jónak látod...

Vince nem felelt nyomban. Torkát köszörülve lépdelt tovább. Egész testét melegség járta át. Agyában, talpában lüktetett a vér. Pihető mellén kifeszült a kopott katonazubbony. Úgy nézett földjére, mint egy csatátnyert hős. Mert nem csak a pár sukról mondott le az öreg, hiszen nem is tehetett másként, de meghajolt igaza előtt is. — Hát te is jónak látod — ajánlotta föl neki a frigyét. Így csak az egymással egyenlők beszélnek. Emberségét ismerte el tehát. Az ő emberségén tört meg a berzenkedő kisparaszti gög. Úgy érezte, most kezét kell szorítaniok. Feléje fordult. Csak illegő bajúszát láthatta Gyura bácsinak. Szemét elfödte a kalapja, mivel lesunyta a fejét, csak úgy pirulásból talán — gondolta —, amiért olyan förtelmesen ellene volt neki is a földosztásnak is, meg az egész új világforgásnak csak azért, hogy az apránként megnövekedett »nagyföd« meg ne csorbuljon...

LÁZADÁS

(Részlet a közeljövőben megjelenő elbeszélő költeményből)

Am új napok virradtak,
amelyekből a harácsolók kimaradtak!
S most a kárhozat-kánkánt
járják
ott, ahol a hájas »Sátánt«
ördögfejte,
égő kutyatejbe
mártják,
s ahol a leiketlen lelkek rohanása, —
mint rövidlátó sors petyhüdt lovásza, —
végtelen korom-útvesztőbe fut...!

Nincs már legelőkön gulyákat-temető, megmérgezett kút!

Csak munkások maradtak!
kik téglázzák a mocsarak fenekét,
tunya tetvet
ölnék, tisztítva a földtekét;
és parasztok, kik vetnek,
aratnak;
betűöntők, kik új, izmos írást csorgatnak a könyvlapokra,
és tudást, világosságot vésnek az életszépítő,
holnapépítő
homlokokra!

Folyók felett hidak zengik partok énekét,
s ünneplőjét boldogan ölti
magára a munkás, alkotó nép...

Sinek kórusa kerekék dalát dübörögi...!
Ma csak egyszerű kalaptól díszes a fej!
s mint láncatlan, vérré-vált vörös szolgatáj —
táplálja a földet,
gépei, ekét,
s a nép-ültette tölgyet,
amely a szívekbe verte örök gyökerét,
s ahonnan újjongó szavát a világba dörögi:

Egy a gondolat, s a tett is egy!
dolgozók lépte alatt reng a föld,
a völgy,
a hegy!
Nap-szekérrúd mellé fogtuk az eget.
Egy új virradásban,
egy nagy akarásban,
egy szívdobbanásban,
teremtő erővel,
sugáragyú lövel, —
acél kézfogásban
egyesült a nép!

EZ MINDEN...

Irta: Sinkó Ervin

Bármily különösen hangzik is ezzel a szelíd lényvel kapcsolatban, rettenetes ember volt.

Kora tavasszal a kórház udvarában láttam először. Fekvőszékében olyan gyengéden húzogatta végig lelógó kezét a sarjadzó zöld füvön, mint aki hunyt szemekkel egy kedves fejet simogat. Hogy felnézett rám, világos kék szemei sajátságos fényben csillogtak. Kicsi volt, mint-ha nem is volna még felnőtt s nem láttam még fehérebb, szebb fogakat, mint az ő sápadt ajkai mögött. Szakmája szerint, ha jól tudom, esztér-gályos lett volna, de csak rá kellett nézni a fehér kezére: ezek a kezek már hosszú évek óta nem csináltak semmit. Legföljebb a füvet simogatták. Nem, leányt, asszonyt nem, mert még ahhoz is valamivel több tüdő kell, mint amennyi ebben a sípoló mellkasban még élt. És különben is, csak pár hete, hogy Párisba került, hozzá nem jött soha látogató.

Mindebben semmi redkívüli, mindez egyszerűen megfelel a banális szabálynak: szegénység, tuberkulózis, idegen nagyváros, kórház.

A rendkívüli, sőt rettenetes ebben az emberben az ő természetellenes érzéketlensége volt azzal a legelemibb szükséglettel szemben, mely a kezdet után folytatásra és folytatás után befejezésre, az eredményre vár.

— Akkoriban egy idő óta minden vasárnap találkoztam egy párral. Nyilván ők is ott laktak abban a külvárosban, ahol én — mesélte egyszer a maga mindig majdnem ekszázisos, kissé suttogó hangján. — A fiú az ünneplő szürke ruhájában mindig naracssárga nyakkendőben s a lány bokáig érő tengerzöld ruhában, fején az olcsón ondolált fűrtökön piros posztósapkában. Igaz, a fiú nyakkefédőjében még egy nyakkendő is volt: egy nagy négylevelű lóherét ábrázolt. Minden rajtuk külön és együtt mindenki más számára kész katasztrófa, de ők, s ez volt a gyönyörű, kéz a kézben élvezték egymást s az egymás díszbeöltözött szabad vasárnapját. Néha leültek valamelyik kávéház terraszára s egymás kezét akkor se engedték el, ha történetesen szájukhoz emelték poharukat. És egyszer este is találkoztam velük. A hosszú széles külvárosi utca egész kihalt volt. Ők mentek, kéz a kézben, egymás mellett, egymáshoz simulva, ketten és nem beszéltek egy szót se, csak fogták egymás kezét és úgy mentek, ketten. Mentem utánuk.

— És aztán? — kérdeztem.

— Ő, mint akit álomból költöttek fel, kicsit zavartan mosolygott s a világos szemeit rámnyitva felelte:

— Ez minden.

— De mért mesélted el, mit akartál ezzel mondani?

— Azt hittem — válaszolta mentegetőzve — hogy téged is érdekel. Én mindig örültem velük, de különösen azon az estén, hogy egymás mellett mentek, ők ketten a hosszú utcán.

Több ilyen és hasonló elbeszélésére emlékszem. Természetesen felvetődött bennem a kérdés, hogy talán csak egyszerűen korlátolt értelmiségű emberrel állok szemben. Hogy lehetne különben megmagyarázni, hogy látszólag meg se érti a csalódásnak azt az érzését, amit sokatígérő hangján, lelkesen elkezdett történeteje keltenek? Mert minden története lelkesen kezdődött.

Néha azonban hozzám, aki egyedül beszéltem a nyelvét, kérdéseket

is intézett. Egyszer például résztvett egy a kórház kápolnájában tartott istentiszteleten.

— Te tanult ember vagy — szólított meg aznap este — magyarázd meg nekem, mért dicsérik a hívők olyan nagyon az Istent? Azért, mert minden embert szeret? Ez a legkevesebb, amit tőle elvárhatunk. Vagy nem?

Az ilyen kérdések mégis arra vallottak, hogy nemcsak összefüggéstelen apró emlékeket őriz a fejében, hanem gondolkodik is. Róla magáról mindvégig nem tudtam meg többet, csak azt amit következtetések formájában a szeszélyes, csupa töredék történeteiből levonhattam.

— Az anyám német nő volt — mesélte egy alkalommal. — Nagyon szép, magas, karcsú nő volt, nem olyan kicsi és nem is olyan vékony mint én. Korán özvegy lett és hivatalba járt. Szeretett énekelni. Olyan szépen énekelt, hogy néha este megálltak az ablakunk alatt az emberek hallgatni. Nagyon szerette a szép ruhákat, csak nem telt a kerestetéből. De én egyszer Milánóban egy kirakatban megláttam egy fekete selyemruhát. A fekete szín nagyon jól állt az anyámnak, még szökébbnek látszott benne.

— No és? — kérdeztem sürgetve, mert mindig újra magával ragadta az embert nem annyira az elbeszélés, mint a hang és az élénk arcjáték.

— Ez minden — hallhattam ismét.

— És mi történt a ruhával?

Mintha szemrehányás ellen kellene védekeznie, úgy mondta:

— Azt nem tudom. Még sokáig volt a kirakatban. Ugy rémlik, hogy széles fehér csipkegallér is volt rajta.

Sokáig azt hittem, hogy teljesen tudatlan a betegsége természetét illetően. Sokszor beszélt arról, hogy ha majd elbocsátják a kórházból nem marad Párisban, mert ez a nedves levegő nem tesz jót neki. Egy napon kivitték az ágyát a közös betegszobából, a folyósóra tették ki, spanyolfal mögé. — Mert itt több a levegő — magyarázta meg nekem, mintha nem tudta volna, hogy a haldoklók állomására érkezett el. A haldoklók azonban rejtélyes lények. Nem tudott semmit s mégis ekkor kezdett egy elbeszélésbe, mely így hangzott:

— Mikor börtönben voltam...

Én csak ekkor tudtam meg, hogy öt évet börtönben veszített. De ő mintha nem tartaná elég fontosnak a kérdéseimet, amikor meglepően: — miért, mikor, hogyan? — tettem fel.

— Aféle politikai ügyről volt szó — felelté félig türelmetlenül, félig szórakozottan, sőt ki is mondta: — Most már ez mindegy. De Giuseppe, aki velem volt bezárva, az is tüdőbeteg lett ott. Ott is halt meg. Én akkor megfogadtam, hogy amint kiszabadulok, igazi harcos leszek, megbosszulom Giuseppet. Nagyon szerettem Giuseppét. Ő már öreg volt, hát meghalt, de én fiatal vagyok, én még megérem a győzelmet, gondoltam.

Én megint beleestem a hibába, mely a szándékhoz a tettet, az eredményt, a vágy után a teljesülés hírét várja. S mert ő elhallgatott, kérdeztem:

— És aztán?

Felvonta szemöldökét, mintha jobban meg karna nézni s egy mozdatatot tett, melyet semmi se fog az én emlékezetemből kitörölni. Magára akarát mutatni, de a vékony karja már nehezen engedelmeskedett, nem tudta felemelni, csak újjai mozogtak. Így mutatott magára. Aztán azt mondta s ezúttal nem mosolygott:

— Ez minden.

— Nem, nem! — kiáltottam én s ahogy ilyenkor már szokás, arról akartam meggyőzni, hogy majd meggyógyul és majd, akkor majd... De ő elnézett a fejem fölött s nem szólt semmit. A takaróját kezdte csupálni. Gyerekarcán öregeknek reménytelen tompa fáradtsága tükröződött. Kisimítottam homlokából a selymes haját s vártam, még mindig vártam. De ezúttal is hiába, mert ő különben is ekkor már távozóban volt.

Harcolni kell: ezt tudtam eddig is. De azóta még valanit tudok: győzni kell, a győzelem kötelességét érzem. Ez, ez valóban minden.

A MAGYAR BÉKESZERZŐDÉS GAZDASÁGI FELTÉTELEI

Irta: Gellért Endre

A magyar békeszerződés gazdasági feltételei a magyar közvélemény előtt sokkal kevésbé ismertek, mint a politikai feltételek, bár jelentőségük nem kisebb.

Ha a magyar békeszerződés gazdasági feltételeinek kérdését vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy azok megszövegezésénél lényegében két álláspont ütközött össze a párizsi békeértekezleten: A Szovjetunió és az angolszász hatalmak javaslatai.

A Szovjetunió álláspontja a legtömörebben Visinszkij szovjet külügyminiszterhelyettes a párizsi békeértekezleten, 1946 augusztus 15-én, a magyar jóvátétel kérdéséről tartott beszédének egy mondatával fejezhető ki:

»Helytelen volna olyan politikát folytatni a volt ellenséges államokkal szemben, mely nem számol azokkal a reális forrásokkal, melyek számlájára a követeléseket ki lehet elégíteni.«

A békeszerződés gazdasági feltételeinek megszövegezésénél a szovjet javaslatok mindenkor figyelembe vették a fegyverszüneti szerződésben kötött megállapodásokat és azokat a lehetőségeket, amelyekkel Magyarország gazdasági élete rendelkezik.

A magyar békeszerződés gazdasági feltételeinek legfontosabb pontjai világosan mutatják, hogy a Szovjetunió álláspontjának győzelme esetében a magyar gazdasági élet jelentős terhektől szabadult volna meg és olyan újjáépítési lehetőségekhez jutott volna, amelyekből az angolszász »szavazógépezet« elütötte.

A magyar békeszerződés 23. cikkelye értelmében Magyarország »a Szovjetunió, Csehszlovákia és Jugoszlávia katonai műveletek folytán és az említett államok területének Magyarország által való megszállása következtében okozott veszteségeket Magyarország a Szovjetunió, Csehszlovákia és Jugoszlávia megtéríti...«

E cikkely értelmében Magyarország csak kis hányadát téríti meg azoknak a károknak, amelyeket az említett államok és elsősorban a Szovjetunió területén okozott: Nyilvánvaló, hogy a Szovjetunió fizetendő 200 millió amerikai dollár jóvátétel csak egészen jelentéktelen töredéke a magyar megszálló csapatok által okozott károknak és ez az összeg több felelős magyar kormánytényező szerint is tökéletesen megokolt és teljesíthető.

A magyar kormánytényezők fentieket akkor is mondták amikor a magyar jóvátétel még eredeti formájában lett volna teljesítendő. Han-

goztatják azt is, hogy ezen összeg megfizetése erkölcsi kötelessége Magyarországnak. Azóta a szovjet több ízben tett engedményeket a jóvátétel fizetése terén és példáját követte Jugoszlávia és Csehszlovákia kormánya is.

A jóvátétel időtartamának hat évről nyolc évre való felemelése, majd a jóvátételi árú progresszív szállításának lehetővé tétele, a Románia területén lévő petrozsényi bányák értékének jóvátételbe való beszámítása nagymértékben hozzájárultak Magyarországot gazdasági talpraállításához és a magyar gazdasági élet stabilizációjához.

A Szovjetunióval teljesen ellentétes álláspontot foglaltak el a magyar békeszerződés gazdasági feltételeinek megszővegezésénél az angolszász hatalmak.

Azoknak a javaslatoknak az elfogadása, amelyeket az angolszász hatalmak terjesztettek be, elsősorban saját tőkések érdekében, jóval kedvezőtlenebbek Magyarországot számára, mint a szovjet javaslatok és jónéhány százmillió dolláros megterhelést jelentenek Magyarországnak.

A békeszerződés 26. cikkelye értelmében »Magyarország, amennyiben ezt eddig nem tette meg, az Egyesült Nemzeteknek és állampolgáraiknak minden Magyarországon lévő törvényes jogát és érdekét az 1939-ik évi szeptember elsején fennállott állapotnak megfelelően vissza fogja állítani...«

»A magyar kormány kötelezi magát, hogy a Cikk hatálya alá eső összes javak mindennemű olyan tehertől mentesen adatnak vissza, amely esetleg a háború következményeként rájuk hárul...«

A »Magyar Nemzet« egyik 1946 októberi számában írta, hogy Magyarországra a 25 százalékos kártérítést javasoló szovjet javaslat elvetése és az angolszász javaslat elfogadása körülbelül 675—700 millió forint terhet ró.

A 75. majd végeredményben a 66. százalékos angolszász javaslat elfogadása ezideig még pontosan meg nem állapítható összegbe kerül majd a magyar dolgozóknak. Biztos azonban, hogy ez az összeg jóval nagyobb a Magyar Nemzet által közölt forintösszeznél és felülmúlja a 300 millió dolláros jóvátételi összeget.

Guszov szovjet megbízott a párizsi békeértekezleten, 1946 október 14-én elmondott beszédében felsorolta azokat az elhurcolt magyar értékeket, amelyek az angolszász megszállási övezetben tároltak. Megállapította, hogy ezek értéke meghaladja a 3 milliárd dollárt és kijelentette: »egyes küldöttségeknek azt a szándékát, hogy hajlandó együttműködni és segítséget nyújtani Magyarország gazdasági újjáépítésének ügyében, elsősorban a németek és Szálasiék által Magyarországról kivitt magyar javak visszaadásával lehet végrehajtani.«

Az angolszászok javaslatának elfogadása után az a helyzet állott elő, hogy Magyarország csak az 1945 január 20-a után elhurcolt magyar javakat kapja vissza.

Ismeretes azonban, hogy ezeknek a javaknak visszaadása is csak rendkívül vontatottan, nehézkesen folyik az egyes értékek visszaadása, ügylátszik politikai kártya az angolszász hatalmak kezében.

Ezzel szemben a szovjet zónában lévő magyar javak hazaszállítására kivétel nélkül sor került vagy a szállítás folyamatban van.

A Németországgal szemben fennálló, 1939 szeptember óta keletkezett magyar követelésekről való lemondás, a Szovjetunió álláspontjával ellentétben, angolszász javaslatra került a magyar békeszerződés feltételei közé.

Ezekről az igényekről való lemondás Magyarországnak közel 8 mil-

liárd békepengőjébe kerül. Le kell mondani ezenfelül Magyarországnak és ismét angolszász követelésre, arról, hogy a szörnyű pusztításokért kártérítést követeljen Németországtól. Ez az összeg nem kevesebb, mint 4500 millió békepengő, igen szerény számítás szerint.

Angolszász javaslatra került a magyar békeszerződés feltételei közé, hogy Magyarország köteles visszaadni az Egyesült Nemzetek Magyarországon lévő gördülőanyagát, anélkül, hogy visszakapná külföldön lévő saját anyagát.

A »Magyar Nemzet« írta 1946 októberében:

»Mint hogy a Szovjetunió javaslatával szemben, mely a szövetséges hatalmak területén lévő magyar javak és a szövetséges hatalmakkal szemben fennálló követelések felszabadítását kívánja kimondani, az angolszász és francia álláspont érvényesült — ezzel megfosztják Magyarországot azoktól a devizatartalékoktól, amelyekre nyersanyagszükségletének kielégítése céljából olyannyira szüksége van és nagyon megnehezíti a magyar újjáépítés céljaira oly fontos feltételeket....«

Befejezésül idézzük a legnagyobb amerikai magyar lap, a »Magyar Jövő« véleményét a magyar békeszerződés gazdasági feltételeiről. Ez a vélemény kétségtől Ameriká magyarsága véleményét fejezi ki és véleménye az amerikai demokraták nagy részének is.

A »Magyar Jövő« 1946 október 16-iki számának vezércikkében írja:

»...Az amerikai kormány a magyar nép barátjának igyekezett magát feltüntetni azáltal, hogy a Szovjetnek, Csehszlovákiának és Jugoszláviának járó jóvátételnek háromszázmillió dollárról 200 millió dollárra való leszállítását követelte. Hogy ez milyen kétszínűség és mily igazságtalan magatartás, az kiviláglik abból a tényből, hogy az Egyesült Nemzetek közül egyedül a Szovjetunió az, melyet jogosan megillet jóvátétel Magyarországtól....«

»A Magyar Jóvátételi Hivatal, a magyar külügyminisztérium fegyverszüneti osztályának és a magyar békememorandum nagyon óvatos becslései szerint az angol-amerikai gazdasági követelések — eredeti formájukban — kereken 8 milliárd békepengő megterhelést jelentettek Magyarországnak számára, azaz a Szovjetunióknak fizetendő jóvátétel nyolcszorosát és az egész jóvátétel ötszörösét.«

Figyelemreméltó, hogy egyes magyar újságok mind a mai napig nem hívták fel a magyar közvélemény figyelmét a magyar békeszerződés gazdasági feltételeire és gondosan kerülték annak megállapítását, hogy a döntő gazdasági kérdésekben egyedül a Szovjetunió harcolt Magyarországnak érdekeiért.

NÉGY VERS

AZ IDŐHÖZ

Te nyergelted a csorbát a késen,
én csak a cseléded voltam. —
A jó szalonnás-früstököket lekéstem
mindig, pedig de sokat loholtam.

Végül egy napon elébed álltam,
épen csakhogy esteledett
s szörnyű, nagy füledbe kabáltam:
— Ó Idő! én kovácsod leszek! —

És elfatottál tőlem, pedig
lestelek, homlokom a csillag-rácson —
és úgy éreztem, közeleg a perc,
hogy fejedbe vágjam a kalapácsom.

LÁTJÁTOK-E?

Látjátok-e, hogy kél a nap?
Körüli rajongja lármás gyerek sereg,
mely valóban mondhatja ígérve-fenyegetve:
— Majd ha én egyszer nagy leszek! . . . —

Mi vagyunk ezek, régi és mégis
új fiókái egy bús gerle-hadnak,
tollázkodva magasan felröppenő,
sugaraj vagyunk a napnak.

És leszünk a színe, az aranyláza
a rég megálmodott csodafénynek,
amely a győztes keletről villan
el északnak, nyugatnak és délnek . . .

Leszünk a legtermőbb kenyér-imádság,
valósuló, igaz munkás-akarat,
megteremtjük a magunk világát
új, napsugaras égtájak alatt.

SZOMORÚSÁG

*A lelkünk vásik, a testünk bénul
és mégis keresünk téged megértő jóság,
az élet örökzöld posztóján szétfutunk,
keringünk és összekoccanunk
mint a biliárd-golyócskák.*

*Keresünk téged és sehol sem lelünk.
Erőnket széthordják a hangya-percek,
mert minden napunk egy tolvaj, mely
ellopja zsíriját a leveseknek...*

*Igy megyünk a végtelen úton keresve.
De gondtalan kúfárjait e század
elénk bocsátja és azok
megvesznek az ördög
mindenható aranyával...*

*Sorsunk a szegény egéré, kit az égő
magtárak kövén keres fel halálos vége,
de még mielőtt végleg elnyúlna,
a túloldalba zúzódo remény
párszor föltámad és visszafutkos érte..*

(1942)

ESŐS MÁJUSI NAP

*Benőtto a homály a tetőket,
A május e dalos mosónő szennyet áztat.
A korhadó falak tövében
dúsan leveleznek az árnyak.*

*Kocsi zörög az utcán,
Paták vasa veri a göröngyök húsát.
Most m'ndenki siet és jaj a gyáváknak,
kik a tócsák tengerét át nem ússzák.*

*Jaj a szegényeknek, kiket a május
áradata nem sodort révbe máig,
akik nagy batyu bánatukkal
elzarándokolnak a messze halálig.*

*Nem tér vissza beléjük az elröppent öröm,
mint fészkeikbe a hazaszálló fecskék,
Benniük a lemálló remény sebhelyén
az élet szép, lázongó színeit hasztalan keresnéd...*

(1947)

VILÁGSZEMLE

Irta: Sulhof József

Alig másfél hónap telt el első öt éves tervünk kihirdetése óta. A tervgazdálkodásra való áttérés eddigi eredményei azt bizonyítják, hogy kormányzatunk helyesen mérte le dolgozó tömegeink lendületét, politikai, társadalmi és munkaöntudatát, amikor az újjáépítési két év munkalendületének további fokozódására számított. A felszabadult dolgozók társadalma tudatosan halad a további fejlődés felé, vagyis nemcsak a felszabadító harcok vívmányait őrzi meg, hanem azok alapján újabb vívmányokért küzd. A terv célkitűzése, hogy a gazdasági elmaradottság felszámolásával, az ország gazdasági és véderéjének megszilárdításával, függetlenségünk biztosításával, gazdaságunk és az új munkaviszonyok szocialista tagozatának megszilárdításával és továbbfejlesztésével és a három gazdasági szektor dolgozói számára a magasabb kulturális és életszínvonal megteremtésével elinduljunk a szocializmus teljes kiépítése felé gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális téren egyaránt. A munkalendület, a feladatok kifejlesztése és részleteiben való kidolgozása, a munkás közösségek kötelezettségvállalása a feladatok időelőtti elvégzésére, azt mutatja, hogy dolgozónk felismerték és felfogták a terv távlatait és biztosítani tudják nemcsak megvalósítását, hanem túlszárnyalását is.

Nyilvánvaló és természetes, hogy Jugoszlávia egész belső életének és külpolitikájának irányvonalát az öt éves terv határozza meg. Hazánk nem csak nem kíván elszigetelődni, mint azt egyes nyugati lapok a függetlenség biztosításának rosszhiszemű tolmácsolásával állítják, hanem kezdettől fogva keresi az együttműködést és résztvesz minden nemzetközi tevékenységben, ami a tartós és szilárd béke építésére irányul. Ezt nem tudják elvitatni tőlünk még a rágalomhadjáratok nyugati irányítói sem, bármennyire is bántja őket, hogy Jugoszlávia az élen jár és példaadó a fiatal demokratikus államok számára, amelyek nem hajlandók függetlenségüket eladni.

— *Mi biztosítottuk magunknak az öt éves terv megvalósítását, függetlenül egyes nyugati hatalmaktól* — mondta Titó marsall a bolgár újságírókkal folytatott beszélgetés során.

Ez a függetlenség az, ami a legfájóbb pont az amerikai dollárimperializmus számára. Jugoszlávia példáját nyugaton nagyon veszedelmesnek tartják, mert a világ dolgozóinak és elnyomott népeinek tudatában a tervgazdaság, az öt éves terv fogalma egyértelmű a dolgozók jólétének kiépítésével. Eddig ez csak a Szovjetunióban volt lehetséges és a tőkésrendszer közgazdaszái könnyen magyarázhatták a tájékoztatlanok előtt a tervgazdaság lehetőségeit a Szovjet Szövetség területeinek óriás méreteivel. Jugoszlávia azonban kis ország és olyan időpontban valósítja meg gazdasági tervét, amikor a tőkés világ kapuján a gazdasági világ kísértete kopog.

Jugoszlávia ellen a reakciós sajtó rágalomhadjáratot indított. Milyen alapokon nyugszik ez a hajsza, azt legkésebben a Daily Worker szerkesztőjének Cartoon-nak cikke jellemzi: Cartoon leírja egyik esetét, amikor Triestben megismerkedett az egyik nagy amerikai sajtótügyönkség tudósítójával, aki autóján bentartotta Jugoszláviát és akkor érkezett Triestbe. Elragadtatással beszélt mindarról, amit látott és hallott és különösen dicsérette a jugoszláv néphatalóságokat és lakosságot azért a szívéllyességért, vendégszeretetért, amiben része volt. Nemsokkal később Cartoon elképedve olvasta a tudósító cikkét egyik amerikai

nagyapban »a vasfüggöny tulsó oldaláról«, az ottani viszonyokról és a többi között a tudósító azt írta, hogy »a külföldi tudósítók számára lehetetlenné teszi a munkát a hivatalos körök ellenséges magatartása«. Ugyanaz az ember, aki olyan elragadtatással beszélt Triesztben a néphatóságok szívélyességéről, fantasztikus történetben írta le, hogyan »ültették be erőszakkal autójába és kényszerítették, hogy 90 kilométeres sebességgel röbögjön Triesztbe. Így »nem láthatott semmit, amit akart és nem mehetett sehova, ahova akart«. Mindezt egy angol újságíró jegyzi fel amerikai kartársáról. A görög királypárti fasiszta kormány köreinek rágalmai a »Szplitbe érkező nemzetközi brigádokról, amelyeket Görögországba küldenek, hogy harcoljanak a demokrata hadsereg oldalán«, vagy arról, hogy »tízezrével gyülekeznek Jugoszláviában a brigádok és nemzetközi harcosok a görögországi demokrata hadsereg megerősítésére«, továbbá a »Görögország északi határán fenyegető veszélyről«, amiről Caldarisz külügyminiszter hivatalos formában beszélt a görög parlamentben. A fasiszta görög kormány már egyszer nemzetközi fórum előtt azt állította, hogy a bresko-banovicsi vasútvonal hadászati vonal, amely a görög határt veszélyezteti. Most a világ minden tájáról Jugoszláviába gyülekező ifjúságot, amely részt vesz Európa háború utáni legnagyobb önkéntes ifjúsági munkájában, a görög kormány egyszerűen partizánoknak, nemzetközi brigádoknak nézi, akik »a görög demokratikus hadsereg segítségére sietnek«. Maguk a görög lapok is leleplezték a kijelentések rosszhiszeműségét és rámutattak arra, hogy Caldarisz ezzel akarja megindokolni az amerikai hadseregtől kért fegyveres segítséget.

A szomszédokkal elkövetett kihívások sorozatában egyike volt a legsúlyosabbnak — a szántó-vető albán parasztokra nyitott gépfegyvertől mellett — a királypárti fasiszta kormányzat légi hadereje két egységének gépfegyveres támadása a Nikolics falu közelében levő határórállomás ellen, majd az ágyúzás ugyanerre a falura. A gépfegyvertűz következtében egy zászlós meghalt, egy harcos és egy telefonos megsebesült. A jugoszláv kormány a lefolytatott vizsgálat során kérését kizáróan megállapította, hogy a támadás szándékosan történt és célja kihívás volt. A szövetségi kormány a Biztonsági Tanácshoz fordult és a helyszíni vizsgálat sürgős lefolytatását kérte. Egyidejűleg érélyes jegyzékben jelentette be tiltakozását a görög követségnek. Kormányzatunk békés szándékairól tanúskodik a Biztonsági Tanács beavatkozásának kérése ebben az ügyben. A békés országok dolgozni akarnak, fölépíteni, a háború rombolásait. A fasiszta kihívások nem tartóztathatják föl munkánkat és nem esünk bele a csapdába, amit a nemzetközi reakció állított, hogy megzavarja a világ békéjét.

Míg a görög határ mentén az idegen szolgálóban álló elemek kihívása jelent barátságtalan helyzetet, más szomszédainkkal a legteljesebb barátságot építettük ki és egyre mélyül baráti viszonyunk ezekkel az országokkal. Dr. Groza Péter román miniszterelnök legutóbbi beográdi látogatása megnyitotta az utat a jugoszláv-román baráti kapcsolatok kimélyítése felé. A megbeszéléseken az őszinte barátság szellemében elhatározták a kultúregyezmény megkötését és egy baráti, kölcsönös segélynyújtási és együttműködési szerződés előkészítését. Egységes álláspontot foglaltak el a Dunahajózás kérdésében és kapcsolatot teremtenek a főbbi országokkal a Kárpáti vízrajzi kérdések rendezésére. Mindez olyan eredmény, hogy a nyugati reakciós sajtó érthető idegességgel fogadta, különösen a szövetségi szerződés előkészítését és a Duna-hajózás ügyét. Most megállapodás jött létre, hogy Jugoszlávia és Románia egységes álláspontot foglal el a közeljövőben

megtartandó dunai konferencián. Valószínű, hogy ehhez az álláspont-hoz csatlakoznak a többi érdekelt dunamenti országok is. Ez pedig igen nagy jelentőségű, mert biztosítja a Dunamedence államainak összefogását, hogy a folyam valóban a dunai népek érdekeit szolgálja és ne legyen eszköz e népek kizsákmányolására.

Csehszlovákiával és Bulgáriával kultúregyezményt írtunk alá. Csehszlovákiával ez a baráti viszonyt írásban lefektető szerződések kiegészítése betelölése volt, Bulgáriával a valóságban fennálló baráti kapcsolatok egyik első írásban lefektetett alapja. Magyarországgal árucsereforgalmi egyezmény jött létre és a közeljövőben — mint Dinyenyés Lajos, az új miniszterelnök bejelentette — kultúregyezményt írtunk alá. A jugoszláv sajtó megelégedéssel fogadta a Nagy Ferenc áruháza és szökése után támadt magyar belpolitikai válság gyors és alkotmányos megoldását és azt, hogy ezen keresztül a magyar demokrácia diadalmaskodott és izmosodott. Nagy érdeme a jugoszláv sajtónak, hogy míg a reakciós nyugati sajtó valóságos rágalomhadjáratot indított Magyarország ellen, az angol és amerikai reakciós és kormánykörök be akartak avatkozni Magyarország belügyeibe, a jugoszláv lapok erőlesen sikraszálltak a magyar demokrácia védelmében és messzemenően támogatták azt az álláspontot, hogy a válság gyors, erőyes és alkotmányos felszámolása Magyarország belügye, amibe senki se avatkozhat be.

Fontos és nagyjelentőségű látogatás a csehszlovák hadügyminiszter és vezérkari főnök jugoszláviai útja, ami alkalmat nyújtott a két baráti ország hadseregei közötti jóviszony további kimélyítésére. Ezel egyidőben érkezett Beográdi Philip Noel Baker angol légügyi miniszter, aki fővárosunkban az »Angol könyv« kiállítását nyitotta meg. Titó marsal fogadta az angol minisztert és meglátogatta a kiállítást, ami a nyugati sajtóban sok találgatásra adott alkalmat. Baker Beográdból Prágába ment és sajtónyilatkozatban jelentette ki, hogy reméli: Beográdban megkezdett tárgyalásai eredményesen folytatódnak.

Számos más országgal is tovább építjük és mélyítjük gazdasági kapcsolatainkat és a gazdasági körök bizalma hazánk szervezett és rendezett gazdasága iránt egyre növekszik. Folytatjuk erőyes harcunkat Szlovén Karintiáért, mert ez kiegészítő része a népfelszabadító harcoknak. Biztonságosan haladunk előre építő munkánkban és ötszáz kanadai kivándorló hazatelepülése a régi rendszerek gazdasági politikája következtében külföldre szakadt jugoszlávok magas demokratikus öntudatáról és hazaszeretetről tanúskodik.

Szövetségünk a Szovjetunióval és a többi szláv államokkal védőbástyája a békének, megingathatatlan alapja a fasizmus és a reakció elleni harcnak és nemesak szomszédaink, hanem távolabbi demokratikus népek is örömmel támaszkodnak erre a biztos alapra. Ezen szövetség országai, a Szovjet Unió vezetésével, céltudatosan haladnak előre a szilárd és tartós béke és egy boldogabb társadalom kiépítése felé.

A világesemények bennünket, mint szomszédos országot, legközelebről érintő fejleménye a kormányváltozás Magyarországon. A köztársaságellenes összeesküvés teljes felgöngyölítése során kiderült, hogy a Svájcban üdülő Nagy Ferenc miniszterelnök egyike volt az összeesküvés szervezőinek és irányítóinak. Kétszínű politikával akarta előkészíteni, hogy eladja országa függetlenségét és visszaállítsa a régi népellenes uralmat. Nagy Ferenc a kormány és pártja felszólítása ellenére nem tért vissza Magyarországra, hogy védekezzen az ellene

emelt váddal szemben, hanem tovább szökött Amerikába, ahol az amerikai kormány menekültjogot adott neki és családjának. A magyar demokrácia azonban gyorsan megoldotta a válságot. Új kormány alakult Dinnyés Lajos elnökletével. A kormánykoalíció változatlanul megmaradt, sőt megerősödött azzal, hogy a Kisgazdapártban valóban demokratikus erők kerültek vezetőhelyre. A nyugati sajtó valóságos rágalomhadjáratot indított Magyarország ellen.

A *Trud* a magyarországi eseménykről a következőket írja: A Szovjet Hadsereg által a fasiszta rabságból felszabadított magyar nép ma kiépíti független, demokratikus államát. A magyar demokrácia erőinek összefogásában az állam gazdasági és közéletének demokratizálásában a legnagyobb érdemeket a munkáspártok: a Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt szerezték egyesülve a Nemzeti Parasztpárttal és Szakszervezeti Szövetséggel a baloldali blokkban. A munkáspártok a dolgozó nép tömegeinek élére álltak harcukban a gazdaság és mezőgazdaság ujjalépítéséért és a pénzügyek stabilizálásáért. Az első sikerek megerősítették az előfeltevételeket a magyar gazdaság továbbfejlesztésére és megszüntetésére az egész nép életszínvonalának feljavítására. Lehetővé tették a sikerek azt is, hogy megkezdjék a hároméves gazdasági fejlődési terv végrehajtását, amittől nagyon sokban függ Magyarország jövője. A tervről folytatott viták azonban megegyezően megmutatták a kiélezett ellentéteket a haladó elemek és a finánc oligarchia érdekeinek védelmezői között. A bankok államosítása és egyéb demokratikus reformok ellen indított támadások általában a baloldali blokkal kormánykoalícióba kepező Kisgazdapárt jobbszárnyától eredtek. E párt ilyen beállítással azzal lehet magyarázni, hogy a fasiszta összeomlása után az ipari és pénzügyi magnások és feudális földbirtokosok a Kisgazdapártot választották menedékhelyül mindjobban kiszorítva a pártból a haladó elemeket. Ennek következtében a Kisgazdapárton belül egyfajta illegális központ keletkezett és arra törekedett, hogy külföldi segítséggel átalakítsa a pártot a reakció támaszává, aláássa a demokratikus elveket az országban és szabotálja a pártok közötti kölcsönös megegyezéssel hozott határozatok végrehajtását. Az illegális központ messzemenő terveinek közös pontjai voltak Horthy titkos ügynökei programjával, akiknek összeesküvését fél év előtt leleplezték a magyar hatóságok. A tények azt bizonyítják, hogy az összeesküvés politikai vezetői között egész sor kisgazdapárti politikus volt, beleértve a párt főtítkárárt, Kovács Bélát és — mint most megállapították — a párt elnökét, Nagy Ferenc volt miniszterelnököt is.

A reakciók és külföldi védnökeik azonban súlyosan csalódtak. Ezt bizonyítja a többi között a legutóbbi politikai válság gyors megoldása is. A válságot az váltotta ki, hogy leleplezték Nagy Ferenc kapcsolatait az összeesküvőkkel. Az a gyorsaság, ahogyan a politikai válságot megoldották és megalakult az új kormány, élén Dinnyés Lajossal a Kisgazdapárt ismert képviselőjével a magyar demokrácia életképességéről és arról tanúskodik, hogy a Kisgazdapárton belül álló haladószelemű elemek készek együttműködni a baloldali blokk pártjaival. Az új és a párt demokratikus eleméből kikerült pártvezetőség szem előtt tartva a parasztság dolgozó tömegeinek kívánságait, elsősorban pedig azoknak a parasztnak az érdekeit, akik a földreform alapján földhöz jutottak, e napokban kívánásként »eltökélt szándékát, hogy megtisztítja sorait nemcsak azoktól, akik a legkisebb mértékben is kapcsolatban állottak az összeesküvőkkel, hanem azoktól is, akik bármikor segítséget nyújtottak nekik«. A magyar közvélemény haladószelemű körei rámutatnak arra, hogy a Kisgazdapárt ezen kötelezettségeinek teljesítése megfelel nemcsak a magyar demokrácia általános érdekeinek, hanem különösen a párt érdekeinek is, mert csak így szüntethető meg állása a magyar népnél.

Eppen ezért a legnagyobb csodálkozást váltják ki egyes külföldi lapok, ame-

lyek a magyarországi politikai eseményekkel kapcsolatban különös álláspontot foglaltak el és azt állítják, hogy a politika válság megoldása — habár ez a valóságban a magyar demokrácia megerősítését hozta — »a Kiszgazdapárt megsemmisítése utolsó szakaszának nevezik«. Közismert tény, hogy az új kormány a korábbi koalíciós alapon alakult meg, összhangban áll a Magyar Köztársaság fennálló törvényeivel és a demokratikus pártok között lefolytatott megbeszélések eredményeképpen alakult meg ugyanannyi és ugyanolyan arányú képviselőléttel, mint korábban volt. Nehéz megszabadulni attól a benyomástól, hogy egyes külföldi köröket nagyon nyugtalanít az a körülmény, hogy a reakciós elemek mindinkább talajt vesztenek Magyarországon. A magyar reakció külföldi barátai nem titkolják rettegésüket, hogy a magyar népet mostantól kezdve gondosan megóvják minden kísérlettől, ami Magyarország hűbéressé való tételére irányul. Az Egyesült Államok beszüntették a hitel folyósítását Magyarországnak és ezzel kapcsolatban a magyar közvélemény felveti a kérdést: vajon nem azt jelenti-e ez a határozat, hogy egyes amerikai körök különösen nagy reményeket fűztek éppen Nagy Ferenchez, mint az erőszakos támadó szervek végrehajtójához Magyarországon. A magyar demokratikus közvélemény feltevésai annál inkább jogosultak, mert az amerikai sajtó kényszereszközöket követel a »hajthatatlan« magyar nép ellen. A Magyar Köztársaság belügyébe való beavatkozás ilyen kísérletei és a demokratikus berendezés aláásása azonban, mint látható, nem hozza meg azokat az eredményeket, amelyekre e tervek szerzői számítottak. Magyarország dolgozói nyilván egyáltalán nem hajlandók feláldozni demokratikus vívmányaikat és országuk függetlenségét a hazai és külföldi reakciók kedvéért.

A szociáldemokrata pártok Zürichben kongresszusra ültek össze. A kongresszuson valamennyi európai párt képviseltette magát, de súlyos elentétek mutatkoztak azon pártok között, amelyek szocialista céger alatt a nyugati monopolista reakció szolgálatába szegődtek és azon pártok között, amelyek országuk kommunista pártjával szövetkeztek a munkásegység képviseletére. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban érdekes idézni Pomarov Borisz cikkét.

A »Pravda« *Pomarov Borisz* nagy cikkének első részét közli. E cikkében Pomarov részletesen analizálja a jobboldali szociáldemokraták politikáját. Minden európai ország politikai életének egyik alapvető kérdése — írja Pomarov —, a munkásosztály akcióinak egysége a reakció elleni küzdelemben. Az európai kontinens országainak többségében a reakciónak ma sem ereje, sem lehetősége nincs ahhoz, hogy szembeszálljon a munkásosztállyal, akaratával és politikájával, ha ez egységes és ha eltökélt megvédeni a munkásosztály életérdekeit, a demokrácia, a béke és a biztonság ügyét.

Most, amikor a háború, a német megszállás és a háborúutáni nehézségek világosan megmutatták a tömegek előtt a reakciós körök politikájának lényegét; amikor a tömeg nem akar visszatérni a régihez és keresi az utakat a kapitalista monopóliumok jármaitól való megszabadulás felé, — az alapvető politikai feladatok megoldásában igen fontos szerepet töltene be a munkásosztály akcióegysége.

Igazi csapást jelentene az imperialista reakció részére és igen sok ország elindulhatna az új, a következetesen demokrata úton. Jelentős számú szociáldemokrata vezetőségben azonban — folytatja Pomarov —, egyre inkább erősödik egy olyan irányzat, amely e pártok meggyengüléséhez, a munkásosztály kettészakadásához, a munkásosztály pártja, a kommunisták elleni nyílt harchoz vezet. A háború utáni két esztendőben, a szociáldemokrata pártok jobboldali vezetői fáradhatat-

lanul végzik bomlasztó tevékenységüket. E tevékenység központja a Laborista Párt Végrehajtó Bizottsága és ennek nemzetközi osztálya. Már a háború alatt, amikor felfigyeltek az európai demokratikus mozgalom óriás lendületére és a tömegek törekvéseire, a munkásmozgalom két pártjának akcióegységét illetően, a reakciós laborista vezetők megtették előkészületeiket a haladó mozgalom elleni harcra. Kihasználva azt a körülményt, hogy a szociáldemokrata pártok számos régi vezetője Londonba emigrált, a Laborista Párt vezetősége szoros kapcsolatot teremtett velük. Visszatérve hazáikba, ezek a rövid idővel ezelőtt még emigránsok, egyesítették saját vezetésük alatt a jobboldali szociáldemokratákat, az egyre erősebb demokratikus erők elleni harchoz. Bomlasztó tevékenységük egyre erősödik. A Laborista Párt Végrehajtó Bizottságának kezdeményezésére 1944—46 között négy nemzetközi szociáldemokrata konferenciát hívtak össze. Ezeket a konferenciákon nem arról beszéltek, hogy milyen módon lehetne megerősíteni a demokratikus erők győzelmét, nem jelölték ki feladatuk a fejét egyre inkább felemelő imperialista reakció és a háborús úszítókkal szembeni ellenállást. A konferenciák munkája elejétől-végig nem csupán arra irányult, hogy galvanizálják a szociáldemokrata pártokat, amelyek közül sok — hála saját politikájának — esőd előtt állott, hanem arra is, hogy ezeket a pártokat szembeállítsák a kommunista pártokkal.

A bomlasztás politikáját a jobboldali laborista körök hívei hajtják végre az európai szocialista pártokban: Franciaországban Leon Blum, Daniel Mayer és barátai; Belgiumban de Brukker és mások; Ausztriában Scherff és Pollak; Norvégiában Tranmel; Dániában Stauning tanítványai; Németországban Schumacher és Olaszországban Saragatti. Számos országban — Francia- és Olaszországban, Belgiumban és Ausztriában — már nagy károkat okoztak a jobboldali szociáldemokraták a munkásosztály és a demokrácia ügyének. Az utóbbi időben a Laborista Párt vezetősége különös figyelmet szentel az új demokráciák hazáinak, küldöttségeket küld ezekbe az országokba ugyanazokkal a bomlasztó célokkal, amelyekkel ilyen delegációk az utóbbi két esztendőben Nyugateurópát bontagták. Nem állanak meg csupán a munkásosztály akcióegysége elleni harcánál és a munkás-, valamint a demokratikus szervezetekben folytatott aknamunkánál. Az államszervezet, szocialistákkal az élén, számos országban politikai megtorló intézkedésekkel árasztja el a munkásmozgalom dolgozóit, csak azért, mert harcolnak a munkások és dolgozók érdekeiért, a demokráciáért, a reakció ellen — csak azért, mert sokan közülük a Kommunista Párt-hoz tartoznak.

Alig került hatalomra a laboristák Nagybritanniában, Indiában, elkezdődött a kommunistaüldözés. A Kommunista Párt számos vezetőjét bebörtönözték, a Párt helyiségeit lezárták. A Párt kénytelen volt fél-illegalitásba menni.

A Délafrikai Unióban nem csupán a Kommunista Párt ellen folytatnak formális hadjáratot, hanem a haladószellemű szakszervezeti munkások ellen is. Görögországban, ahol a brit laborista kormány csapatai tartózkodnak, fizikailag megsemmisítik a nemzeti szabadság és demokrácia száz és száz védelmezőjét. Ezer és ezer ember szenved börtönökben és puszta szigeteken, körülbelül ugyanúgy, mint a német megszállás és görögországi fasiszta rendszerek idején.

Az egyes táborokban tartózkodó hírhedt reakciósok és népük gyűlölete elől megszökött fasiszta hóhérok a megszálló hatóságok védel-

mét élvezik Ausztria brit övezetében; — míg a demokratákat, elsősorban a kommunistákat, üldözik. Németország brit övezetében, a laburista kormány hatásköre alatt, nem csupán a Kommunista Párt szervezeteit nyomják el, hanem a munkásegység és a kommunista-szociáldemokrata egyesülés híveit is.

Komoly következményei vannak a haladó munkás és demokratikus szervezetek elnyomtatásának. A világ emlékszik a munkásnép hőhéraira: Noskéra, Ceretelire, Mussolinira és a hozzájuk hasonló »szocialisták«-ra. Ezek a szocialista pártokban kezdtek működni, aztán — utukat a fasizmus és a hatalom felé folytatva —, a népi tömegek véres hőhéraivá váltak. Nem kétséges, hogy a szociáldemokrata és laburista pártok jobboldali körei a demokratikus erők erőszakos elnyomásának ugyanezen az útján haladnának, ha a munkásmozgalom szervezett egységei időben meg nem állítják őket.

A Truman-doktrina a »demokrácia és szabadságjogok« védelme címen segítyt ad a görög királypárti fasiszta kormányának és a török kormányának, amely a fasiszta jogfolytonosságot képviseli. *Versinin* a Právdában ismerteti azt a Törökországot, amelyet az amerikai »segélyakció« »támogatni« kíván.

Ismeretes, hogy az USA kongresszusa által jóváhagyott Görög és Törökországnak nyújtandó »segély« terve szerint, majdnem az egész kölcsönt, amit Törökország kap, katonai célokra fordítják. A Reuter jelentése szerint 80 millió dollárt fegyverkezésre, 20 milliót kikötők és vasutak építésére fordítanak. Ez komoly nyugtalanságot keltett a török közvéleményben. »Tudnunk kell, hogy az amerikai kölcsön nem aranylánc, mint ahogyan azt velünk elhívtetni akarják — írja április 20-án az Izmirben megjelenő »Eindzsirli Huriet« — ez valójában rablánc, amelyért előbb-utóbb vérrel kell megfizetnünk«.

Azonban a közvélemény hangulata nem izgatja Törökország új »gyámjait«. Gazda módjára rendelkeznek az országban, tervbe vették, hogy az amerikai tanácsadók ellenőrzik majd a hadsereg »korszerűsítésére« nyitott hiteleket. Főljánlva »segélyüket« az amerikaiak egyidejűleg kinyilvánították, hogy semmibeveszik Törökország felségjogait, mert a katonai megbízottak nemcsak a török területen végzendő munkálatok programját dolgozták ki, hanem kezükbe vették a végrehajtás irányítását is.

Ez rámutat arra, hogy a »Truman doktrina« politikai feladatai egybeesnek az amerikai gyárosok érdekeivel. Törökországnak nemcsak az amerikai katonai felszerelés fölöslegéből és a folyó hadiipari termelés egy részéből szállítanak, hanem ráadásul mindezt teljes amerikai ellenőrzés alatt használják föl.

Különösképpen érdekes ezen ellenőrzés megvalósításának módja, amely egyúttal megmutatja mit jelent valóban az »amerikai segély«.

Törökországba állandóan érkeznek magasrangú amerikaiak. Az USA Fekete-tengeri flottaparancsnoka Bieri Bernard altengernagy és az Atlanti-óceáni amerikai flotta parancsnoka Conelly Richard admirális után Törökországba két katonai küldöttség érkezett. Az egyiket Lansford Olivér, az ötödik páncélos hadsereg egykori parancsnoka vezeti, a másikat Hall William altábornagy, aki a hadirepülés kérdéseiben szakember. Még néhány ilyen katonai küldöttséget várnak. Június 3-án a török rádió bejelentette, hogy az amerikai küldöttségek tagjai meglátogatják Karst, Erzerumot és kelet Anatólia más központjait.

A küldöttségek tagjai a török vezérkarral együtt tanulmányozzák

az ország' fegyverkezési „szükségeit“. A megbeszéléseken a török gyalogság motorizálásával, a hadsereg korszerű, nagy tűzerejű léghárító fegyverekkel való felszerelésével, a repülőterek építésével, hadüzemek korszerűsítésével és kiszélesítésével, a kikötők újjáépítésével foglalkoznak. Tudvalevően a török hadsereg fegyvernemeinek különböző egyenruhájáról is tárgyalnak. Az amerikai küldöttségek bejárják Törökország összes hadászatiilag fontos körzeteit.

Amint nemrégiben a „Sun Post“ jelentette, egy „óriás tengeri bázis“ kiépítését tervezik a Földközi-tenger partvidékén, amely az újság szerint a jövőben »török Szingapur« lesz. Ismeretes, hogy az amerikaiak a Földközi-tenger keleti részén kikötőt keresnek a maguk flottája részére. Ez azt jelenti, hogy az új földközi-tengeri bázist — ha egyáltalán elkészül — nem török, hanem amerikai »Szingapur« lesz.

Már maga az amerikai katonai küldöttségek munkaprogramja és az amerikai specialisták által „tanulmányozott“ kérdések arról tanúskodnak, hogy katonai viszonylatban Törökország megszűnik önálló állam lenni. Hadereje, hadi üzemei és katonai felszerelése külföldi állam ellenőrzése alá kerül.

Azonban a „segély“ terve nem szorítkozik csak a katonai kérdésekre; az amerikai tőke befurakszik az ország közgazdaságába is. Konstantinápolyban és Izmirben amerikai bankok nyílnak és megnyílt a több mint 60 amerikai gyárost egyesítő „American-Middle Est Company“ fiókja. Az amerikai trösztöknek megengedték, hogy Törökországban kőolajforrások után kutassanak. A napokban várják Törökországba egy harminc tagból álló amerikai gazdasági küldöttség érkezését, amelynek soraiban a legnagyobb amerikai bankok és trösztök képviselői foglalnak helyet.

Az amerikai nyomás következtében Törökországban megszüntették a külföldi tőkékre vonatkozó összes megszorításokat. Május 25-én a török pénzügyminiszter bejelentette, hogy az új törvény megengedi a külföldi vállalatoknak tőkéjük elhelyezését Törökország iparába és az elért nyereség kivételét. A lírát eredeti értékének felére szállították le.

Ily módon különleges kedvező állapotot teremtettek az amerikai tőke beáramlására. Amerikai felfogás szerint Törökországban megvalósult a „nyitott kapu és egyenlő lehetőségek“ oly hön szeretett elve.

Gazdasági téren Törökország szintén elveszti függetlenségét. Vajjon a maga idejében, Ataturk Kemal nem a külföldi befolyás ilyen végzetes formájára figyelmeztett, amikor bírálta a szultáni Törökország politikáját, amely az országra oly veszélyes külföldi kölcsönök előtt széles kaput nyitott? Kemal azt mondta: *»Nincs jogunk a török népet újra abba a rabságba vetni, amely ellen harcolt. Nem terhelhetjük meg az eljövendő nemzedéket végzetes kölcsönökkel«*. Azonban Törökország jelenlegi vezetői megfélemedtek erről a tanácsról.

A legutóbbi időkig Törökország elsősorban Anglia „segítségét“ használta, most azonban, habár Anglia állásai jelenleg még erősebbek az USA felé orientálódnak. Elég ha rámutatunk arra, hogy az angol kivitel Törökországba 1938-ban két és fél millió font sterling volt. 1946-ban pedig hat és egy negyed millió. Az angol katonai és egyéb specialisták száma ezrekre megy.

Azonban az angolok át kell hogy adják helyüket az erősebb és gazdagabb vetélytársnak. Az angol sajtó egyes szervei ezt nem veszik tréfának. A józanabb angolok nagyon jól tudják, hogy a Közelkeletet fenyegető állítólagos »orosz veszedelem«-ről való szavalás leple mögött egy egészen más és teljesen reális veszély fenyegeti Törökországban Anglia érdekeit. A londoni „Tribune“ nemrégiben azt

írta, hogy „*ha az angolok elmennek a Közelkeletről, akkor az ürt nem oroszok, hanem amerikaiak töltik be*“.

Az amerikai „segélyt“ és anak távlatait Törökországban különbözőképpen fogadják. A török reakció nem sokra becsüli hazája függetlenségét. A »Vatán« nemrégiben azt írta, hogy Törökország számára *nagy tisztesség az USA útitársa lenni*.

Mindamellett a demokratikus köröket meglehetősen riasztja a kilátás, hogy Törökország az USA gyarmatává válik. Nyíltan hirdetik, hogy az amerikai monopólium behatolása Törökországba, az ország katonai és politikai életének amerikai ellenőrzés alá való helyezése végleg megfoszthatja azt függetlenségétől. Az ilyen érvelés helyességét kénytelen volt elismerni Peker Redzsep miniszterelnök is, aki április elsején Izmirben tartott beszédében kijelentette, hogy *„Törökországban a tervbe vett amerikai segélyt az ország függetlensége ellem irányuló intézkedésnek tüntetik föl.“*

A török nép aligha hagyja jóvá a fegyverkezés fokozását a csökkentés helyett, a kölcsön kamatjainak fedezésére szolgáló adóterhek növekedését az ország gazdasági erejének rovására fönntartott nagy hadsereget. A háborúellenes hangulat beférkőzött magába a hadseregbe is. Erről a hivatalos sajtó is kénytelen megemlékezni. *»A háborúnak vége — minnek tartanak tovább minket“, — mondják a békés munkát áhító török katonák. „Miért támogatjuk a Szovjet Szövetség ellen irányuló politikát és mért nem kezdünk vele közvetlen tárgyalásokat?“* Az egyszerű törökök ezen kérdéseire a török sajtó képtelen elfogadható választ adni.

Erthető a kis emberek izgalma Törökországban. Nyugtalanítja őket, hogy hazájuk a török függetlenséget veszélyeztető idegen „doktrina“ egyik tárgyává vált. Még nem felejtették el a Törökországba érkezett más »katonai küldöttségek« szomorú emlékét és azt, hogy ez hová vezetett. Annak idején von Sanders katonai küldöttsége is a török hadsereg korszerűsítésével kezdte, de ez végül is mint ismeretes, Törökországot végzetes kalandba sodorta. A török közvélemény haladó körei emlékeznek erre a szomorú tapasztalatra és tudják mennyire végzetes az ország számára, ha újra az idegen imperialista erők játékává válik.“

1947. június 20.

FIGYELŐ

A SZOVJET KULTURA

A szovjet rendszer éveiben a Szovjetunióban kulturális forradalom ment végbe. Hatalmas mértékben emelkedett a legszélesebb népi tömegek kulturális színvonala, az élenjáró szovjet tudomány felvirágozott. A bolsevik párt állandóan gondoskodik a szovjet nép művelődésének további fejlesztéséről. *»Minden munkást és minden parasztot művelté és képzetté akarunk tenni és ezt idővel el is érjük«* — mondotta Sztalin a párt XVIII. nagygyűlésén. A Szovjetunió megállás nélkül halad előre azon az úton, amelyet Sztalin jelölt ki számára.

A szovjet szocialista kultúra megkülönböztető jele éppen az, hogy ebben az országban — először az emberiség történetében — a dolgozók milliós tömegei emelkednek a kultúra magaslatára. A kizsákmányoló rendszer elzárja a dolgozókat a kultúrától, falat von a nép és a kultúra közé. *»Régebben, — mondotta Lenin — az emberi elme, az emberi szel-*

lem csak azért alkotott, hogy egyeseknek biztosítsa a technika és a kultúra minden javát, másokat pedig megfoszson a legnélkülözhetetlenebb dolgoktól, a felvilágosulástól és a fejlődéstől. Most viszont a technika minden csodája, a kultúra minden vívmánya a nép közkincsévé lesz és mostantól fogva az emberi ész és az emberi szellem sohasem lesznek az erőszak és a kizsákmányolás eszközeivé.

A szovjet rendszer a tevékeny alkotó munkába bevonja a nép milliós tömegeit, felgyűjti azokat Lenin és Sztalin pártjának vezető eszméivel. A szocialista munkaverseny nagy lendülete, amely egyaránt megfigyelhető városokban és falun, jellemző arra az építő munkára, amelyet a szovjet nép az ipar és mezőgazdaság helyreállítása és fejlesztése céljából végez a háború befejezése óta és egyben bizonyítéka annak, hogy az egész nép kommunista öntudata és kulturális színvonala mily gyorsan emelkedett.

Egész sokoldalú munkásságával a szovjet nép bekapcsolódik a politikai tevékenységbe. A Szovjetunió dolgozói a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsába és a Szövetséges az autonóm szovjetköztársaságok Legfelsőbb Tanácsaiba munkások, kolhoz munkások, tudósok, írók, tanárok, orvosok, művészek százait választották, mert nagyra értékelik a nép kiváló képviselőinek társadalmi és politikai tevékenységét, »Lenin követője, — mondotta Sztalin — nem lehet csupán keszves tudományágának specialistája. Ugyanakkor politikai és társadalmi működést is kell kifejtenie, élénk érdeklődést kell tanúsítania országa sorsa iránt, ismernie kell a társadalmi fejlődés törvényeit, értenie kell ahhoz, hogy ezeket a törvényeket alkalmazza és arra kell törekednie, hogy tevékeny résztvevője legyen az ország politikai vezetésének.« (Sztalin: A leninizmus kérdései).

A szovjet emberek millióinak aktív társadalmi tevékenysége, magának a tömegnek alkotói beállítottsága a munkával szemben, nagymértékben kiszélesíti minden szovjet ember kulturális látókörét, emeli az egész nép kulturális igényeit, elősegíti a szovjet kultúra minden ágának fejlődését.

A burzsoázia, ama rendszer »igazolására«, amelyben a népet kínai fal választja el a kultúrától, megalkotta azt az »elméletet«, amely szerint a kultúra csupán a »kiválasztottak«, az »alkotó kisebbség« műve. A szovjet ország ledöntötte mindezeket az »elméleteket« és hazug dogmákat és megmutatta, hogy az igazi szovjet szocialista kultúra a nép alkotása és a nép felszabadítására és erejének biztosítására szolgál.

A versenyszellem, az »ember embernek farkasa« elv áthatja a burzsoázia kultúrájának minden területét. A ragadozó kapitalista ideológia terjesztésének szolgálatában áll mind a művészet, mind a tudomány. Erre a célra szolgál a burzsoá individualizmus propagandája, amely a legkülönbözőbb formákban jelentkezik. A burzsoá elméletek szerzői régóta ontják az individualizmus filozófiai és szociológiai »alapvetéseit«. Nyugaton és Amerikában ma is dicsőítik az individualizmust, amely szoros kapcsolatban áll a formális polgári demokrácia és a magántulajdon védelmével.

A háború utáni Európában és Amerikában az individualizmus hirdetése az imperialista reakció fegyvere, amelynek segítségével igyekeznek hatást gyakorolni az értelmiség haladó rétegeire, amely már lépéseket tett a nép felé, elsősorban a fasizmus ellen vívott közös harc során. Az individualizmus hirdetői a reménytelenséget, a »bűszke magányosok« individualizmusát, a hithagyást és a teljes erkölcsi ürt hirdetik.

A burzsoá értelmiség életkörülményei következtében különül el a néptől és válik individualistává. Ez kényelmes lehetőséget nyújt a reakciós proféták számára, hogy legendákat szőjenek a »magányos hős« és a »lomha tömeg« közti ellentétről, a »teremtő kisebbség«-ről stb.

A szovjet nép erkölcsi és politikai egysége, amelynek szerves alkotó része a szovjet értelmiség, összeegyeztethetetlen a polgári individualizmus bármely megnyilvánulásával.

A szovjet társadalomban nem a magányos ember a hős, aki félrehúzódik a tömegtől, hanem a közösségben működő ember, aki hasznot hajt hazájának és a haladó emberiségnek. Az ilyen embert tisztelik a Szovjetunióban, ezekre büszke a szovjet nép.

A szovjet emberek nem felejtik és mélyen átértik Sztalin szavait, amelyeket több mint 40 évvel ezelőtt mondott: »A marxizmus sarokköve a tömeg, amelynek felszabadítása az egyén felszabadításának előfeltétele.« A Szovjetunióban valóban bekövetkezett az egyén felszabadítása, mert a szovjet társadalomban, a történelem során először, a nép tömegei felszabadultak a kizsákmányolás igája alól. Ez vezetett az egész szovjet nép alkotóerejének felvirágzására, a világ élenjáró kultúrájának és tudományának létrehozására.

Az egész nép, a szovjet állam erkölcsi és anyagi támogatása, mérnökeinknek, íróinknak, művészeinknek lehetőséget nyújt arra, hogy megvalósítsák gondolataikat, amelyek maguk is a valóságból, a nép érdekeiből fakadnak.

A szocialista társadalomban állandóan folyik a kultúrjavak alkotása. A szocialista társadalom kizárja a válságot mind a gazdasági életből, mind a kultúra terén. Nem következhet be a kultúra pangása, nincsenek visszafejlődő és reakciós korszakok, amelyek a kizsákmányoló társadalom kultúrtörténetére jellemzők. A szovjet nép megszakitás nélküli kulturális fejlődése elsősorban a művelődési káderek növekedését követeli meg, a szovjet értelmiség állandó alkotó tevékenységét, falusi tanítóktól kezdve az akadémikusig.

A Szovjetunió méltán büszke kulturális intézményeinek sűrű hálózatára, iskoláira és főiskoláira, kultúrházaira, klubjaira, múzeumaira, könyvtáira, színházaira és a tömegek közti kulturális és felvilágosító munka többi központjára.

A szovjet nép méltán büszke a kultúra művelőinek népes seregére is. Az üzemi könyvtárakban, a falusi klubban, az iskolákban a szocialista kultúrának önfeláldozó katonái harcolnak. A szovjet kultúra jellemző vonása az, hogy a tömegek között végzett kulturális munka felöleli a kultúra minden területét. A tudományos világnézet propagandája a tömegekben, a politikai felvilágosítás a dolgozók között, a szovjet kultúra legkiválóbb képviselőinek közreműködésével folyik. A tanú-tómunka a szovjet állam legfontosabb tevékenysége, éppen ezért az egész szovjet értelmiség bekapcsolódik ebbe a munkába.

A szovjet nép erőinek további tömörítése Lenin és Sztalin pártja mögött a Szovjetunió népei közötti barátság további kiépítése olyan feladatok, amelyek megvalósításában a szovjet kultúra minden munkása nap, mint nap, résztvesz.

A népek barátságának eszméje, a kis népek nemzeti kultúrája és önállósága iránti tisztelet a szovjet kultúra legfontosabb feladatai és egyik legfontosabb vívmánya a haladó emberiség kultúrája számára. A szovjet kultúra, amely tartalmában szocialista, egyesíti, egységbe foglalja a Szovjetunió népeit. Az imperialista reakció tovább hirdeti embergyűlölő tanait, újabb »elméleteket« alkot az állítólagos »nem

teljes értékű» fajokról és népekről, propagandát folytat nemzeti örendelkezési joguk ellen. Mindez a támadás ideológiai előkészítése céljából történik, a viláгурalmi terjeszkedés »igazolásának« céljából. A népek barátságára és a békére irányuló szovjet eszmék nagy felszabadító hivatást teljesítenek, lelkesítik a haladó embereket az egész világon, segítségükre vannak, hogy leleplezzék az alantas hazugságot, a viláгурalmi reakció egyes »elméleteit«.

A szovjet kultúra ereje abban áll, hogy alapja a leghaladóbb szellemű társadalmi berendezkedés, hogy alapjai a leghaladóbb eszmék, a marxizmus-leninizmus eszméi és hogy fejlődését állandóan Lenin és Sztalin nagy pártja irányítja és viszi előre.

A Szovjet Kommunista Párt Központi Bizottsága az irodalom és a művészet kérdéseire vonatkozó határozataiban hangsúlyozza, hogy a »szovjet irodalomnak, a világ élenjáró irodalmának ereje abban rejlik, hogy olyan irodalom ez, amelynél nincs más érdek, csak a népi, az állam érdeke«. Ugyanez az alapja a szovjet művészet és a szovjet tudomány erejének is.

Mély eszmei erőt ad az a törekvés, hogy a szovjet népnek és az egész haladó emberiségnek szolgálatot tegyenek. Ez a törekvés vezeti a szovjet kultúra munkásait, ez vezető helyet biztosít számukra az egész világon.

Hasonlóképpen a szovjet tudósnál sincs más érdek, csak a nép érdeke, a szovjet állam érdeke. A tudomány előtt álló nagy országos jelentőségű feladatok megoldása meghatározza a tudós politikai és tudományos látókörét, a szovjet tudósok kutatóelméletét valóban nagy problémák megoldására irányítja és arra készíti, hogy a tudomány kisebb kérdéseiben is a nagy tudományos és állami problémák egy részét lássa.

A szocialista termelés felszabadult az osztályérdekek elnyomorító keretei alól, állandóan fejlődik, állandóan újabb feladatokat tűz a tudomány és a technika munkásai elé is. Újítókra van szüksége, tehát újítótakat hív életre. A szovjet kultúrára jellemző az állandó újítás, a tökéletesedésre törekvés.

A tudomány bármely ágában dolgozzék is a szovjet tudós, munkája állami és társadalmi jelentőségének tudata viszi az önálló tudományos alkotás magas régióiba.

A szovjet nép felvirágzásáról és boldogságáról való gondoskodás a szovjet értelmiség alkotó munkájának mozgatóereje. Ezért kapcsolja össze a tudományt mindig az élettel, ezért indul ki munkájában a szovjet rendszer létalapijából, a párt politikájából. Mindezt a marxi-lenini elmélet elsajátítása teszi lehetővé.

A szovjet állam most újabb hatalmas feladatot állít a tudomány elé. »A mi korunkban, a felett technika és a tudomány széleskörű gyakorlati alkalmazásának korában, mikor lehetővé vált már az atómenergia és más nagy technikai felfedezések alkalmazása is, gazdasági terveinkben első helyet kell elfoglalnia a technika, iparunk technikai színvonalának emelése és magasképesítésü technikai káderek létesítése kérdéseinek« — mondotta a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 28. évfordulóján Molotov. E feladatokat sikeresen oldja meg a szovjet tudomány és az elmúlt két év jelentős mértékben előbbrevítte a Szovjetuniót a tudomány és technika továbbfejlesztése útján.

A kapitalista termelési rend alárendeli a tudósok kutatásait a tőkés osztályérdekeinek. Így volt ez azokban a ma már távoli időkben, amikor a villamosság csak a gáztársaságok makacs ellenállásának le-

küzdése után hódíthatott teret az egész világon. Így van ez ma is, amikor az imperialista reakció ügynökei minden eszközzel igyekeznek meggátolni az atomenergia kihasználását az iparban és arra töreksznek, hogy alkalmazását csupán rombolásra és gyilkolásra, a támadóháború céljaira korlátozzák.

A kapitalista társadalom eitorzítja a szellemi foglalkozású ember lelki arculatát, mert tehetségét és alkotóerejét a burzsoázia szolgálatára kényszeríti. Nemrég Beck amerikai egyetemi tanár úgy jellemezte az ember viszonyát az általa alkotott technikához, hogy a kapitalista társadalomban az ember ahhoz a gyalogoshoz hasonlít, aki egy gyönyörű autó mellett szalad, amelyet ő maga készített, amelyre azonban nem szabad ülnie. A szovjet rendszerben az ember maga használja a gépeket, amelyeket alkotott, saját kezében tartja a termelést és az ország egész gazdasági és társadalmi életét, kiüzve onnan a kapitalizmus anarchiáját.

A szocialista társadalomban a tudomány és a művészet a nép szolgálatában áll. Ezért a nép, a dolgozók, minden eszközzel elősegítik a tudomány és a művészet fejlődését.

Különösen nagyjelentőségű a Szovjetunióban a társadalomtudomány. Igazi társadalomtudomány nem is fejlődhet ki másutt, csak a szocializmus, a marxizmus-leninizmus országában. Ez a tudomány mutatja meg utunkat a kommunizmus felé, ez világítja meg korunk bonyolult nemzetközi viszonyait.

A kommunizmus felépítésének feladatai a Szovjetunióban sürgősen megkívánják a társadalomtudomány további fejlődését. A szovjet tudósok feladata állandóan előrevinni a társadalomtudományt, bátran megoldani az élet által felvetett újabb problémákat, minden eszközzel segíteni a szovjet népet a kommunista társadalom felépítésében. A tudomány minden ágának nagy a szerepe a Szovjetunióban, mert a tudomány irányítja a nagy gazdasági és kulturális építőmunkát — az egységes állami terv szerint. A szovjet tudomány munkálójának bátran kell haladni az újítás útján, újabb tanulmányokkal és felfedezésekkel kell gazdagítani a szovjettudományt és a tudomány és technika vívmányait be kell vezetni a gyakorlatba, a természetbe.

Ellenségeink irigykednek azért, mert a társadalomtudomány országunkban magas helyet foglalt el. Kelletlenül kénytelenek elismerni, hogy a Szovjetunió politikája legyőzhetetlen, mert szigorúan tudományos alapokon nyugszik.

Morris Price amerikai szociológus keserűen panaszkodik, hogy a politika terén »mi — azaz az amerikaiak — túldrágán fizetünk nem szakzerű, műkedvelő, naiv gondolkodásunkért«.

A szovjet nép jól tudja, hogy a marxi-lenini tanok nagy ereje vezette a szocializmust győzelemre, a tudomány nagy alakjainak, Leninnek és Sztalinnek lángelméje nyitotta meg a nép előtt az utat a kommunizmus felé.

Sztalin, az új, népi, szovjet értelmiséget jellemezve azt mondta, hogy »a mi értelmiségünk hús és vér, a nép húsából és véréből, nem ismeri a kizsákmányolás jármát, gyűlöli a kizsákmányolókat és kész arra, hogy hittel és igazsággal szolgálja a Szovjetunió népeit«. (A leninizmus kérdései.) Az egész kizsákmányoló rendszer iránti gyűlölet megkülönböztető jegye a szovjet értelmiségnek. Ez a gyűlölet elválaszthatatlan a nép iránti szeretettől, a szocializmus országának önfeláldozó szolgálatától. Ez a gyűlölet a kizsákmányolókat iránt, természetesen nem egyeztethető össze a burzsoá kultúra előtti leborúlással,

mert ez a leborulás szellemi függést jelent a tőkétől, a kizsákmányolók világától.

A 19. század hűbéri, cári Oroszországa gazdasági és politikai berendezkedésében elmaradt ország volt a polgári demokráciákhoz képest. Ez tette fogékonnyá az akkori értelmiséget a »nyugatos« hangukatok iránt. Azonban még akkor is az orosz forradalmi demokrata értelmiség legjobb képviselői, Bjelinszkij és Herzen, Csernisevszkij és Dobroljubov, látták és kiemelték a nyugateurópai polgári kultúra korlátait és bírálták is azokat. A hűbéri Oroszország uralkodó osztályai viszont elvoltak telve alázattal minden iránt, ami külföldről jött és ugyanakkor megvetettek minden népet, vagy »népi egyszerűséget«, amint ők mondták.

A 19. századbeli orosz kultúra nagy alakjainak érdeme az, hogy a kultúra éltető népi forrásai felé fordultak és alkotómunkájukkal a nép kultúráját gazdagították, úgy hogy az világtörténelmi jelentőséget kapott. Így Glinka zeneszerző kiüzte a szalónokból az »olaszkodást«, a vértelen, utánzó zenét és lerakta az orosz zene fejlődésének alapkövét. A halhatatlan Puskin megmutatta az orosz szó hatalmas erejét. Az orosz tudomány népi gyökerei világosan láthatók a nagy alapító, Lomonoszov példáján, aki szintén a tehetségtelen külföldieskedés ellen küzdött. Lomonoszov lángelméjében kifejeződött a nép sokévszázados kutató gondolata, amely a cárizmus szörnyű viszonyai mellett is autodidakták százait adta a népek, mint például Polzunovot, aki megelőzte Wattot a gőzgép feltalálásában és sok más kiváló tudóst.

A nyugat előtti alázatosságot hirdette a 20. században az orosz burzsoázia számos képviselője, akik szoros kapcsolatban állottak a külföldi tőkével és a cári Oroszországot külföldi államok gyarmatává változtatták. A burzsoá értelmiség sietve öltötte fel a különböző reakciós európai eszmeáramlatok divatos ruháját és Oroszországot elárasztotta mindenféle romlott és romlasztó áruval a »nyugateurópai kultúra legutolsó vívmányai« ürügyén. A klasszikus orosz filozófia örökségét, Bjelinszkij, Herzen, Csernisevszkij eszméit elhanyagolták és az értelmiséget a »neokantianizmussal«, a »machizmussal« és a nyugateurópai idealisztikus filozófia bomlásának egyéb termékeivel akarták beoltani. Az irodalomban különböző »dekadensek«, »impresszionisták«, »akméisták«, stb. siettek megtagadni az orosz irodalom nagy felszabadító hagyományait és a nekik jobban álló nyugati irodalmi iragyok köntösében díszleptek, amelyek a bomló imperializmus legmaradibb eszméit fejezték ki.

Lenin és Sztalin és a bolsevikiek kíméletlen harcot indítottak a divatos reakciós áramlatok ellen, amelyek elsősorban az értelmiség körében terjedtek el. Leleplezték a nyugati burzsoá reakció előtti eme szolgáltság lényegét.

A bolsevik párt, amely a dolgozókat a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban vezette, elhárította azt a veszélyt, hogy Oroszország gyarmattá váljék, megmentette az országot a gazdasági, politikai és szellemi függéstől.

A bolsevik párt vezetése alatt a Szovjetunió dolgozói felépítették a szocialista társadalmat, megvédték a szovjet haza becsületét és függetlenségét a fasizmussal vívott élethalál harcban, megmentették a haladó emberiség ügyét.

Kultúránk építése a múltban és a jelenben is a káros burzsoá befolyás állandó behatolási kísérletei mellett folyik. A háború utáni viszo-

nyok között is tovább folyik küzdelmünk az imperialista reakció ideológiájával.

A szovjet nép — a történelem folyamán — elsőnek alkotta meg a legtökéletesebb társadalmi rendszert. Gazdasági rendszerünk a termelőrök kibontakozását és fejlődését példátlan ütemben biztosítja. Ennek segítségével már megváltoztattuk hazánk arcát és haladunk tovább a népi tömegek életszínvonalának további állandó emelése felé, az anyagi erőforrások bősége, a kommunizmus felé.

Társadalmi rendszerünk a leghaladóbb szellemű az egész világon, mert a történelem során először a szovjet demokrácia vonta be a politikai tevékenységbe, az állami irányításba a dolgozók legszélesebb tömegeit, megszüntetve minden faji vagy nemzetiségi megkülönböztetést, a nők bármely alárendelését, biztosítva a dolgozók teljes szabadságát.

A szovjet tudomány, művészet és az egész szovjet kultúra vezető helyen áll az egész világon, mert az egész szovjet néppel együtt vezető szerepet játszik az emberiség haladásában, övé a jövő, mert ő dolgozik a jövő érdekében.

A szovjet kultúra nagy eszmei ereje abban rejlik, hogy át van hatva a bolsevik párt haladó világnézetével, fel van fegyverezve a forradalmi gondolat és forradalmi munka legnagyobb lángelméinek, Leninnek és Sztalinnak eszméivel.

A NÉMET KATONAI ELMÉLET CSÖDJE

Hitler Németországának a Szovjet Szövetség ellen vívott háborúban szenvedett, csúfos veresége foszlányokká tépte a német hadsereg legyőzhetetlenségéről, a német katonai doktrinák tökéletességéről szőtt legendákat. A szovjet hadsereg győzelme a német hadigépezet felett az egész világnak megmutatta, hogy a németek elgondolása abszolút katonai tekintélyükről nem más, mint beképzelt és megszüntette a német hadseregtől való félelem hipnózisát, amely sok évtizeden át sok más hedsereget elszédített.

Nem véletlen az, hogy Németország katonai tekintélyét éppen a szovjet hadsereg törte le. Egyetlen más hadsereg és egyetlen más hadi ideológia sem tudott volna ily ragyogó sikereket aratni Hitler Németországának hatalmas hadigépezetével szemben. Csak a Lenin-Sztalin pártja által alapított a sztalinai haditudománnyal felfegyverzett szovjet hadsereg volt képes megverni a német hadsereget és megszüntetni Németország katonai tekintélyét.

»Bírálnunk kell-e lényegében Clausewitz katonai elméletét? Igen, bírálnunk kell. Kötelességünk, hogy ügyünk és korunk katonai tudománya érdekeinek szempontjából bírálat alá vegyük nemcsak Clausewitzet, hanem Moellkét, Schliöfent, Ludendorffot, Keitelt és a háború ideológiájának többi németországi hordozóit is. Az utóbbi harminc évben Németország két ízben zúditott vérengző háborút a világra — és mind a kétszer vereséget szenvedett. Véletlen-e ez? Természetesen, nem. Nem jelenti-e ez azt, hogy nem csupán Németország, hanem annak katonai ideológiája sem bírta ki az erőpróbát? Feltétlenül azt jelenti. Mindenki előtt ismeretes, mekkora tisztelettel néztek az egész

világ katonái — beléértve orosz katonáinkat is — Németország katonai tekintélyeire. Véget kell-e vetni ennek a meg nem érdemelt nagyraértékelésnek? Igen, véget kell vetnünk. Nos, ehhez pedig szükséges a kritika, különösen a mi részünkről, Németország legyőzői részéről. (Sztalin).

A POROSZ MILITARIZMUS FORRÁSAI

Poroszország III. Napoleon Franciaországa feletti győzelme Németország egységesítéséhez vezetett. A porosz hadsereg az 1870—1871-es háborúban a német államszövetség fegyveres erőinek gerince volt. A porosz vezérkar főnöke, Hellmuth Moeltke, Bismarck-kal együtt, a német birodalom alapítója lett. A porosz vezetés alatt egyesült Németország nemcsak elismerte Poroszország és a porosz nemesség vezető szerepét, de átvette a porosz elveket és katonai doktrínákat is. Fichte német filozófus reakciós tanítása a poroszok és általában a németek »történelmi szerepéről«, meg arról, hogy a német — »kiválasztott nép«, továbbá Hegel filozófiai rendszere, — ezek voltak a német birodalom katonai ideológiájának alapjai. Hegel tanítása szerint a háború és a militarizmus kultusza jelenti a társadalmi fejlődés alapfeltételeit. Ez a kultusz jó talajt talált Poroszországban és a német birodalom kultuszává is vált. Ez a kultusz lassan öncélú lett és Scsedrinnek, a nagy orosz szatirikusnak szavai szerint »a katonai győzelmek dicsőségének, az ágyúk-dörgésének, a legyőzöttek hörgésének sörétől való lerészegedést« váltotta ki Németországban. Clausewitz doktrínáit Poroszország katonai tekintélyének elvitathatatlanságát, a német birodalom doktrínáivá kiáltották ki.

A német birodalom megalakulása azt jelentette, hogy Európa szívében új imperialista ragadozó jelent meg, amely nemsokára az imperialista háborúk újjára tért.

Nem sok kellett a német imperializmusnak ahhoz, hogy ideológiailag megalapozza rablóprogramját: csak a poroszok katonai ötleteit kellett alkalmaznia az új történelmi viszonyokhoz.

I. Vilmos porosz király, Németország első császára már 1821-ben a következőképpen fogalmazta meg a háború szerepét Poroszország életében:

»Semmi sem olyan veszélyes számunkra, mint a hosszantartó béke. Nézzük meg politikai helyzetünket: gyengesége szembenűnő, ha összehasonlítjuk magunkat a szomszédainkkal. Ezt a gyengeséget szellemi erővel kell pótolnunk, ez utóbbit pedig a katonaságnak kell kifejlesztenie és támogatnia: a háború — erre kitűnő eszköz.

GYARMATI HÓDÍTÁSOK

II. Vilmos, aki 1888-ban a gyarmati hódítások és Németország első világháborús előkészületeinek hevében ült trónra, uralkodásának első éveitől kezdve lelkes barátja volt a militarizmus és a terjeszkedés minden jelenségének. A 19. század végén, II. Vilmos uralkodásának időszakában megerősödik a németek kelet felé irányuló törekvése és a »helyet a nap alatt« keresése. Az imperialista Németország rabló jelszava, a »Drang nach Osten«, melyet először a Német Lovagrend fogalmazott meg, szerves része volt II. Vilmos és Hitler Németországa katonai programjának.

Eppen ezért nem véletlen, hogy az imperialista Németország Moelt-

ke által megteremtett katonai doktrínáinak is a multba nyúlnak a gyökerei. Az imperialista Németország katonai ideológiájának és katonai doktrínáinak legfontosabb zászlóhordozói — Moeltke, Schlieffen, Ludendorff, Keitel — egyformán követői voltak Clausewitznak és valóssággal mohón nyelték Clausewitz háborúról szóló legréakcióosabb tanításait.

A »VILLÁMHÁBORÚ«

Németország katonai doktrínájának alapjául a »villámháború« elmélete szolgált. Ezt az elméletet Schlieffen, a német vezérkar főnöke dolgozta ki az 1914—1918-as világháború előtt. Az elmélet tudományos alapja Clausewitz ismert megállapítása volt a háború törvényeiről: »Nincs szükség az erők hosszantartó (következetes) felvonulatására, — tanította Clausewitz. — Az adott támadásra kijelölt összes erők egyszeri megfeszítése — ez a háború alaptörvénye«. Az elmélet gyakorlati részét Schlieffen az 1866-os osztrák-porosz és az 1870—71-es francia-porosz háborúk tapasztalatainak alapján dolgozta ki. »Cannae« című művében részletesen elemezte a porosz hadsereg 1866-os és 1870—71-es legfontosabb hadműveleit és ennek alapján meghatározta a háborúnak szerinte legtökéletesebb operatív formáját — megsemmisítő csapással az ellenfél főerőinek bekerítését, a »cannaei stratégiát«.

A Schlieffen által kidolgozott »villámháborúelmélet« nem állta ki a gyakorlati háború próbáját. Németország háborús terve már az első hónapokban megbukott. Ezt a »cannaei stratégiát« 1914-ben sem tudta végrehajtani a német hadsereg. A francia hadsereg az orosz csapatok segítségével 1914 szeptemberében, a marnei csatában megverte a németeket. Az első világháború — a német katonai jóvendőlések ellenére — elnyújtott jelleget öltött, a többnapos frontális ütközetek lánccolatával. A német főparancsnokság minden arra irányuló kísérlete, hogy a háború időtartamát csökkentse, mind a nyugati (angol-francia), mind pedig a keleti (orosz) frontokon sikertelenül végződött. Németország az első világháborúban vereséget szenvedett.

Vajjon a németek megvizsgálták-e alaposan a »villámháború« elméletét, miután 1918-ban vereséget szenvedtek? Vajjon elítélte-e a német katonai gondolkozás Moeltke, Schlieffen, Ludendorff stratégiájának kalandor jellegét? Egyáltalán nem, a »villámháború«, a »Blitzkrieg« elmélete lett a fasiszta Németország támadó tervének, a »Barbarossa tervnek« is az alapja, bár a német hadsereg mögött már ott volt az első világháború tapasztalata, amely megmutatta ennek az elméletnek a talajtalanását.

Schlieffen — II. Frigyeshez hasonlóan — a »nagy zászlóalj« jelentőségét hangsúlyozta. »... Mindenféle cannae-hoz« írta, — túlerőre van szükség. Schlieffen a Franciaország elleni háború tervében ezt a túlerőt nemcsak az erők túlsúlyával, de a csapatoknak a jobbszárnyon való megfelelő összevonásával érte el. Ebben az átcsoportosításban Schlieffen és követői valamilyen földöntúli erőt láttak. A Schlieffen-terv erőcsoportjain történt különböző változtatások megfosztották ezt a tervet csodabatasú erejétől — ez volt a Schlieffen-terv 1914—18-ban szenvedett veresége okainak hivatalos német magyarázata.

Bármilyen embertelenek is voltak Németország háborús módszerei 1914—18-ban, — a háború fasiszta teoretikusait nem elégitették ki. Ludendorff »felesleges humanizmussal« magyarázta Németországnak az első világháborúban szenvedett vereségét és azt állította, hogy Németország nem elég erélyes módszereket alkalmazott. Éppen ezért azt követelte, hogy a következő háborúban Németország ne törődjék a

nemzetközi jog szabályaival. A következőket írta: *»A parancsnokság — míg a fronton a döntő küzdelem kierőszoakolására törekszik — egyidejűleg a rendelkezésére álló eszközökkel kísérelje meg az ellenfél országának gazdaságát és lakosságát szétverni. Itt következik be az a pillanat, mikor bombázó kötelékek indulnak a célpontok felé és könnyörtelenül csapnak le rájuk». Keitel, Ludendorff követője és tanítványa, mint a német-fasiszta hadsereg többi tábornokai is, a második világháborúban semmit sem törődtek a háború szabályaival és szokásaival. A legbűnösebb, a legembertelenebb módszereket alkalmazták. A fasiszta Németországot azonban ez sem mentette meg a vereségtől. A német katonai doktrínák ezúttal is visszafelé sülték el.*

MIÉRT BUKOTT EL A »VILLÁMHÁBORÚ«

Természetesen helytelen volna, ha a »villámháború« német elméletét teljesen alap nélkül valónak tartanánk. Ennek az elméletnek a csődje a második világháború alatt egyáltalán nem önműködően, hanem az ezen az elméleten felépült fasiszta hadigépezetnek a szocialista állam katonai szervezettségével és rendszerével történt összeütközése folytán következett be.

Annak, hogy a »Blitzkrieg« német elmélete, minden kalandorsága ellenére sem önmagától omlott össze, — az 1939—40-es évek katonai eseményei a legjobb bizonyítékai. A német hadsereg 1939-ben három hét alatt befejezte a lengyelországi hadjáratot. 1940 nyarán, másfél hónappal Franciaország megtámadása után a kapituláns francia körorök szegyeenteljes fegyverszünetet voltak kénytelenek aláírni. Ilymódon a fasiszta Németország hadigépezete, tudományos alapjának minden tarthatatlansága ellenére, végre tudta hajtani a »villámháborút«.

Sztalin a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 24. évfordulóján tartott beszédében jellemezte a »villámháború« terve bukásának okait: *»Mi a magyarázata annak, hogy a »villámháború«, amely sikerült Nyugat-Európában, Keleten nem sikerült és csődöt mondott?*

»Mire számítottak a német fasiszta stratégiák, mikor azt állították, hogy a Szovjetunióval két hónap alatt végeznek és e rövid idő alatt eljutnak az Urálig?

Mindenekelőtt komolyan remélték, hogy sikerül nekik létrehozniok egy egyetemes koalíciót a Szovjet Szövetség ellen, bevonni ebbe a koalícióba Nagy-Britanniát és az Egyesült Államokat, előzetesen megfélemlíteni ezen országok kormányköreit a forradalom kísértetével és ilyenformán teljesen elszigetelni országunkat a többi hatalomtól... De a németek kegyetlenül elszámították magukat.

Másodszor, a németek a szovjet rendszer megingására, a frontmögötti szovjet terület ingatag voltára számítottak, és azt hitték, hogy az első komoly csapás, a Vörös Hadsereg első balsikerei után, a munkások és parasztok között majd összeütközéssel kezdődnek, a Szovjet-Szövetség népei között majd viszályok keletkeznek, felkelések törnek ki és az ország szétesik alkotórészeire, ami szükségszerűen megkönnyítené a német területablók előnyomulását egészen az Urálig. De a németek itt is kegyetlenül elszámították magukat...

A német rablók végül a Vörös Hadsereg és a Vörös Hajóhad gyengeségére számítottak, feltételezték, hogy a német hadseregnek és a német flottának egycsapásra sikerül felborítani és szétkergetni hadseregünket és hajóhadunkat és utat törni magának, hogy akadálytalanul

behatoljon országunk belsejébe. De a németek itt is kegyetlenül elszámították magukat, túlbecsülték saját erejüket és lebecsülték a mi hadseregünket és hajóhadunkat.

A Szovjet Szövetség — a böles sztalin elmélet következtében — nem került elszigetelt helyzetbe és sikerült szövetségeseiket nyernie a Németország elleni háborúban. A sztalin öt éves tervek végrehajtásának eredményeképpen a szovjet ország minden oldalról készen állt a védekezésre. A szovjet társadalom erkölcsi-politikai egységen a Szovjet Szövetség népeinek barátsága megingathatatlan volt. Ezt az erőt a szovjet országban fennálló szocialista társadalmi és államrendszer kölesönözte nekik. A fasiszta »villámháború« kalandor stratégiája beleütközött a szovjet állam élenjáró katonai ideológiájába és nem állta ki a próbát. A német katonai ideológia teljes csődbe került.

A kétfrontos háború problémája — attól kezdve, hogy Németország az imperialista háborúk útjára tért — szüntelenül foglalkoztatta a német haditudomány ideológusait. Mindegyiküknek megvolt a maga módszere, de mindegyik módszer megbukott a háború folyamán. Moeltke így írt 1871-ben: »*A fiatal német birodalom létét veszélyeztető erőpróba volna, egy Oroszországgal és Franciaországgal egyidejűleg vívott háború.*«. A megoldást Moeltke egy német-osztrák-magyar-olasz katonai szerződésben és egy Oroszország elleni preventív háborúban látta. A katonai szövetségre Oroszország és Franciaország egy másik katonai szövetséggel válaszoltak, melyhez később Anglia is csatlakozott. Ez pedig lehetetlenné tette az Oroszország elleni preventív háborút.

A francia-orosz katonai szövetség ténye elé állított Schlieffen úgy próbálta megoldani a kétfrontos háború problémáját, hogy »villámháborúval« akarta megsemmisíteni először a francia, azután az orosz hadsereget. Ez az ötlet volt az általa még 1905-ben kidolgozott háborús terv alapja. De azok a számítások, hogy a francia hadsereggel egy csapásra végezzen, — nem váltak be. A német hadsereg 1914-ben nemcsak hogy nem tudta végrehajtani az előre elgondolt »cannaeit«, de még csak meg sem tudta verni a francia hadsereget. Az orosz csapatok keletporoszországi hadműveletei, amelyek veszélyeztették Németország mögöttes stratégiai területét, arra kényszerítették a német parancsnokságot, hogy már a háború első napjaitól kezdve szétoseza erőit a nyugati és keleti frontok között. Ilymódon az orosz csapatok keletporoszországi hadműveletei már a háború első napjaiban lehetlenné tették a Schlieffen-terv alapötletének valóraváltását és ezzel megbizonyították tudományos alapjának hazug voltát.

A fasiszta Németország stratégiái sem tudták megoldani ezt a problémát.

KALANDORSZELLEM A NÉMET SZTRATÉGIÁBAN

A német katonai doktrínákra jellemző a saját erők és lehetőségek túlbecsülése és az ellenfél erőinek és lehetőségeinek lebecsülése. Ez a tulajdonság a német hadseregben felébresztette azt a kalandorszellemet, amely az első és második világháborúban jelentős mértékben elősegítette Németország vereségét. Kalandorszellemmel volt átitatva Schlieffen háborús terve, de a német vezérkar terve is az első világháborúban. Kalandorszellelem vezeti a német »Reichswehr« főparancsnokát, Seektet is, mikor »Egy katona gondolatai« című, 1928-ban megjelent könyvében a német zsoldoshadsereg megsemmisítő erejéről ír. Seekt azt erősítette, hogy a kislétszámú, de válogatott elemekből álló, a háború korszerű eszközeivel felfegyverzett német hadsereg döntő

vereséget tud mérni, mindenkire, ha támadása teljesen váratlanul éri az ellenfelet. Clausewitz elveit követte, aki azt állította, hogy a háború semmi más, mint *»oly erőszak, amelynek célja rákényszeríteni az ellenséget, hogy teljesítse akarataunkat«* s hogy a győzelmet az vívja ki, *»aki ezt az erőszakot szégyenkezés nélkül és vért nem kímélve alkalmazza«*. Seckt azt bizonygatta, hogy a váratlan rajtaütés stratégiájával még egy *»kis hadsereg«* is képes egyszerű frontális támadással átörni az ellenség védelmi vonalait és lehetőtlenné tenni az ellenség alapvető haderejének mozgósítását. A gyors és feltartóztathatatlan betörés az ellenség területére, Seckt véleménye szerint nemcsak megtöri annak ellenállását, de pánikot kelt annak társadalmában és az ellenség államát és népét szervezett ellenállásra képtelenné teszi.

A fasiszta Németország stratégiája a Szovjet Szövetséggel elleni háborúban akkor is kalandorstratégia volt, ha nem is követte egészen Seckt elméletét. A versaillesi szerződés egyoldalú megszegése után Németországnak már nem volt szüksége a *»kis hadseregek«* elméletére. A fasiszta Németország hadigépezete katonák milliőiből, repülőgépek és tankok tízezreiből állott. De ez csak még jobban megerősítette Keitelt és a fasiszta Németország egész vezérkarát abban a hitben, hogy a német hadsereg ereje legyőzhetetlen és a német csapatok nyomásának egyetlen más hadsereg sem tud ellenállni. A fasiszta kalandorstratégia vitte a német hadsereget Sztalingrád falai alá, a német csapatok — Németország történelmében még soha nem látott — vereségéig.

Sztalin, 1943 február 23-án kiadott napiparancsában, ezt mondta:

»Kétség sem férhet ahhoz, hogy csakis a Vörös Hadsereg hadvezetőségének helyes stratégiája és az e stratégiát megvalósító parancsnokok rugalmas taktikája vezethetett ahhoz a nagyjelentőségű tényhez, hogy a németek 330 ezer főből álló, óriási válogatott hadseregét Sztalingrád alatt bekerítettük és megsemmisítettük. Ebben a tekintetben a németeknél távolról sincs minden rendjén. Stratégiájuk hibás, mint-hogy ez a stratégia rendszerint lebecsüli az ellenfél erejét és lehetőségeit és túlbecsüli saját erőit. Taktikájuk sablonszerű, mert a front eseményeit a harcászati szabályzat egyik vagy másik paragrafusának keretei közé igyekszik szorítani«.

Kalandorstratégia volt a németek támadó stratégiája a Szovjetunióelleni háborúban, de kalandorjellegű volt védelmi stratégiájuk is, amelyet a háború második szakaszában akartak végrehajtani. A németek támadó doktrínái a Sztalingrád alatti vereséghez vezettek, a védekező stratégiájuk pedig elvitt Németország teljes vereségéhez.

A német katonai elgondolások kalandor volta és elvontsága megmutatkozott a német hadsereg hadművelleti tudásában is. Schlieffen *»cannae«*-ja nemcsak Németországban, hanem más országokban, köztük a cári Oroszországban is magával ragadta a katonai dilettánsok képzetét. A schlieffeni terveket azonban, éppen kalandor voltuk miatt nem lehetett végrehajtani és ezek a tervek nemhogy döntő, de még részleges győzelmet sem hoztak 1914—1918-ban. A németek erre irányuló kísérletei teljesen csődöt mondtak.

Nem lett jobb sorsa annak a hadművelleti formának sem, melyet a német hadsereg a második világháborúban alkalmazott. Az első világháborúban a német katonai gondolkozás nem értékelte a tankokat és az 1920. évi német harcászati szabályzat a tankokat még csak a pozíciós, állásháború eszközeinek tartotta. Mikor aztán meggyőződtek a korszerű tankok erejéről, egyszeribe másik végletbe estek. Németor-

szág nem törődött a korszerű tüzérség erejével, a gyalogság szerepével és a második világháborúban egész támadó taktikáját a tankok és repülőgépek kombinált hadműveleteire alapozta. Ez a taktika helyesnek mutatkozott Lengyelország és Franciaország rosszul felfegyverzett hadseregeivel szemben 1939—1940-ben, de tehetetlennek mutatkozott az erős Vörös Hadsereg elleni harcban. Ez a hibás számítás a németeknek már a háború első hónapjaiban is hatalmas és pótolhatatlan veszteségeikbe került.

A SZTALINI HADITUDOMÁNY DIADALA

A német katonai doktrínát legyőzte az a sztalini haditudomány, amely ma a korszerű haditudomány csúcsán áll. Sztalin életrajzának háború utáni kiadásában a következőket olvassuk:

»Sztalin továbbfejlesztette az élenjáró szovjet haditudományt. Kidolgozta az aktív védekezés, az ellentámadás és támadás, a fegyvernek és haditechnika együttműködésének szabályait, elemezte a tankok és repülőgépek szerepét a korszerű háborúban. Sztalin megállapította, hogy a tüzérség a legerősebb fegyvernem. A háború különböző szakaszaiban Sztalin lángeztal megaltálta a helyzet sajátágainak teljesen megfelelő helyes megoldásokat.

A sztalini haditudomány mind a védelemben, mind a támadásban megnyilvánult. Útmutatásai alapján a szovjet csapatok aktív védekezése egybecsett az ellentámadás előkészítésével. A támadás összhangban volt a tartós védekezéssel. Sztalin mesterien kidolgozta és alkalmazta a hadmozdulatok új taktikáját, az ellenség frontjának egyidejűleg több szakaszon való áttörési taktikáját, ami megakadályozza, hogy az ellenség ütőképessé sűrítthesse tartalékát, valamint azt a taktikát, hogy az ellenség arcvonalát különböző időpontban több helyen törik át, mikor az egyik áttörés a másikat követi, hogy ezzel az ellenséget, nagy erő- és idővesztés mellett, csapatainak átcsoportosítására kényszerítsék és végül az ellenséges szárnyak áttörésének, az ellenség hátába kerülésének, körülvételének és megsemmisítésének taktikáját. Sztalin lángeztal előrelátással megsejtette az ellenség terveit és keresztülhúzta őket.

A Szovjet Hadsereg által, Sztalin generalisszimusz vezetése alatt végzett hadműveleteket sajátos találatkonyság és eredetiség jellemzi.

Németország katonai doktrínája — egész történelme folyamán lehetetlen, tudománytalan volt. Két világháború alatt mondott csődöt. Németország katonai tekintélyét elsősorban a Szovjet Hadsereg győzelmei, Sztalin generalisszimusz lángeztal döntötték meg.

Irta: Zubkov Joszip

AZ ANGOL MUNKÁSPÁRT KONGRESSZUSÁNAK TANULSÁGAI

Az angol munkásmozgalom és a politikai élet összes tényezői nagy érdeklődéssel tekintettek a munkáspárt Margate-i kongresszusa elé, amelyre a szakszervezetek és a helyi munkáspárti csoportok többszáz határozati javaslatot küldtek be. Már előre lehetett látni ugyan, hogy az ez évi kongresszus nem hoz lényegbevágó határozatokat, de sokan jogosan számíthattak arra, hogy a gazdasági helyzet és az ország külpolitikájának megítélése a delegáltak részéről határozottan megmutatja, hogy a dolgozó tömegek erőteljesen szocialista belpolitikát követelnek és ennek biztosítására, a külpolitikai irányvonal megváltoztatásáért küzdenek. Sokan már csak azért is tekintettek nagy érdeklődéssel a kongresszus elé, mert az elmúlt tél súlyos gazdasági krízise, a szénhiány következtében bekövetkezett ipari zavarok és a két millió munkanélküli emléke nagy hatással volt a Szakszervezeti Tanács magatartására és nem látszott valószínűlennék, hogy erősebb összecsapásra kerülhet sor a szakszervezeti mozgalom vezetői és a végrehajtó bizottság tagjai között.

A kongresszus iránti érdeklődést fokozta az a tény is, hogy ez volt a munkáspárt második kongresszusa hatalomra jutása óta. Míg az 1945-ös kongresszus teljesen a küszöbön álló választáshoz szükséges tömegmozgósítás jegyében zajlott le és magán viselte a fasizmus elleni győztes háború öntudatos munkásmozgalmának több megnyilvánulását, addig az 1946-os kongresszus a választási győzelem és a szocialista belpolitikának első jelentős eredményeinek mámorában folyt le. A munkásmozgalom tömegei és a szakszervezetek delegáltjai nem egyeztek meg mindenben a vezetőség magatartásával az államosítás tempó-

jával, de kénytelenek voltak elismerni, hogy Anglia végre megindult azon az úton, amelyet a munkáspárt programja kijelölt. Ez a program a munkásmozgalom osztatlan támogatását élvezte és mély hatással volt a lakosság túlnyomó részére, amelynek elég volt a konzervatív uralomból. Csak az őszi szakszervezeti kongresszus mutatta meg azután határozottabban, hogy a munkásmozgalom nem áll egységesen a kormány mögött, hogy a legfontosabb szakszervezetek nem hajlandók mindenben, főleg külpolitikai kérdésekben, támogatni a kormányt. A szakszervezeti kongresszus határozatai viszont kiemelték a legjobban szervezett dolgozókat, a kulcspárók munkásainak aggodalmát és elenzéki magatartását Anglia külpolitikai iránya miatt. Széles tömegek előtt vált mindjobban tudatossá, hogy a konzervatív külpolitikának következetes folytatása nem lehet szocialista külpolitika és nem egeztethető össze a szocializmus felé haladó országok kívánálvaival.

A szakszervezeti kongresszus határozatai azonban nem tudták közvetlenül befolyásolni a kormány külpolitikai irányvonalát. A szakszervezeti kongresszus közvetlen folytatása a munkáspárt parlamenti frakciójának ügyvezető palotaforradalma volt, amely félelemmel töltötte el a kormányt és a munkáspárt vezetőségét. Azután következett a téli szénkrízis, amelynek hatására a szakszervezeti mozgalom ismét élesebben lépett fel a kormány ellen, ugyanakkor azóban határozottan megmutatkozott, hogy a munkásmozgalom baloldala tartózkodik minden olyan fellépéstől, amely veszélyeztethetné a munkáskormány létét. A szénkrízis, hatása végeredményben megszilárdította a kormány helyzetét. A krízis olyan különleges helyzetet teremtett, hogy a munkásmozgalom baloldali tömegei mentették meg az országot a konzervatívokkal való koalíciótól, aminek hatása az

álamosítási program lelassítása, esetleg teljes leállításra lett volna. A munkásmozgalom baloldali része, a kommunista párt és a baloldali szakszervezetek olyan magatartást tanúsítottak, amely lehetetlenné tette a konzervatívokkal való megegyezést, bár a kormány néhány tagja hajlandó lett volna a gyárosok, a bankigazgatók és a földbirtokosok pártjával való együttműködésre. A baloldal megakadályozta a koalíciós kormány létrejövetelét, de ugyanakkor szorosabbra zárta a munkáspárt sorait és a legismertebb vezetők iránti korlátlan bizalmat.

A kormány helyesen ítélte meg a baloldal erejét, amikor a kötelező katonai szolgálat kérdésében meghajolt a parlamenti baloldal nyomása alatt és leszállította a katonai szolgálat idejét 18 hónapra egy évre. Megjelent a »Balra tartás« című röpirat, a parlamenti balközép programja, amit szinte néhány óra alatt szétkapkodtak, majd a szakszervezetek és a Szakszervezeti Tanács gazdagsági természetű javaslatát, Ezek a javaslatok az ország gazdasági helyzetével és főleg a megoldás eszközeivel és lehetőségeivel foglalkoztak és vagy közvetlenül, vagy sokszor közvetve élesen bírálták a kormány magatartását a munkások előteremtésének kérdésében. A parlamenti baloldal többször rámutatott arra, hogy az ország gazdasági helyzete és külpolitikája között közvetlen kapcsolatok vannak, hogy a régi konzervatív külpolitika folytonosságának megváltoztatása nélkül nem lehet remény a gazdasági helyzet javulására. Ugy látszott, hogy a szakszervezeti munkásság tisztában van az ország gazdasági helyzetével, az amerikai kölesön gyors kimerülésének és az ország külpolitikájának egymásra való hatásával.

A kongresszus lefolyása azonban megmutatta, hogy a szakszervezeti mozgalom és a baloldali parlamenti vezetők között nincsen meg a szük-

séges kapcsolat. Kétségtelen, hogy a szakszervezeti munkásság hagyományos ellenszenvet a mozgalom intellektueljei ellen érezte hatását. A parlamenti baloldali politikája azonkívül nem is volt egységes, nem volt meg a szükséges egyetértés, nem volt meg a szoros politikai együttműködés a különböző baloldali csoportok között. Bevin külügyminiszternek nem is volt nehéz a helyzete. Már a parlamenti külpolitikai beszámolója megmutatta, hogy az általában brutálisan nyílt volt szakszervezeti vezető nagyon is figyelembe veszi a szakszervezetek és a parlamenti baloldali megváltozott hangulatát. Helytelen lenne azt állítani, hogy Bevin külpolitikája megváltozott volna az ellenzék fellépésének hatására. Meg lehet azonban állapítani, hogy Bevin igyekszik megtalálni azt a hangot, amellyel szimpátiát ébreszthet politikája és még inkább személye iránt. Bevin a régi külpolitikát, illetve a gazdasági nehézségek hatása alatt bizonyos mértékben módosított külpolitikai irányvonalat képviseli megváltozott hangon. Böven hivatkozik szakszervezetu multjára, amellyel azt akarja érzékeltetni, hogy ő, a régi munkásevezér, a munkásmozgalom hivatott vezetője és nem azok az intellektuellek, akik nem resteltek hátra támadni, amikor élelmiszerért könyörgött az Egyesült Államokban. Bevin különböző módon igyekezett megcáfolni az ellenzék felszólalók vádjait, ami nem is volt különösen nehéz. Az ellenzék szónokai kimondottan gyengék voltak és nem tudták kihasználni a szakszervezeti delegáltak baloldali magatartását, amely az előző napi vitában nyilvánult meg.

A munkaerő előteremtése az angol gazdasági élet megjavításának legfontosabb problémája. A baloldal már többször rámutatott arra, hogy teljesen lehetetlen megfelelő munkásságot beállítani a bányákba, a gyárakba és az üzemekbe, amíg a jelenlegi külpolitikai irányvonal szük-

ségessé teszi hatalmas hadseregek fegyverben tartását a világ különböző részein. A kongresszuson elválasztották a gazdasági helyzet és a munkaerő vitáját a külpolitikai helyzet tárgyalásától és így módon nehéz is lett volna a két kérdés szoros összefüggését kihangsúlyozni és a helyes következtetéseket levonni. A szakszervezeti delegáltak kiharcolták, hogy a vezetőség is elfogadja annak a nézetnek a helyességét, amely szerint megfelelő bérekkel, jobb életszínvonalal és jobb munkaviszonyok megteremtésével kell gondoskodni a legfontosabb iparágak munkáslétszámának növeléséről. A kongresszus leszavazta a vezetőséget a mezőgazdasági munkások számára fontos lakás kérdésben, azután pedig 4—1 arányban döntő győzelmet aratott az egyenlő munkáért egyenlő bér elvének ellenségei felett. A szakszervezetek delegáltjai helyesen érezték, hogy csak abban az esetben sikerül a nőket is nagyobb mértékben bevonni a termelésbe, ha ugyanazokat a béreket fizettetik meg a gyárosokkal és a különböző állami és városi hatóságokkal, amelyeket a férfi dolgozók szakszervezeteikkel már elértek.

A termelés növeléséhez szükséges munkaerő jelentékeny része a hadseregben található. Ezt érezte a kongresszus és amikor a vezetőség minden mesterkedése ellenére sikerült olyan javaslatot benyújtani, amely a munkaerő előteremtésének érdekében követelte a külföldi hadügyi kötelezettségek felülvizsgálását, 1,109,000 szavazat tüntetett a kormány külpolitikája ellen. Ennek ellenére a kongresszus majdnem teljesen egyhangúlag elfogadta Bevin külpolitikai beszámolóját és ezzel bizalmat szavazott az egész kormánynak és megtagadta az előző napon tanúsított magatartását. Nem csodálatos, hogy az angol konzervatív sajtó örömmel üdvözölte Bevin nagy győzelmét és keserűen kommentálta, hogy még mindig vannak

olyanok a munkásmozgalomban, akik nem értik meg a megváltozott viszonyokat és ilyen kritikus időkben »régimódi szocialista elképzeléseket«, mint egyenlő munkáért egyenlő bér elvét akarják valósággá változtatni.

A kongresszus nem állt hivatása magaslatán és nem mutatott utat az angol munkásmozgalomnak a szocializmusért folyó harcban. Nem mutatott utat a nemzetközi munkásosztálynak sem és nem hangsúlyozta ki a világ dolgozóinak, szocialist és demokrata népeinek testvéri összetartozását és egymásra utaltságát. Nem járult hozzá Anglia külpolitikai irányvonalának megváltoztatásához, a Szovjetunióval, a keleteurópai új demokráciákkal és a feltörekvő gyarmati népekkel való együttműködéshez. Nem mutatott határozott utat, amelyen haladva Anglia dolgozói szakíthatnak az amerikai imperializmus »atyai pártfogásával« és szorosabba fűzhetik a Szovjetunióval és a keleteurópai demokráciákkal való politikai és gazdasági kapcsolataikat.

A kongresszus azonban mégis hátrékkövet jelent az angol munkásmozgalm történetében. Talán most mucozott meg a legközevlelenebbül, hogy a szakszervezeti mozgalom jelentékeny része és éppen a kulcsiparok dolgozói elfogadják az angol kommunista párt gazdasági irányítását.

A kommunista párt javaslatai, amelyeket Horner, a bányászok szakszervezetének főtitkára és egyuttal a kommunista párt végrehajtó bizottságának tagja, ismertetett a kongresszus előestéjén, ott lebehettek a delegáltak szeme előtt, amikor gazdasági természetű kérdésekben a végrehajtó bizottság és egyuttal a kormány ellen szavaztak. A szakszervezeti mozgalom mind szélesebb tömegei kezdenek önálló szakszervezeti politikát kialakítani. Ez egyelőre még nem egységes és nagy mértékben szekcionális megfontolásokon alapszik, de szocialista tervgazdaságot, további államosítást, a kapitalista

Amerikától való teljes függetlenséget és a szocialista államokkal való szorosabb kapcsolatokat eredményez.

A munkásmozgalmom baloldalának tanulni kell a kongresszus tapasztalataiból. A baloldali szakszervezeteknek igyekezni kell teljesen egységes gazdasági természetű javaslatokat kidolgozni és megvalósítani. A baloldali politikai és parlamenti vezetőinek pedig fel kell ismerni, hogy az angol munkásmozgalmom sajátos felépítése lehetetlenné teszi a munkáspárt politikájának megváltoztatását a szakszervezetek legközvetlenebb támogatása nélkül. A politikai vezetők és a szakszervezetek magatartása között nincs semmi lényeges különbség. Azok a gazdasági követelések, ame-

lyekért a baloldali szakszervezetek harcba szálltak és a baloldali külpolitikai irány között nincs ellentét, ellenkezőleg egyik a másiknak a következménye. Ha az egész baloldalnak sikerül jobban összezárni sorait és a jövőben még kitartóbban és következetesebben harcolni Anglia dobozó lakosságának gazdasági és politikai érdekeiért, akkor a kongresszus nem jelentett kudarcot, hanem a leghatásosabb figyelmeztető volt azoknak a hibáknak a kiküszöbölésére, amelyek megakadályozták, hogy az összejövetel harcoss tömegmozgósítás és útmutatás legyen a szocializmusért folytatott küzdelemben.

Szüics Miklós

S Z E M L E

OSZTROVSZKI KÉT. KÖNYVE

Egész fiatal életével élte a regényét Osztrovszkij Nikolaj. Ő volt »A vihar szülőtte« és belőle lett »acél«. Valójában akkor született, amikor a Nagy Forradalom. A tizenötéves ifjúmunkás már Kotovszkij híres lovasai között Ukrajnát és Besszarábiát tisztogatja németektől, fehérektől, anarchistáktól, kísérte nagyuraktól, hazaárulóktól. Tanul és tanít. A konyhalegényből, a kisinasból — a későbbi hősből, Kotovszkij lovasából, Budjonnai kőzákjából író lesz, népe tanítója.

Súlyos sebesülései élete utolsó kilenc évében ágyhoz kötötték. Kínzó fájdalmaktól gyötörve, levelező hallgatója lesz az egyik szovjetegyetemnek. Irodalmat tanul és csinál. 1929-ben mindkét szemére megvakul.

Igy írta meg nagy regényét. Illetve — amíg írni tudott, írta, azután diktálta. Közben rádióelőadásokat tartott. Második regényét már nem tudta befejezni.

A lakása ma múzeum. Ebben a múzeumban százsámra őrzik könyvének golyóktól tépett példányait. A Szovjethadsereg fiatal hősei Osztrovszkij regényét vitték magukkal a nagy Honvédő Háborúba. És ez több, minden bírálatnál.

*

Koresagin Pavlét kicsapják az iskolából. A tanító arra tanítja, hogy a világ többmillió éves, a pápa pedig nem tudja megmagyarázni, hogy miért csak ötezer évről tud a biblia. Inkább »eltávolítja« a kis forradalmárt az iskolából. Pavle a vasúti vendéglőbe kerül. A nyitottszemű kisfiú az életet nézi és látja

edénymosogatás közben is. Látja a frontra induló virágos vonatokat, — a véresen, piszkosan, tetvesen visszaérkezöket. Figyeli a mulatózókat, akik a könnyű pénzeket szórják és látja a kisváros szörnnyű munkásnyomorát. Nyolc rubelt keres, majd tizet, tizenkettőt havonként és a »restiben« a háború vámszedői ezresekét szórnak el borra, nőre, kártyára. Lassan, szinte észrevétlenül belekerül a földalatti munkásmozgalomba, látóköre kiszélesül, kezdi érteni a dolgokat, megismerni az összefüggéseket.

Az első forradalom felvetett minden szennyet. A kisvárost előzőnlőtték a fehér hordák, Petljura pogromhősei. Megtelnek a börtönök, akasztófák igyekeznek elrettenteni az akkor már retenthetetlen tömegeket, amelyek az igazi felszabadtulásért harcolnak s nem azért, hogy a cár korbácsosai helyett, »független« Ukrajna földesurai vegyék kezébe a korbácsot. Pavle már tudja a helyét.

Vörös partizánok elfoglalják a várost. Gyűlést hirdetnek a színházteremben. A gimnáziumi ifjúság, nemesek, hivatalnokok »úri« gyermekei fanyalgatva hallgatják a szónokokat. »Hogy mi politizáljunk? És akkor mi lesz a tanulmányainkkal, az érettségivel? Természetesen, amennyiben sportkör, vagy esetleg egy klub alapításáról lenne szó...«

Nem, nem klubról van szó, nem is sportegyesületről. Egy fiatal munkás ugrik az emelvényre:

»Nevettek, pimaszok!... Zsarki Iván a nevem. Apámat, anyámat nem ismerem. Beszprizorni voltam, kóbor koldus. Nem volt egy odum, betevő falat kenyerem. Ugy éltem, mint egy rühes kutya. Nem úgy, mint ti, anyámasszony-katonái! A szovjethatalom megszületett. Vöröskatonák

vettek megukhoz. A szakasz örökbe fogadott, cipőt, ruhát adott, tanított és... és ami a legfőbb, megtanított arra, hogy ember vagyok. Nekik tartozom azért, hogy bolsevik lettem és bolsevik maradok halálomig. Én, én tudom, miért harcolunk. Magunkért harcolunk, a nyomorultakért, a dolgozók hatalmáért! Ti pedig vinnyogtok, mint a pinesikuttyák, azt se tudjátok, hogy kétszáz elvtárs esett itt el, a város előtt, értetek... Értünk, az országért, — és a végtelen földeken így véreznek...«

Véreztek a végtelen orosz földeken. Akkor kapta első sebeit Pavle is, a tizenötéves ifjúmunkás. Pavle, akinek regényében Osztrovszkij a saját életét írta meg.

Nem propaganda-regény. Az élet és az igazság regénye. És — ha életet és igazságot ír az író, elkerülhetetlenül »propagandát« is ír. Elég az éhező városról írni (mi is éltünk már háborút, mi is tudjuk, milyen) és elég leírni Timosenkó, a gazdag vendéglős pincéjét, ahonnan »hordókkal és zsákokkal roskadásig rakott teherautó« szállította el az elrejtett élelmiszereket. Ilyen vendéglőst is ismertünk, ilyen befalaztatott pincéket is — nem propaganda...

Pavle harcolt. A harcok ritka szüneteiben körülülték a hozzá hasonló fiatalok és a lélekbe hozzá hasonló öregebbek. Olvastak és tanultak. Tudták, valamennyien tudták, hogy a győzelmes harcok után új, munkás, értelmes emberek építik fel az új világot. A dolgozók világát. Azt a világot, amely elkerülhetetlenül harcokban születik és megállíthatatlanul a békét építi. Azt a világot, amiben egyedül érdemes élni és amiért egyedül érdemes meghalni. És ez propaganda lenne?

A napokban egy albán fiú, Sadik Merhori, ujságíróval beszélgetett. Körülbelül ezeket mondotta: »Két éven át a partizánokkal harcoltam, mint ifjúsági vezető. Amikor hozzáfogtak a bresko-banovicsi vasút építéséhez, odamentem. Két és fél hónapra át dolgoztam, rohammunkás lettem. Megtanultam az »aknázást«, hazajöttem a hazámba, Albániába. Itt a Kukus-Peskopi közötti autótutat építettük, majd egy másik autótutat. Amikor hozzáfogtunk a dracs-elbassáni vasútépítéshez, azonnal idejöttem és itt maradok végig. Igyekeznél fogunk, hogy a brigádunk a legjobbak közé kerüljön«.

Ez nem regény és nem is propaganda — ez valóság. Ilyen fiatalok születnek, ha felébred a dolgozó nép — és ilyen fiatal volt Koresagin Pavle, ilyen fiatalra edződött, acéllá.

Fiúk és lányok harcoltak együtt. Kezdődő szerelmeket éppen olyan mesteri tollal ír Osztrovszkij, mint a harcokról és mint az egyszerű hétköznapi eseményeiről. A nagy orosz realistának, a legnagyobbnak, Gorkijnak méltó tanítványa ebben az egyetlen elkészült regényében is. Mert a másikat, »A vihar szülötte«-t már nem tudta befejezni.

Koresagin Pavle — Osztrovszkij regényének hőse — »csak« egy a népből. Nem mozgatja az eseményeket, hanem együtt nő az eseményekkel. Így lesz óriássá. Olyan könyv ez, »amit nem lehet letenni«. Olyan könyv, aminek folytatását magunk is éljük, tudatosan és örömmel.

Csak a »meséről« szoltunk, — fordításból csaknem lehetetlen az író stílusára következtetni.

A két könyv a budapesti Cserépfalvi-kiadó kiadásában jelent meg.

Gál László

ANDRICS IVO;

HÍD A DRINÁN

Székra kiadás, Budapest 1947

Mihail Sadoveanu, a legnagyobb élő román író a haladó irodalom és művészet fejlődését budapesti látogatása során így fogalmazta meg:

»Milyen szívdobogató távlat lenne, ha a kis dunai népek, a jugoszlávok, bulgárok, csehszlovákok, a magyarok és románok, sőt a lengyelek is olyan szoros szellemi egységre lépnének, hogy egymás művei a nyelvi nehézségeket leküzdve, szabadon keringhetnének a széles dunai térben«.

Sadoveanu fenti mondata tökéletesen megvilágítja irodalmi életünk képét: a hosszú évszázados együttélésben, egymás közelségében nem juthattunk el odáig, hogy megismerjük egymás irodalmát s ezzel a megismeréssel valóban utat nyissunk az igazi nagy művek szabad keringésének. A magyar olvasó nem ismeri a román irodalmat, nem ismeri a jugoszláv irodalom legszébb alkotásait, — a cseh, a lengyel, a bolgár irodalom megéppenséggel kiesett érdeklődési köréből. Nem véletlen következmény ez s nem az irodalmárok, a fordítók bűne, hanem a letűnt koré és társadalmi rendszeré, amely hűbéres-imperialista politikájával minden időben a nagy népi összefogások megbontására törekedett. A román ifjúság hiába rajongott Adyért, a jugoszláv irodalom legnagyobbjai hiába fordították Petőfit, Aranyt és Adyt — a rendi Magyarország irodalmi pénzmágnásai nem tartak ablakot a szomszédnépek felé, hogy azon beáradjon a jugoszláv, a román, a bolgár demokrácia szelleme s dolgozó népének

őszintę ábrázolásával terméknynyítsen.

A megismerésnek és az irodalmi együttműködésnek a lehetőségét a fölszabadulás, a népi demokráciák minden szellemi gátat lebontó fejlődése valósította meg. Popovics Jován-épp úgy, mint Sadoveanu hisz ennek a nagy lehetőségnek a tartósságában és a budapesti író-találkozó élménye, a magyar nyelven eddig megjelent két jugoszláv író műfordítása és az újabb művek fordítása előkészülete a magyar irodalmi élet és a magyar irodalom-politika helyes útját jelöli meg.

*

Kovacsics I. Gorán elbeszélő költeménye, a »Jama« fordítása után most Andrics Ivó könyve jelent meg magyar nyelven ugyancsak Csuka Zoltán fordításában. A »Híd a Drinán« Cankár után és a fölszabadulás óta az első jelentős jugoszláv széppróza a magyar könyvpiacra. Visszhangját csak a hazai irodalomban ismerjük, a magyarországi még nem jutott el hozzánk, hogy figyelemmel kísérhetnénk a regény útját a Boszniától távoleső és a bosnyák népet talán nem is ismerő olvasók körében.

Andrics Ivó az első jugoszláv írók közé tartozik, akik mindjárt a fölszabadulás után alkotó munkába fogtak s akiknek műveiben az irodalmi ujjászületés hangjai szölnak meg. Novellái és kisebb művei után 1945 végén jelent meg a háború alatt készült nagy műve, a »Híd a Drinán«. Néhány életrajzi és bibliográfiai adat a mű születésének körülményeit jelöli meg. Andrics Ivó a háború nehéz éveiben, a megszállás alatt is dolgozott, de műve az alkotó kezeitől egyetlen rövid utat tett meg az íróasztal fiókjáig, hogy

a mélyébe ásott mondanivaló megmaradjon az elkövetkezendő nagy kor olvasói számára. Ahogy a könyv zárósora mondja, 1942 júliusában kezdett hozzá a regény írásához és 1943 decembereiben fejezte be. E két dátum közötti idő a dolgozó nép történelmének egyik legnehezebb korszaka volt, amely éppen küzdelmességénél fogva terhes volt a nagy jövőddel.

Andrics Ivó így a nagy vihar elvonultával jelentkezett olyan kibontakozásban, mint akit a vihar és a győzelem utáni föllendülés megtermékenyített.

Három megjelent műve közül a »Híd a Drinán« a legnagyobb. A szorosan vett műfaji meghatározás szerint nem szabványos regény, de krónikás jegyzeteknek sem lehet nevezni, mert szervesen egybefolyó cselekménye van, amelynek központjában a drinai híd áll. Valójában a drinai kőhíd a főhőse ennek a történelmi regénynek és minden ami történik két évszázad alatt Bosznia szívében, a kisvárosi életek füledt levegőjében, arról a hídkörüli »emberzajlás« ad hírt és kérdéseinkre Visegrád népének vergődése ad feleletet. A híd építésének gondolata azoknak a szerb gyermekeknek egyikében született meg, kiket a török hódítók elraboltak, hogy belőlük Sztambulban harcosokat, vezéreket neveljenek maguknak. Mehmed Szokolovics vezér gyermekkori élményének állított így emléket a Drina-folyón, hogy a török birodalomnak Szerbián keresztül utat nyisson nyugat felé. Az idők múlásában és a nagy dolgok fejlődésében valósággal a népek országúttjává vált a tizenegy íven nyugvó hatalmas kőhíd s képe úgy élt a népben — nemcsak az építkezés századában, hanem emberöltők múltán is — mint Bosznia és talán az

egész Balkán legesodálatosabb építménye.

„Hány vezére vagy gazdag embere van a világnak, aki örömet vagy gondját, avagy kedvét és szabad idejét ilyen helyen tölthetné? Kevés, nagyon kevés. S századok folyamán, nemzedékek során hányan üldögélték itt közülük át a hajnalt, az esti ima idejét vagy az éjszakai órákat; amidőn észrevétlenül mozdult el fejük fölött a csillagos égbolt... Volaki régen azt erősítgette (igaz, az is idegen volt s tréfából szólott), hogy a híd kapujának hatása volt a kisváros sorsára, sőt polgárainak jellemére is...”

Nem volt hatással az emberekre, hanem a hídon, mintegy történelmi színpadon zajlottak le azok az események, amelyek Boszniában értek vagy Bosznia fölött elvonultak. Mert Andrics Ivó regényében nem épített ki egy zárt szigetvilágot, amely önmagában és önmagának él, hanem több mint két évszázad életét mutatta be a nagy hegyek között akár az egyetlen hatalmas híd alján is, s úgy érezzük, hogy az egyetlen emberi fejlődés minden apró mozzanata fölvilan itt. A hídépítők balladai képétől nyomon követve a visegrádi nép útját, kibontakozik a hűbéri világ elnyomatásának minden szörnyűsége. A török birodalom összeomlása, az el-

nyomott nép készülődése, a szerb népfölkelés, az osztrák-magyar megszálló csapatok bevonulása és a balkáni háború egy-egy képe a történelmi keret: szereplői az emberek, harcások, lázadók, árulók, üzérek, reménytelen szerelmesek, papok, katonák és a hajesárok végtelen sora, — ezer emberi arc egyetlen emberi élet fejlődésének vonalában, amely a rosszat hullatja, a jót tovább engedi, mert a jónak a történelemben még dolga van.

Andrics Ivó regénye kapcsán szépprózájáról külön kellene írunk. Nyelvezetének költői szárnyalása, szóképei és megkapó hasonlatai sokhelyütt szintén epikai mélységet kölcsönöznek ennek a regénynek. A fordítás Csuka Zoltán munkája. Meg kell mondanunk, vállalkozása nem volt könnyű feladat, hiszen Andrics Ivó a jugoszláv írók között a nyelv mestereinek első sorába tartozik és a műfordítónak igen sok gondot ad nyelvének finomsága, étellel teli stilusa és szókinésének tömördek gazdagsága. A fordítás helyenként a költő Csuka Zoltán lírai szárnyalására emlékeztet, másutt kissé laza szófüzésekkel találkozunk, — de föltétlen érdeme az, hogy az első Andrics-regény a fölszabadulást követő második esztendőben jó tolmácsolásban kerül a magyar olvasó kezébe.

Lévay Endre

MOST JELENT MEG:

BOJAN DANOVSKI

HOGYAN VEZESSÜNK

MŰKEDVELŐ SZÍNHÁZAT

Nélkülözhetetlen könyv minden magyar színjátszó, műkedvelő, amatőr rendező kulisszakészítő, ügyelő és maszkírózó stb. számára. Ára 15.— dinár. — Nagyobb megrendések esetén kedvezmény. Megrendelhető a „MAGYAR SZÓ” kiadóhivatalában Noviszád és a „HID” kiadóhivatalában is.

„A VEZETŐSÉGI ALAP”

júniusi számában megjelent cikk fontosabb sajtóhibái:

1. A 325-ik oldal második bekezdésének 4-ik sorában, »állandó számbeli és társadalmi« helyett *»állandó számbeli és tartalmi«-t* kell írni.

2. a 327-ik oldal II fejezet első bekezdésének második mondata „Egyedül a munka termelhet ki, értéke tehát . . .” helyett *„Egyedül a munka termelhet ki értéket, tehát . . .”*

3. a 329-ik oldal második bekezdésének 14-ik sorában „A terv a forgalom 50 százalékát” helyett *„A terv a forgalom 3 százalékát”* kell írni.

4. Ugyancsak a 329-ik oldalon a második bekezdés 15-ik sorában „A számtani tényeket . . .” helyett *„A számtani tényezőt . . .”* kell írni.

5. Ugyanez oldalon és bekezdés alulról számított 3-ik sorban a „sikerült a” — „Költségeket” szavak közt kimaradt *„rezi”* — szó.

Sajtó alá került 1947 június hó 24-én,
A nyomást befejezték 1947 június hó 30-án 2650 példányban.